JOAN. TOBIÆ GEISLERI,
Miletensis

De

STATU POLITICO;

Secundum Præcepta
Taciti formatô;

Scriptum Meletema.

AMSTELODAMI,
Apud JOANNEM JANSSONIUM.

M. DC. LVI.

Ad

LECTOREM;

LECTOR AMICE;

Satis prudentiæ civilis hactenus haustum, clamabis, verè clamabis. Nec enim sine farragine Præceptorum Ordo Politicus. Scripsére multa literatiores Viri, iique magni, quorum etiam edecumata scripta loquitur & miratur jam Universitas nostra. Ideò calamum feriari jussi Novâ spe autem excitus vel conamen hoc meum doctiori orbi gratius fore, nolui tacere, sed per mea Me etiam Meditamenta utilem, utinam utilem! offerre desiderantibus. Habes autem Meditamenta ex Tacitô Politicorum supremo Magistro, habes canones

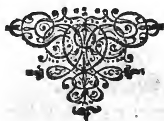
& axiomata eruta pro ſtatu & ſtatûs Ratione. Quia is monſtrat ſtatum, quia explicat verſuras & flexuras Statûs, oſtenditque machinamenta; brevibus, quia Taciti oculus prudens & perſpicax oculus, ideò amplexatus hos labores: Principem, Miniſtros, Populum indagat, & quomodo iſtum molliter tractare, illos fideliter habere, hunc firmiter formare debeamus, temperare verò omnes. Nihil de ipsâ Republicâ dicam, nihil de Naturâ, Moribus, Actionibus Regentium, Obedientium: non tacet noſter Tacitus, quando tacitis conſiliis finguntur actiones, quibus prudentiſſimum objectat ſufflamen, ubi alter in Receſſûs animorum penetraverit: Omnia pro civili Statûs Bonô explicat

plicat illuſtre ingenium. Lege itaque Lector, quæ vides multæ curæ in hôc parvô libellô. Lege, ſed ſine affectu adverſus Scriptorem. Si vides oculis tuis, quæ forte an aſpera forent, ſi cenſes iniqua Menti civili vel animæ Chriſtianæ; priuſquam judices, rimare finem Scripti. Non enim te lædere, ſed ubi lædi forte poſſis, quantum in me, Tibi exhibere promtiſſimè diſcupio. Ipſe Ego ſum Chriſtianus, & Chriſtiani nihil à me alienum volo. Planè damno doloſos Politicos flexus, & quicquid in perniciem aliorum moliuntur injuſtâ regulâ, propriæ tantùm ſalutis cupidi. Interea Tuâ etiam & Meâ intereſt, ipſorum fucatos animos ſcire & introſpicere, ut intelligas, Verba

ipſorum deviare à verô animo & decentibus actionibus. Intereſt, obliquum Statum intelligere, & prodeſt contraria formare ſiniſtrè eunti Statûs Hoſti, quæ cautè exponit noſter Apex & Culmen temperati Statûs, ſapiens Tacitus. Si ita prûdens Rerum & Actionum, ſi Statûs intelligens, ſi temperans, inter præcipites casûs, quibus ſubjecta Reſpublica, merebere verendum Nomen Politici, & ſalutarem famam benè diſpoſiti Regiminis. Hanc ut non fingo, ità Te, Lector Amice, modò rogito, ut Præcepta mea, & Præceptorum Scopum attendas. Licet enim illa brevia, licet hic non benè expoſitus, multa tamen paucis dicere neceſſe habui, cum me ſuc-

ſuccinctum voluit, imò juſſit Nomen parvi libelli. Exiguus hic, ut ipſe cernis, ſed ſi per ingenium tuum, per Rationes, per Exempla Præceptorum longiorem feceris, nec Ego dicam Tibi ſcripturus, nec tuas reprehenſurus cogitationes. Præſentia boni conſule, & ſi te benignum meo labori videro, veluti expeto, videbis & audies me occupatum tui Gratia enixiſſimè. Fave intereà operi & operæ, & Mentem animi æſtima, ſi conſcriptum nauſeas faſtidiſque Meletema, quæ ſolum indagavit Statum, quæ veram, ſi non invenit, quæſivit tamen Status Rationem, ut Reſpublica tua maneret intacta & illibata. Civile factum, ubi civilia tractamus & omnigenam Populorum

ſalutem & grande Incrementum ſcrutamur: talem quiſquis audet rodere animum, ſine animô ille, & ſtigma circumfert ſiniſtri Iudicii, inuſtum juſtiſſimè. Vale.

Ja-

JOANNIS TOBIÆ GEISLERI,
Miletensis

DE

STATU POLITICO;
ſecundum Præcepta Taciti formatô.

In Nomine JESU CHRISTI!

CAPUT I.

De Definitione Statûs Nominali.

NOTÆ.

§. 1. *Præfatio Autoris, & Commendatio Studii Politici ſed brevis.*

2. *Quid in omni Definitione Rei alicujus obſervandum.*

3. *Etymologia Statûs examinatur: ubi, quid Vocabulum Stare, & Politicis & ICtis.*

4. *Inter Græcos quænam Statûs origo Grammatica, & Acceptio: & num Ariſtoteli nota fuerit Ratio Statûs?*

5. *Ratio Statûs num ab Italis primùm inventa?*

6. *Status Vocabulum quales habeat Conſignificationes.*

7. *Status quot modis accipiatur.*

8. *Status quoad Rem quid significet?*

9. *Status Personarum quid innuat: vel Genus vitæ, quod Persona agit, vel inhærentem qualitatem communem, vel singularem dignitatem: ubi: Quid Quæstio Status.*

10. *Specialiter quomodo Status Vocabulum accipiatur, vel κατ᾽ ἐξοχὴν, vel propriè.*

1. Discursus de Statu Cibus est Stomachorum magnorum ut cum *Antonio PereZio Besoldus in Prolegom. ad Politic. judicat.* Ideò huic Materiæ scribendæ non defuêre decora & eximia ingenia, quæ colit Politicorum Chorus omnis. Hinc quid Ego ipse, qui

ἀπτόλεμος καὶ ἄναλκις
Οὔτε ποτ᾽ ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ᾽ ἐνὶ
βουλῇ?

Verùm, cum optimum actione rerum & Reipublicæ tractatione & officiis civilibus se detinere, imò animum ad rerum civilium certamen parare, longè pulcherrimum: qui enim utilem se efficere Civibus, Mortalibusque propositum habet, simul & exercetur & proficit, ut censet Advocatus bonæ mentis *Seneca cap.* 3. *de Tranq. Anim.* En! Ego illud optimum & pulcherrimum eligens prodesse tibi volo, ut proficiam, si non voce, non consiliô, tamen Ingeniô, quando de STATU scribo.

2. Omnis

2. Omnis autem, quæ à Ratione ſuſcipitur, de re aliquâ Inſtitutio, debet à definitione proficiſci, ut intelligatur, quid ſit id, de quô diſputetur. *Cic. lib.* v. *offic. pr.* Τῷ γὰρ περὶ ἑκάστην μέθοδον φιλοσοφοῦντι καὶ μὴ μόνον ἀναβλέποντι πρὸς τὸ πράττειν, οἰκεῖόν ἐστι τὸ μὴ παρορᾷν, μηδέ τι καταλείπειν, ἀλλὰ δηλοῦν τὴν περὶ ἕκαστον ἀλήθειαν, *3. pol.* 5. Quibus ſervatis & Nominationem Statûs præmitto, & cognatam ſignificationem, & tandem Errorum Matrem Æquivocationem, quam tamen ultimam ex tricis variarum acceptionum explicaturus..

3. Nomen Statûs à Stare venire, & ille ſcit, qui primas didicit Romanorum literas. Verbum hoc nec ſine ambiguitate. Quandoque enim Conſiſtere ſignificat. Sic *Cicero orat. pro Cn. Planc.* Stare omnes debemus, tanquam in Orbe aliquâ Reipublicæ. Non diutius Imperium hoc ſtare poteſt, incluſis illis in Republicâ peſtibus. *Id. orat. pro Syll.* Ipsò, ſcilicet Verre, abſolutô Rempublicam ſtare non poſſe, credit dictus Romanorum Orator, *lib.* 1. *in Verr.* Ita Tiberius apud *Tacit. l.* VI. *Ann. c.* 30. Getulicum incolumem multâque gratiâ relinquit, reputante eô, publicum ſibi odium, extremam ætatem, magiſque Famâ, quàm vi ſtare res ſuas. *Liv. lib.* 5. *dec.* 1. dicit, ſtare Rempublicam, manentibus in Magiſtra-

tu, Sergiis, Virginiisque non posse. Roma se securam non speravit fore, si nomen usquam stantis maneret Carthaginis, *sec. Vellej. Paterc. l. 1. c. 13.* Quandoque denotat etiam hoc verbum Stare vigilantem esse, quod innuit Imperatorum ille *ap. Tranquill. c. 24.* dicens: Imperatorem stantem mori debere; quod Turboni etiam *Dion. in Adriano tribuit. Tiberius Gracchus ap. Vellej. Paterc. lib. 2. c. 2.* Octavio pro bonô publicô stanti Imperium abrogat. Tandem & propriè Stare, stare suis pedibus, & pro positione corporis cum immobilitate accipitur, quale Honorem ergà superiorem, & quandam submissionem demonstrat. Ita *Seneca epist. 47. pr.* Rideo istos, qui turpe existimant, cum Servô cænare. Quare? Nisi quia superbissima Consuetudo cænanti Domino Stantium Servorum turbam circumdedit. Sic *Tacit. lib. 3. Ann. c. 14.* dicit, cum Pisonem, ac si in conviviô Germanici, cibos ejus manibus infecisset, deferunt Accusatores: quippe absurdum videbatur, inter aliena Servitia & tot Adstantium visu, ipsô Germanicô coram id ausum. De Advocatis dicunt *Impp. Valent. & Valens l. quisquis. 6. C. de postul.* Nec putet quisquam honori suo aliquid detractum esse, cum ipse necessitatem elegerit Standi & contemserit sedendi. Nec enim Advo-

catus, nec Litigator coram judice caussam proponens sedere debet, *l. honorati.* 1. *C. de offic. civil. Iudic.* nisi sit Vir supremæ Dignitatis, qui in Jus vocatus, nè quas, ante probationes, injurias patiatur, sedendi quoque in aliquâ Secretarii parte, quæ judicibus inferior, altercantibus verò superior esse videtur, habet licentiam, *l. quoties.* 3. *C. ubi Senat. vel Clarissimi.* Secretarium autem, in cujus parte Persona illustris sedere potest, est Auditorium sive Dicasterium, *l. lecta.* 40. *ff. de reb. cred. l. Consiliarii.* 5. *ff. de offic. Assess.* in quô tres veluti gradus, Judicum, Illustrium, Altercantium fuere, annotante *Gothofr. ad d. l. quoti s.*

4. Si Græcorum forulos excutiendi animus, vocabitur Status *στάσις*, ab *ἵστημι*, quod idem significat, atque Stabilio, ut *Rom.* 1. *vers. ult.* *ἀλλὰ Νόμον ἱστῶμεν* : atque statuo, sto, pono, consisto : quomodo ipse Christus *Matth.* 11. *vers.* 25. loquitur: *Πᾶσα Βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται καὶ πᾶσα πόλις καὶ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται.* & *Vers.* 26. *Πῶς σταθήσεται ἡ Βασιλεία αὐτοῦ.* Inde Status dicitur *στάσις* ; ut *Hebr.* 9. *v.* 8. *Τοῦτο δηλοῦντος τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν* : quanquam aliàs & præcipuè pro Seditione, Tumultu, Commotione apud

Græcos

Græcos ſumatur. Cum primis Ariſtoteles id innuit; ſic *lib. 5. Polit. c. 1.* dicens: καθ' οὐσίαν ἄνισοι ὄντες ἁπλῶς ἄνισοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι· οἱ δὲ ὡς ἄνισοι ὄντες, πλεονεκτεῖν ζητοῦσι. τὸ γὰρ πλεῖον ἄνισον, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, ὅταν μὴ κατὰ τὴν ὑπόληψιν, ἣν ἑκάτεροι τυγχάνουσιν ἔχοντες, μετέχωσι, τῆς πολιτείας στασιάζουσι (ſeditiones movent) Πάντων δὲ δικαιότατα μὲν ἂν στασιάζοιεν, ἥκιστα δὲ τοῦτο πράττουσιν οἱ κατ' ἀρετὴν διαφέροντες. Et paulò poſt: ἀρχαὶ μὲν, ὡς εἰπεῖν, αὗται καὶ πηγαὶ τῶν στάσεών εἰσιν, ὅθεν στασιάζουσι. Et eodem: πανταχοῦ γὰρ διὰ τὸ ἄνισον ἡ στάσις: quô vocabulô & in ſequentibus de Seditione agentibus capitibus utitur. Aliàs pro vocabulo στάσεως, cum Statum ſignificat, ponitur κατάστασις & καθεστηκυῖα πολιτεία. Sic Ariſtoteles *d. l. 5. pol. c. 1.* notabiliter de Statu: Διὸ καὶ αἱ μεταβολαὶ γίγνονται διχῶς· ὁτὲ μὲν γὰρ πρὸς τὴν πολιτείαν, ὅπως ἐκ τῆς καθεστηκυίας ἄλλην καταστήσωσιν· οἷον ἐκ Δημοκρατίας ὀλιγαρχίαν, ἢ Δημοκρατίαν ἐξ ὀλιγαρχίας, ἢ Πολιτείαν καὶ Ἀριστοκρατίαν ἐκ τούτων, ἢ ταύτας ἐξ ἐκείνων ὁτὲ δ' οὐ πρὸς τὴν καθεστηκυῖαν πολιτείαν, ἀλλὰ τὴν μὲν κατάστασιν προαιροῦνται τὴν αὐτήν. Ita *Actor. 7. v. 28.* Τίς σε κατέστησεν Ἄρχοντα καὶ δικαστὴν; & *Tit. 1. v. 5.* Καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν Πρεσβυτέρους. Vocatur etiam κατεστὼς ῥυθμὸς in illô Democriti: οὐδεμία μηχανὴ τῷ νῦν κατεστῶτι ῥυθμῷ, μὴ οὐκ

ἀδικεῖν

ἀδικεῖν τοὺς ἄρχοντας, κἂν καὶ πάνυ ἀγαθοὶ ἔωσιν· fieri non poteſt, quin etiam optimi Principes, ut nunc rerum Status eſt, iniquè aliquid agant.

5. Ex hiſce perſpicuum ſatis, Statum vel Rationem Status non primùm ab Italis, ut nonnulli volunt, inventam, ſed potius excultam; quibus vocatur Ragione di Dominio, di Signoria, di Regno: Regione vel Ragionamento di Stato; ut Gallis *Raiſon d'Eſtat*, ut Germanis, der Stat / quomodo ad differentiam der Stad vocabulum hoc, Germanâ Civitate donatum ſcribendum. Prima igitur Origo Statûs, non tamen ſecundum Rem, ſed Nomen, à Græcis promanavit ad Latinos, & alios.

6. Non autem Status adeò ſolus, ut non & circa ſe alias admittat voces cognomines. Vocari poteſt conditio. Ea eſt conditio liberorum Populorum, præcipueque hujus Principis Populi & omnium Gentium Domini & Victoris, poſſe ſuffragiis vel dare, vel detrahere, quod velit, cuique; *Cicer. orat. pro Cn. Planc.* Dici etiam Ratio poteſt Status ſecundum Eundem *lib.* 1. *Ep.* 8. Commutata tota Ratio eſt Senatus, Judiciorum, totius Reipublicæ. Si quis etiam Res Urbis, cum *Tac. lib.* 4. *Ann. c.* 32. vel Formam Principatus, cum *Nerone l.* 13. *Ann. c.* 4. aut Civitatis, ſecundum Mar-

Marcellum *ap. Eund. l.4. Hist. c.* 8. appellaverit, non illum errorem erraturum credo. Modum nominat *Vellej. Paterc. l.* 2. *c.* 89. Cato sic impendentia ex ruinis incendiisque Urbis & Commutatione Statûs publici pericula exposuit, ut universus Senatus transiret in ejus sententiam & Imperium ad pristinum redactum Modum, L. Piso Thracas in pristinum pacis redegit Modum; *Id. d. lib.* 2. *c.* 99. qui & Statum Civitatis, Civitatis Habitum *d. c.* 99. vocitat, quemadmodum *Tacitus lib.* 1. *Histor. c.* 4. Statum Provinciarum, Provinciarum Habitum.

7. Satis autem ambiguus Status, quem nisi rectè acceperis, vix intelliges, quid sit Status, nedum quid Ratio Statûs. Status igitur sumitur vel generaliter pro quâlibet conditione alicujus Rei vel Personæ: vel specialiter.

8. In generali Acceptione quoad Rem Cicero dicit *lib.* 2. *Epist.* x1. Qui sit omnium Rerum Status noster, vides. Talis est Sapientis animus, qualis Mundi Status supra Lunam, semper illic serenum est, *Senec. ep.* 59. JCtis autem sumitur pro statâ ætate, annorum scilicet 25. *l. cum Pater.* 77. *§. Curatoris.* 14. *ff. de legat.* 2. *l. cum de ætate.* 13. *ff. de probat. l. ex his verbis.* 5. *C. quando dies Legat.*

9. Ratione Personæ Status denotat vel genus

genus Vitæ, quale habet illa. Ego me non putem tueri meum Statum ſic poſſe, ut neque offendam animum cujuſquam, nec frangam dignitatem meam, inquit *Cicero lib.* 9. *Epiſt.* XVI. Is meæ Vitæ Status eſt, dicit idem Orator pro A. Cluent. ut omnis mihi Cura atque opera poſita ſit omnium periculis defendendis. Vel indicat inhærentem qualitatem communem, ut Cicero orat. pro P. Sextiô innuit: Dicam de omni Statu Sextii, de Genere Vitæ, de Natura, de Moribus. Sic & Juſtitiæ Sacerdotes de tali communi Statu Hominum diſponunt, *ff. h. t.* Imò & Libertinorum Statum, communem quidem, ſed non omnibus ægrè talem, quin potius genere ἀφ' ἑνὸς πρὸς ἕν, tripartitum anteà fuiſſe dicunt; *§. Libertinorum.* 3. *Inſt. de libertin.* Hæc præter omnia & ſuos Statu liberos habent. *ff. h. t.* & nè de Statu, hoc eſt, de communi illâ, quam vivi habuerunt, qualitate. *arg. l. de Statu.* 1. *§. ſiquidem.* 4. *ff. ibid.* & *l. ſi in obſcuro.* 41. *pr. ff. de liberat. cauſſ.* Defunctorum poſt quinquennium quæratur, an Liber vel Servus, ſanciunt: vel denotat etiam qualitatem Perſonæ ſingularem; Dignitatem nempè ſolam. *Tacit. lib.* VI. *Annal. c.* 26. de Nervâ dicit, quod integrô Statu conſilium moriendi cœperit: Et *lib.* 3. *Ann. c.* 28. quod per leges Auguſti multorum exciſi Statûs:

Et

Et *lib.* 1. *Histor. c.* 9. quod Mucianus lubricô Statu in secretum Asiæ repositus. Mense Januario nostrum Statum recuperavimus, *Cicero orat. post Redit. in Senat. loquitur.* de administratione Reipublicæ scribam, quid sit meus sensus & Status; *Cic. lib.* 1. *Ep.* 1x. *qui l. ante quinquennium.* 3. *nè de Stat. defunct.* ut distinguatur à communi acceptione Statûs, vocatur Status honestior. *L. Homo liber.* 21. *ff. de Stat. Hom.* dicitùr, quod homo liber, qui se vendidit, non ad suum Statum revertatur, sed fiat libertinæ Conditionis. Sic diffamari Statum Ingenuorum prohibetur. *l diffamari.* 8. *C. de Ingen. manum.* Nec absurde quæstio Statûs intelligi potest quæstio contra Dignitatem alterius mota, ut *l. cui necessitas.* 39. §. 2. & 3. *ff. de liberal. causs.* Est enim quæstio hæc ex Præjudiciis, per quæ quæritur, an aliquis liber, vel libertus, vel legitimus, §. *præjudicialiter.* 13. *Inst. de action.* contra quæ si quis quæstionem movet, anne contra Dignitatem Personæ movebit. Tandem autem Vocabulum Status DignitatemPersonæ denotare patet clarissimè, cum Principes & Megistanes Imperii, Status Imperii vocantur; ut sunt Principes Germani Status Romani Imperii, quales vel Mediatos, vel Immediatos apud Juris publici Scriptores legimus: quorum Naturam si quis desiderat, illos evolvat.

10. Spe-

10. Specialiter autem, & quem ipse hic meditor explicandum, accipitur Status pro qualitate Reipublicæ certæ ratione administrandæ: & vel κατ' ἐξοχὴν vocatur Status. *Tacit. l.4. Ann. c.33.* conversum dicit Statum. Tiberius Gracchus, promulgatis legibus agrariis, omnibus Statum concupiscentibus summa imis miscuit, & in præreptum atque anceps periculum Rempublicam adduxit, *Vell. Paterc. lib.2. cap. 2. & cap. 6.* de Cajo, fratre Gracchi dicit, quod nihil quietum in eôdem Statu reliquerit. Sic *d. lib. 2. c.91.* dicit: erant, qui felicissimum Statum (Reipublicæ, tempore Augusti,) odissent; vel nominatur etiam Status propriè talis. Status publicus: *Vell. Pater. l. 2. c.89.* Cato ex commutatione Statûs publici ostendit pericula: Status Civitatis, *Cicer. orat. ad Quir. post redit.* Qui custodes Reipublicæ esse debuerunt, salutem meam, Statum Civitatis, dignitatem Imperii vendiderunt. Versô Civitatis Statu nihil unquam prisci & integri moris mansit, *Tacit. l. 1. Ann. c.4.* Status Urbis, *lib. 1. Hist. c.4. & Agric. c.7.* Status Patriæ; *Cic. pro M. Lælio.* Divi quæritis; quæ lex ad Imperium, ad Majestatem, ad Statum Patriæ, ad salutem omnium pertinet. Status Reipublicæ. Status Reipublicæ me non delectat, *Cic. lib.1. Ep. c.7. & lib. 2. ep. 11.*

Velim

Velim ad me de omni Statu Reipublicæ quàm diligentissimè scribas. Status rerum communium *d. l.* 2. *ep.* x I. Status rerum, *Tacit. l.* 1. *Ann. c.* 2. Status rerum urbanarum, *Id. lib.* 1. *Ann. c.* 16. Status Rei, *§. ult. Inst. de Iust. & Iur.* Status Imperii, *l. b.* 4. *Hist. c.* 85. Statio Principatus, *in orat. c.* 17. & quæ aliæ sunt descriptiones, quas habent Politici & Historici.

CAPUT II.

De Definitione Reali Status.

1. *Continuatio dicendorum.*
2. *Status num sit Regnum, ex mente Hippolithi à Lapide? quod Negatur.*
3. *Num sit Forma Reipublicæ? examinatur, & refutatur; ubi quod, Romanum Imperium pura Monarchia contra Dn. Carpzovium.*
4. *Status num sit Administratio Reipublicæ. Distinctio inter Administrationem Imperantis & delegatam resolvitur: & Statum Administrationem Reipublicæ esse negatur; sed per distinctionem.*
5. *Status definitio, & quid sit?*
6. *Definitio examinanda proponitur.*
7. *Status Genus, num Qualitas? Probatur ex* Taciti lib. 4. Ann. c. 33.

8. *Diffe-*

8. *Differentia in Status definitione quid contineat?*

9. *Caussæ Statûs vel Internæ sunt, vel Externæ.*

10. *Externa est Efficiens Magistratus : Impellentes dantur remissivè, cap.* VI.

11. *Externa altera est finis; nempè Salus Publica.*

12. *Interna est Forma Status;* RATIO.

13. *Materia circa quam, sive objectum sunt Personæ, Res civiles, Actiones tales, & probatur per* Tacit. l.4. Annal. c.32. *Subjectum autem Status integra datur Respublica.*

§. 1. VIdimus Statûs Explicationem generalem, & ambiguitate liber spatiatur, nondum tamen satis cognitus. Dicturus igitur, quid non sit, & quomodo definiri non possit, post ea etiam, quid ille? & quodnam Genus, ceu legitimum, agnoscat.

§. 2. Hippolithus à Lapide, quisquis ille. *prolegom. sect.* 11. Statum dicit esse Regnum, Imperium, Rempublicam, vel quocunque modò Dominatum. At Statum non esse Rempublicam, neque Dominatum puto, quod semper & apud Historicos & apud Politicos non conjungantur rectè, sed obliquè: quod non unum per aliud expli-cetur,

cetur, sed expositivè determinetur, quid sit Status, quid Respublica. Nunquam enim dicitur, quod Status sit Respublica, sed quod sit Reipublicæ. Prior est Respublica, posterior Status. Status est in Republica, tanquam in subjecto recipiente: Respublica versatur circa Statum, ut objectum. Neque propter Statum Respublica est, ut quæ per se consistere potest. sed propter Rempublicam Status formatur. Respublica est *τάξις Πόλεως τῶν τε ἄλλων ἀρχῶν καὶ μάλιστα τῆς κυρίας πάντων, lib.3. polit. c.1. & 4. & lib.4. cap.1.* At Status non est ordo, sed est in ordine, non secundum præcepta politica ordinato, sed hanc vel illam Rempublicam, pro Natura loci, Populi & temporis ordinante. Sic Respublica potest esse Monarchia, cujus de essentia, ut Princeps absolute imperet: ea enim est, *ἐν ᾗ εἷς ἁπάντων κύριόν ἐστι, 1. Rhet. c.11.* *Tacitus E. lib.3. Annal. c.* 26. dicit: Nobis Romulus, ut libitum, imperitaverat: at potest in Monarchia statui, ut legibus obtemperet, quod de Tullio idem Tacitus dicit *d.l.3. Ann.c.*26. Servius Tullius Sanctor Legum fuit, quibus etiam Reges obtemperarent. Ita pulsô Tarquiniô adversum Patrum factiones multa Populus paravit tuendæ libertatis & firmandæ concordiæ: multæque leges dissensione Ordinum, & apiscendi illicitos honores, aut pellendi claros

claros viros, aliaque ob prava per Vim latæ sunt: *Id. ibid.* Antea vera fuit Politia, ut videre est apud *Livium lib. 2. Histor.* at in hac Republica multa alia voluit Populus, per quæ qualificata illa, & hæc qualificatio vocatur Status. Omnium clarissimè autem Rempublicam & Statum dictus Tacitus distinguit *l. 4. Ann. c. 23.* Cunctas Nationes & Urbes Populus, aut Primores, aut singuli regunt: delecta ex his & constituta Reipublicæ forma laudari facilius, quàm evenire, vel si evenit, haud diuturna esse potest: Habes Rempublicam. Noscenda igitur Vulgi Natura, & quibus modis temperanter habenda, Senatusque & Optimatium ingenia maximè perdiscenda: En Statum à Republica separatum. Hunc etiam à Regno separat *Iustinus lib. XI. Hist.* dicens: Mundus non potest duobus Solibus regi, neque orbis duo summa Regna, salvô Statu terrarum habere.

§. 3. Sed Status num erit forma Reipublicæ? Ita quidam Politicorum, præsertim etiam Hippolithus à Lapide *part. 1. cap. 1.* opinantur; sed opinantur. Multum enim differre statum & formam Reipublicæ quis non videt ex allegato loco Taciti, §. anteced. Utut concedo Statum, formam Reipublicæ nominari posse, abusiva tamen erit locutio. Etenim forma dat esse Rei, & facit,

cit, ut res ſit. Sic Forma Monarchiæ eſt in Unitate Imperantis; Ariſtocratiæ in indiviſo Optimatium Imperio: Politiæ in univerſali & indiviſo Populi regimine: datâ igitur hâc formâ, datur etiam vera Reipublicæ ſpecies. Non idem eſt in Statu, ut qui Formæ jam exiſtenti ſupervenit. Neque ſtatim ſublatô Statu, tollitur Reſpublica, ut ſublatâ & extinctâ Formâ. Extirpatâ unitate Regiminis, ceſſat Monarchia; ſed non ea extinguitur, ſi Regi potentia circumſcribitur datis legibus, vel quædam alia ei pro ſalute Populi injunguntur, aut aliter atque è re veræ Monarchiæ, formantur, qui Status Monarchiæ. Electores in Romano Imperio eligunt Imperatorem; quatenus unum & ſupremum; vides Monarchiam perfectam, quia Formam Monarchiæ habes: quatenus ex accidente aſtringitur ille certis legibus, ſecundum quas Imperium regere debet; quatenus ratione provinciarum & Iurium datorum, Electores, Principes, cæteri, ſubjecti illi, & ut Capiti, pro obſervantia legum obediunt; Ecce! Statum Monarchiæ vides: quô ſublatô non tamen ſtatim univerſa Monarchia corruit. Puram E. Monarchiam eſſe Romanorum Imperium, quicquid dicit Vir aliàs magnæ Fidei *Carpzovius cap.* 13. *ſect.* 8. *Comment. ad L. Reg.* evidentiſſimè apparet. Accidens enim non poteſt

poteſt mutare Rei formam vel Eſſentiam: at Status Romani Imperii eſt talis, E. Et licet audiat Imperator Sereniſſimos Electores in gravioribus cauſſis; non tamen audit eos, ut ſimul & æquali modô imperantes, ſed ut conſulentes: & hâc qualitate affectos nec audit ut Monarcha, qui quia unicus, ſemper per ſe talis, ſed quatenus per Accidens ad hunc Statum Reipublicæ obligatus. Diverſa ſic erunt ſtatus & forma Reipublicæ.

4. Putabam Statum definiri poſſe, quod ſit Adminiſtratio Reipublicæ cum Ratione à Magiſtratu ſuſcepta ob bonum publicum: ſed optimè dubitavi, num Status ſit Adminiſtratio Reipublicæ? Sunt, qui Statum & Adminiſtrationem Reipublicæ, ceu diverſa, non ſtatuunt; ſunt, qui inter adminiſtrationem ipſius Imperantis, & delegatam alteri diſtinguunt: illam, ut eſſentialem Majeſtatis ſequelam æſtimant, & ſic à Statu non diverſam: hanc verò, ut quidem Majeſtatem Imperantis non minuentem, ſed tamen à Reipublicæ Statu ſeperatam, non tamen ſtatui contrariam. Priores, credunt Statum eſſe Reipublicæ formam: Adminiſtrationem igitur concludunt formatum, quod formæ debet reſpondere. Non ergò diverſa haberi debent Status & Adminiſtratio Reipublicæ, fluit enim hæc à ſtatu,

ceu Formâ Reipublicæ, tanquam à ſua immediata cauſa. Verùm, formam Reipublicæ non eſſe Statum §. *anteced.* diximus. Imò detur, formam eſſe, ſcilicet accidentalem: at hæc nunquam agit, cum adminiſtratio in actu conſiſtere debet. E: corruit ſuâ ſponte hæc Opinio. Qui diſtinguunt inter Adminiſtrationem Magiſtratuum & Delegatorum, benè quidem adminiſtrationem diſtinguunt, ut non eandem numerô, licet non ſpecie, ſed non ſtatum ab adminiſtratione Delegatorum. Quia hi omnia nomine ſuperioris adminiſtrant, & quod quis per alium facit, per ſeipſum facere putandus. Delegatorum & Magiſtratuum Adminiſtratio in Republica ſtabit ſub uno Genere, & formabitur Quæſtio, utrum Status Reipublicæ talis ſit adminiſtratio? Quæſtio hæc tres alias ſub ſe comprehendere videtur: an ſtatus adminiſtret Rempublicam? an adminiſtretur à Republica? an ſit actus adminiſtrandi Rempublicam? Primæ Quæſtioni obſtat, quod ſtatus non cauſa efficiens, non enim Perſona eſt Imperans, E. nec tribui poteſt effectus: Mediæ, quod ipſa Reſpublica non adminiſtret, ſed adminiſtretur: nunquam enim patiens, quà tale, eſt Agens; niſi vox Reipublicæ pro Perſonis Rempublicam gubernantibus accipiatur. Neque ideò verum, Gubernator enim non

non administrat Statum : non enim circa Hunc occupatur, sed circa Rempublicam, ut proprium & adæquatum objectum ejus secundum Rerum Statum : quomodo hic quidem etiam Objectum erit, sed formale, sive Modus considerandi : ut illa, scilicet Respublica Materiale, sive Res considerata. Optimè. Hæc Explicatio Huic, quod non sit Actus, obstabit ultimò. Aliud enim Modus, aliud est Actus. Cum autem Actus duplex: exercitum intelligo, qui æquipollet Modo considerandi, non signatum. Ex adductis facilis Decisio, Statum Reipublicæ non hujus esse administrationem, nisi distinxeris inter administrationem Reipublicæ nudè consideratam, & qualitatibus certis affectam. Habes igitur, Status quomodo à Republica, quomodo à Forma Reipublicæ, quomodo ab Administratione Reipublicæ differat, & differre debeat.

§. 5. Post monstratos Errores, in hôc Labyrintho filum pono, & sic Statum meum definio: *Status est Qualitas Personarum & Rerum civilium, urgentibus causis, Reipublicæ, à Magistratu, certâ Ratione, ob salutem publicam accommodata.*

§. 6. Definitio præsens si examinanda, suum habet Genus, suam etiam differentiam.

§. 7. Genus est Qualitas. Induit quippe

Rempublicam Status hisce talibus, monetque quod noscenda vulgi Natura, & quibus modis temperanter haberi possit, *Tacit. l.* 4. *Ann. c.* 33. Et *d. l.* 4. *c.* 6. dicit: Congruens crediderim recensere cæteras quoq; Reipublicæ partes, quibus modis ad eam diem habitæ. Vide statum ipsum, & conclude ejus Genus Qualitatem. Quin & si per Modum sivè Formam, non Reipublicæ, talem enim nequaquam esse, antecedentia probârunt, sed Rempublicam administrandi definiveris, non errabis, cùm ad unum hæc omnia referenda Prædicamentum. Imò & hic Status vocatur Habitus, *l.* 1. *hist. c.* 4. *Tacito*, at Habitus est Qualitas. E. Neque aliô modô, quàm qualis status sit hic Rigæ vel Lipsiæ, vel in Germania aut Suecia, quærimus?

§. 8. Differentia Causas complectitur, Subjectum, Objectum in sequentibus capitibus curatiùs memoranda & explicanda: hic breviùs.

§. 9. Causæ sunt externæ & internæ. Illæ Efficiens, cui annexæ causæ impellentes, post Efficientem nominandæ, quas in Definitione Urgentes diximus, & habemus *Cap.* VI. & Finis: hæ Forma & Materia circa quam, sivè Objectum.

§. 10. Efficientem dedimus Magistratum. DEUM autem non excludimus, quem

quem conſiderabimus etiam piô animô, *Cap.* IV. §. 2. Seneca in Thyeſte ſatis piè :

Vos, quibus Rector Maris atque Terræ
Ius dedit magnum Necis atque vitæ,
Ponite inflâtos tumidoſque vultus.

Magiſtratus eſt, ᾧ ἀποδέδοται βουλεύσασθαί τε περὶ τινῶν, καὶ κρίναι, καὶ ἐπιτάξαι, καὶ μάλιστα τοῦτο : cui data eſt de quibuſdam deliberandi, judicandi, & maximè imperandi poteſtas ; 4. *pol.* 15. Cum hanc poteſtatem habet, quî non formare poterit ſtatum, qui in illis Rebus poteſtati ejus commiſſis conſiſtit. Sunt enim Principes & Reges Tutores Statûs publici, *ſec. Senec. lib.* 1. *de Clem. c.* 3. Facilius eſt errare Naturam, quàm ſi diſſimilem Menti formare Magiſtratus poſſit Rempublicam, *Caſsiod. lib.* 3. *epiſt.* x.

§. 11. Finis additur poſt Efficientem, qui Salus Publica. Aurea Ciceronis verba, ſemper magni æſtimanda *l.* 5. *de Republ.* Ut Gubernatori curſus ſecundus, Medico Salus, Imperatori Victoria : Sic Moderatori Reipublicæ beata Civium vita propoſita eſt, ut ea opibus firma, copiis locuples, gloriâ ampla, Virtute honeſta ſit. Hactenus cauſæ externæ.

§. 12. Internas inter Cauſas eſt forma Statûs, quæ Ratio. Verè dicam : Anima Civitatis Reſpublica : Reipublicæ Anima Status : Statûs autem Anima Ratio. Im-

mensa multitudo, huc enim Ego Senecæ Verba *lib.* 1. *de Clem. c.* 31. voco, hujus Animâ circumdanda, hujus Spiritu regenda, hujus Ratione flectenda: pressura se ac fractura viribus suis, nisi consiliô sustineatur: Imò, ex *cap.* 3. cum Eodem loquor, illa est Vinculum, per quod Respublica cohæret, illa Spiritus vitalis, quem hæc tot millia trahunt, nihil ipsa per se futura, nisi onus & præda, si mens illa Imperii subtrahatur.

§. 13. Reliquum nobis subjectum & objectum: Illud est Respublica Magistrâ Definitione. Non enim in Civitate materialiter considerata est, non in Muris, non in Domibus, sed in ordine Imperantium & Obedientium, in Republica. Nec Respublica Statûs, sed Status Reipublicæ dicitur Historicis & Politicis, *cap. anteced.* §. *ult.* quod & hujus. *cap.* §. 2. evicimus. Hoc, Objectum, sivè Materia circa quam sunt Personæ & Res civiles, non quatenus purè tales, sed quatenus illæ justâ & æquâ Ratione regendæ; hæ eôdem modô administrandæ. Inde accedunt etiam Actiones civiles. Nuda Personarum & Rerum civilium consideratio Objectum censetur Materiale: altera determinata, formale. Personas autem, sivè eæ imperantes sunt, sivè obedientes, sic enim has *cap.* VIII. dividemus, & Res in Statu esse, docet *Tacitus lib.* 4.

Annal.

Annal. c. 32. *ib.* mœstæ Urbis Res & Princeps proferendi Imperii incuriosus erat. Et hæc pro Explicatione Definitionis.

CAPUT III.

De Divisione STATUS.

NOTÆ.

1. *Status ad modum Reipublicæ dividendus.*
2. *Respublica quomodo dividatur?*
3. *Status quotuplex?*
4. *Status simplex quid? & Quotuplex?*
5. *Status Monarchicus: quomodo obtinendus: num* 1 Sam. 8. *descriptus? num apud* Tacit. lib. 6. Annal. c. 1. *vel* l. 5. Hist. c. 9?
6. *Status Aristocraticus.*
7. *Status Politicus: quænam Popularia?*
8. *Status mistus an detur? Quotuplex? quæ Regulæ circa hunc servandæ?*
9. *Status corruptus: an verus Status? quotuplex?*

§. 1. VT in Definitione, sic in Divisione nullam video Pharum, nullam lampada: audeo proprium Martem, & statuo Statum ad modum Reipublicæ dividendum. Etenim cum respectum ille ad Species Rerumpublicarum habere solet, non video, qui meliùs dividi possit.

§ 2. Respublica autem vel simplex est vel mista : Illa vel bona sivè recta, τὸ κοινῇ συμφέρον σκοποῦσα, 3. *pol.*6. estque triplex, docente Aristotele 3. *pol.* 5. *Senec. ep.* 14. & Tacitô *l.*4. *Annal. c.* 33. ut Monarchia, Aristocratia, Politia : Vel corrupta, τὸ σφέτερον μόνον τῶν ἀρχόντων συμφέρον σκοποῦσα, *d. l.* 3. *pol. c.* 6. qualis φθορὰ & παρέκβασις vocatur, 8. *Ethic. c.* 12. 3. *polit.* 6. & 7. & 4. *pol.* 2. & in Tyrannidem, Oligarchiam, & Democratiam distinguitur. Mista est Respublica, ἐν ᾗ πλείονες ἑνὸς τὸ Κύριον κεχωρισμένως ἔχουσι.

§. 3. Status Reipublicæ ita etiam vel simplex erit, vel mistus : uterque vel bonus, vel corruptus.

§. 4. Simplex vel Monarchicus est, vel Aristocraticus, vel Democraticus, sivè rectiùs, Politicus.

§. 5. Status Monarchicus est Qualitas Regiminis Monarchici à Rege applicata ad Monarchiæ salutem. Dum autem Statûs Monarchici finem pono Monarchiæ salutem, non excludo Bonum publicum : hoc enim in illâ contineri, quis non videt? Quod verò Statum Monarchicum cernit, in hôc Vis Principatus non-resolvenda, cuncta ad Senatum vocando, cum ea Conditio sit imperandi, ut non alitèr Ratio constet, quàm si uni reddatur, inquit satis civiliter

apud

apud *Tacit. l.* 1. *Ann. c.* 6. Sallustius Crispus; simulque ex suô usu. Et unum hic Reipublicæ corpus, atque unius animo regendum, benè monet Gallus apud *Eund. ibid.* Differunt autem Monarchia & Status Monarchicus, quantum Respublica & Status. Monarchia est Respublica, ubi unus imperat: Status Monarchicus autem, ubi Imperans actiones suas, pro qualitate Personarum & Rerum ad Monarchiæ salutem applicat, hoc est, ut solus ipse regnet. Quod facit, si paulatim, hoc est, vel vi nonnunquam, vel precibus, vel clam, insurgens munia Senatûs, Magistratuum legum in se trahit, quos sibi fidos credit, opibus & honoribus extollit, subsidia Dominationi quærit, se & Domum suam ante omnia, pacemque sustentat, populum annonâ & dulcedine ocii pellicit, ferocissimos per Acies aut proscriptione tollit, & quæ sunt alia arcana, qualia observata in Augusto Monarcha scribit *l.* 1. *Ann. c.* 2. & 3. Tacitus, ut & in Claudio *l.* XI. *Ann. c.* 5. & Muciano *l.* 4. *hist. c.* 11. videre licet. Præcipuum autem esse creditur, ut Militem donis devinciat, vel aliis modis, nullique alii militiam sibi præreptam concedat. Hoc etenim observans Tiberius, aliàs sensa regiminis condere apprimè doctus violenter increpat Junium Gallionem, de Militiâ disponentem,

dicens: Quid illi cum Militibus? quos neque dicta Imperatoris, neque præmia, nisi ab Imperatore accipere par esset, *Tac. l.* VI. *Ann. c.* 3. Claudii præcepta Meherdati data ap. eundem *l.* XII. *Ann. c.* XI. Monarchiæ etiam Statum concernunt: Satis enim politè dicit: Non Dominationem & Senes, sed Rectorem & cives cogita: Clementiamque & Justitiam, quantò ignara Barbaris; tantò tolerantiora capesse. Accipe hic fundandum Monarchiæ Statum inter Barbaros: de quibus omnibus plura *cap. ult.* dicturus. Adde Aristot. certè etiam accuratè informantem. *l.* 5. *polit. c.* XI. ubi plurima pro Statu Monarchicô: atque in eô δεῖ αὐτὸν διακεῖσθαι κατὰ τὸ ἦθος, ἤτοι καλῶς πρὸς ἀρετὴν, ἢ ἡμίχρηστον ὄντα· καὶ μὴ πονηρὸν, ἀλλ' ἡμιπόνηρον. Non ergò adeò rejiciendus est Status Monarchicus, 1 *Sam.* 8. *v.* 11. descriptus: modò ea omnia Rex non temerariâ cupiditate, sed communi Reipublicæ utilitate, & suadente necessitate vindicet, prout sentit Tholosanus 3. *de Rep. c.* 2. §. 9. & *l.* 9. *c.* 1. §. 7. Tantum etiam abest, ut hic locus Samuelis contrarius, *Deuter. c.* 17. *vers.* 16. & *seqq.* ut potius inspectô genuinô textuum sensu optimè possint ambo conciliari. Planè autem rejicio morem Regium Tiberii, à Tacito descriptum, *l.* VI. *Ann. c.* 1. nisi hic abusivè intelli-

telligendus, quod plerumque de factò ex more Regum, Reges sic facere soleant. Neque approbo Antonii Felicis Imperium, qui per omnem sævitiam & libidinem, benè similis Tiberii, Jus Regium, servili Ingenio exercuit: *Id. l. 5. Histor. c. 9.*

§. 6. Status Aristocraticus est Qualitas Imperii, quod, pro Natura Aristocratiæ Optimates instituunt ad Aristocratiæ, & Populi salutem. Status igitur hic vel intuitu Optimatium, vel Populi formandus. Optimates omnes simul & indivisim regere debent: neque aliter constare potest Ratio Status Aristocratici: alias, si majorum aliquis præ cæteris habuerit autoritatem vel potentiam, parabit viam ad Monarchiam, docente Aristotele 5. *pol.* 7. De reliquô Cicero optimè differit orat. pro P. Sextio: Optimates ii habentur, qui ita se gerunt, ut sua Consilia optimo cuique probentur: sunt enim hi Principes Consilii publici, sunt maximorum Ordinum Homines, quibus patet Curia, negocia gerentes, integri, sani, benè de rebus domesticis constituti, qui *Voluntati, Commodis, Opinioni* (habes Statum) in Gubernanda Republica serviunt: Propositumque his Reipublicæ Gubernatoribus, quod intueri, & quò cursum suum dirigere debent, quod est præstantissimum maximeque optabile omnibus sanis & bo-

nis & beatis, cum Dignitate, (quæ ex Virtute 4. *pol.* 8.) Ocium. (Collige sic etiam Populi salutem, in definitione nostra Statûs Aristocratici positam.) Hujus autem Dignitatis fundamenta, hæc Membra, quæ tuenda Principibus, & vel Capitis periculo defendenda; Religiones, Auspicia, Potestates Magistratuum, Senatûs Autoritas, Leges, Mos Majorum, Judicia, Jurisdictio, Fides, Provinciæ, Socii, Imperii Laus, Res Militaris, Ærarium: Enitendum itaque omni Scientiâ & Diligentiâ, ut conservatis his, quæ Ego paulò ante fundamenta ac membra esse dixi, tenere cursum possint, & capere ocii illum portum & Dignitatis. Hactenus Romanorum orator, de Statu Optimatium. Caveat autem sibi plebs nè opinione sui elata parem se Virtute reliquis cum Partheniorum Gente æstimet. Mutat hoc Statum Aristocraticum, nedum Aristocratiam ipsam, contra quam militare hanc Plebis præconceptam opinionem *l.* 5. *pol.c.* VII. concludit Stagirita, qui *c. seq.* VIII. multa proponit, quæ statui huic poteris accommodare.

§. 7. Status Politicus est Qualitas Imperii, Politiæ à Populo applicata ob Libertatem & publicam tranquillitatem. Ἀ'ριστοκρατίας γὰρ ὅρος ἀρέτη, ὀλιγαρχίας, ὁ πλοῦτος, δήμου δ' ἐλευθερία, 4. *pol.* VIII. Populum autem

autem dum nomino, Pauperes simul & divites intelligo. Est enim Politia *μίξις τῆς ὀλιγαρχίας*, (ubi divites imperant) *καὶ δημοκρατίας*, (ubi pauperes,) 4. *pol.* 8. Quomodo aliàs Populus & Plebs differat, docet. §. Lex est. 4. *Inst. de Iur. nat. Gent. & civil.* Omnes igitur hic conjunctim & indivisim admitti debent ad Magistratûs. Sed successivè, ut remaneant Parentes. Hoc enim Populare. Item; ne omnia in unô reponantur, ut censet Catulus apud *Vellej. Paterc. l.* 2. *c.* 32. quod refutat Cicero orat. pro L. Manil. sed ex Pompeii & suô, non Politiæ Romanæ commodo. Itidem præceptum hoc Populare. Popularia enim solus Status Politicus considerat. Ideò Leges à Prudentioribus sancitæ, & Populi autoritate firmatæ imperare debent: *ὅπου γὰρ μὴ νόμοι ἄρχουσι, οὐκ ἔστι Πολιτεία· δεῖ γὰρ τὸν μὲν νόμον ἄρχειν πάντων, τῶν δὲ καθ' ἕκαστα τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν Πολιτείαν κρίνειν.* Sic enim omnes Jus æquale numerô obtinent. Sed quodnam illud Jus? Num hoc, quod iis justum videtur, quorum major domi res & patrimonium? At sic introducetur Tyrannis: potest enim aliquis omnibus esse ditior. Num hoc, quod ii approbant, qui minori licet re, majori tamen sunt in civitate Numerô: at sic à Plebe divitibus periculum imminebit. Jus igitur illud æquale in Politia, quod pluri-

pluribus placet. Plures verò sunt Pauperes & Divites misti, vel cum ex utroque ordine pares deliguntur numerô, ut, quod vel utrisque vel pluribus videtur, id ratum: si dissentiunt, ut illi vincant, qui numero & censu potiores: vel si Concio in duas partes scinditur, ut aut sorte, aut ratione simili discernatur, prout Aristoteles hunc nodum solvit, VI. *pol.* 3. Præterea popularia sunt sorte creare Magistratum: ex censu nullo esse Magistratum, aut quàm minimo: eidem bis nunquam mandare Magistratum, exceptis bellicis muneribus, sed summâ urgente necessitate: Magistratum non esse diuturnum; Concionem omnium esse Dominam; quæque alia collegit Philosophus VI. *pol.* 2. & Cicero *d. orat. pro P. Sextio.* Hæc omnia pertinere ad Qualitatem sivè Statum Imperii Politici, Sole meridiano clarius, Politia cum suo Populo, cum suo fine, libertate & Salute publicâ contenta: Modum sivè Formam gubernandi seipsam non habet, non computat, quam Status ejus suppeditat, ut illa benè valeat, ut floreat.

§. 8. Circa mistum Statum æquè moveri potest Quæstio, ac circa Rempublicam, num detur? Non dari mistam Rempublicam, credunt nonnulli, quia Majestas individua, quia contraria non miscentur: at

Monar-

Monarchia & Democratia contraria : quia mistio, ut Accidens, non mutare potest Rerum publicarum Essentias : quia ex mistione trium Rerumpublicarum fit Popularis. E. At Majestatem formalitèr consideratam individuam esse concedo, non materialitèr. Nec Monarchia & Democratia contraria, sed diversæ species ; Mistionem non mutare, benè tamen miscere posse rerum Essentias in aprice : neque ea hic Accidens Prædicabile, de quo Canon loquitur, sed Prædicamentale. Tandem ultimum nullius ponderis. Nego, ex mistione trium Rerumpublicarum simplicium fieri popularem. Differunt Formâ. In populari summa potestas est penes omnes indivisim : in illa autem penes quemlibet pars aliqua Majestatis divisim : E. dari mistam Rempublicam, dari mistum Statum firmiter concludi potest. Qualis enim Respublica, talis Status. Nam, in qua Republica, sua Regi est Ratio & Potestas, sua Optimatibus simul, ibi est mistus Status : at in Monarchico-Aristocratico Regimine sua Regi est Ratio & Potestas, sua Optimatibus, E. Mistus autem Status, sic eum definio, est Qualitas Regiminis, mistæ Reipublicæ conveniens, & est ille vel Monarchico-Aristocraticus : vel Monarchico-Politicus, vel Monarchico-Aristocratico-Politicus : qui quartum mistum faciunt

Statum

Statum Rerumpublicarum, plurium ſimplicium, earundem numerô, hoc eſt, plurium Monarchiarum, in una Monarchia, ille ſtatuit duos vel plures æque tales Status in uno, quod abſurdum. Unum enim non poteſt eſſe duo. Et qui ſtatuit Statum Monarchicum miſtum, ille ſtatuit unum miſtum: at omne compoſitum tantum eſt miſtum. Quod ſi regeritur, unitatem hic intelligendam numerô, quæ cum altera miſceri poteſt, Miſtionem non æqualium, ſed diſſimilium eſſe debere replico: tantumque abeſt, ut ſic fuerit miſtio, ut potius inconcinna Rerumpublicarum Confuſio. Neque hic Status, ut reliquæ Species Statuum miſtorum à ſimplicibus formaliter & eſſentialiter differt. Ita Status Monarchico-Ariſtocraticus non eſt Monarchicus, quia penes unum non eſt ſummum Imperium: nec eſt Ariſtocraticus, quia non penes ſolos Optimates. Ita, quando apud Seleucenſes trecenti opibus aut Sapientiâ delecti, ut Senatus, & ſua etiam vis Populo, *ſec. Tacit. l.* VI. *Ann. c.* 42. Status Ariſtocratico-Politicus: non Ariſtocraticus, quia obſtat vis Populi: non Politicus, quia Senatus. In miſto autem Statu probè obſervanda Ratio combinans & conſervans. Rationi combinanti ſummoperè & neceſſariò quærenda eſt Concordia. Tacitus *l.* VI. *Ann. c.* 42.

appo-

appoſitè de Seleucenſibus : Trecenti opibus aut Sapientia delecti, ut Senatus : ſua Populo Vis : & quoties Concordes agunt, Parthus ſpernitur : ubi diſſenſère, dum ſibi quiſque contra æmulos ſubſidium vocant, accitus in partem, accerſus omnes valeſcit. Britanni tandem docti in *Agric.c.29.* commune periculum Concordiâ propulſant, & Legationibus & Fœderibus omnium civitatum vires exciunt : anteà enim dum ſinguli pugnârunt, univerſi victi; *Tacit. in Agric. c.* 12. Ratio conſervans intendit, ut præſtantior Status ſemper altero, habeatur majoris Autoritatis. In Republica Monarchico-Ariſtocratica, Monarchia : in Ariſtocratico-Politica, Ariſtocratia. Id enim, quod dignius, ſemper majoris honoris cenſet Natura & Ratio. Demus cum multis, non pro aſſertione, ſed Illuſtratione Mentis noſtræ, Romanum Imperium miſtum, Monarchico-Ariſtocraticum. Aſpice Imperatorem Monarcham, majorem Electoribus, Statibus Imperii. Specta illum, ut ſanctiſſimum Numen majoris Honoris, Venerationis, Dignationis, imò & poteſtatis excellentioris. Et quem ſperabis Statum, ubi minus digna præcellit Reſpublica? Contra Harmoniam Rerum, corruet citiſſimè : atque hæc ad Statum miſtum.

§. 9. Utrumque Statum, Simplicem & Miſtum,

Mistum, vel bonum esse, vel corruptum diximus Statum simplicem & mistum bonum vidimus. Cognitô unô contrariorum, facilè cognoscetur alterum : Cognitô, qualis bonus Status sit, qualis malus, facilè etiam cognosci potest, præeunte Tacito *l.* IV. *Histor. c.* XI. Statum Romanæ Reipublicæ post cæsum Vitellium describente. Vocatur hic etiam Status corruptus, estque verus Status : quemadmodum corrupta Respublica ; vera Respublica : lex iniqua vera lex, bellum injustum, verum bellum, sed ratione Existentiæ, non Essentiæ, cum ea falsa & corrupta. Unicum autem hic Status proprium Commodum Imperantis quærit, nullum Subditorum ; modis etiam injustis. Status autem corruptus est vel simplex, Tyrannicus, πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Μοναρχοῦντος, 3. *pol.* 5. qui descriptus legitur 5. *pol.* XI. & in Dionysio Juniore apud Justinum *l.* XXI. *c.* I. & 2. Oligarchicus, quem οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες πρὸς τὸ τῶν εὐπόρων συμφέρον instituunt. *d. cap.* 3. *pol.* 5. & 4. *pol.* 8. Democraticus, ubi οἱ ἐλεύθεροι, καὶ ἄποροι πρὸς τὸ τῶν ἀπόρων συμφέρον ἀποβλέπουσι. 3. *pol.* 5. & 4. *polit.* II. vel Mistus, Tyrannico-Oligarchicus : Oligarchico-Democraticus, Tyrannico-Oligarchico-Democraticus : quos omnes intelliges, si rectos Status intellexeris. Adde 3. *pol.* VI. & VII. & 4.

pol. IV. V. VI. *&* 5. *pol.* V. VI. VII. & cumprimis 6. *polit.* I. *& seqq.* ubi multa invenies, Statui huic & ſimplici & miſto accommoda: benè percepta formabunt Judicium, formabunt Statum, qualemcunque volueris: ita tamen, ut bonum eligere malum verò & corruptum repudiare & è Republica Chriſtianorum exterminare noveris. Species quidem ſingulæ ſingulis Statibus addi debuiſſent, ſed quia hiſtoriarum monumenta illas exhibent, & nimis longum ire per exempla, æqui bonique conſule ea, quæ impræſentiarum dedimus, & ſperare Te jubemus in poſterum Meliora.

CAPUT IV.

De Efficiente STATUS.

NOTÆ.

1. *Continuatio dicendorum.*
2. *Efficiens Status,* DEUS.
3. *Num formet Statum bonum & malum?*
4. *Altera cauſa Efficiens, ſed minus principalis, Magiſtratus.*
5. *Num Status cum Republica eſſe cœpit?*
6. *Populus num cauſa Efficiens Statûs?*
7. *Utrum Poteſtas immediatè à Deo, vel mediante Populô?*
8. *Adducitur jus divinum.*

9. *Ius*

9. *Ius Naturale.*
10. *Inter homines num Iure naturali fundata superioritas? & quam ob causam?*
11. *Ius Gentium?*
12. *Ius civile publicum.*
13. *Sapientum Sententia.*
14. *Immediatè Potestas à Deo; & quomodo?*
15. *Quid Populi Consensus præstet?*
16. *Quid Fortuna?*

§. 1. Consideravimus Divisionem Statûs, quantum è re nostra. Efficientes veniunt, & succedunt, quæ Statum constituunt: & sunt DEUS & Magistratus.

§. 2. DEUS est principalis Autor & fundator Statûs. Hic largitur Spiritum Sapientiæ, ut Imperantes intelligant, quomodo Rempublicam gubernare debeant, quomodo possint. Promittit supremum illud Numen, Spiritum Sapientiæ septuaginta Viris de Senioribus Israël, quos Magistros Populi eligere debuit ejus Cancellarius Moses, *Num.* XI. *v.* 16. Per me, inquit *Proverb.* 8. *v.* 15. Principes regnant, & Legum Conditores justa decernunt. Hic Salomoni Sapientiam Populum regnandi & discernendi inter bonum & malum, petenti dedit illam; 1 Reg. 11. *v.* 9. Benè piè Imperator DEUM, Statûs sui Autorem reveretur, dicens: Per ipsum,

ipſum, DEUM intellige, Africam defendere, & ſub Imperium noſtrum redigere nobis conceſſum eſt. Per ipſum quoque, ut noſtrò moderamine rectè gubernetur, & firmè cuſtodiatur, confidimus. Unde per ejus Gratiam etiam civilium Adminiſtrationum Judices & officia, ſingulis Africanis Provinciis conſtituimus, attribuentes quidem Emolumentum, quoad unuſquiſque percipere debeat. Ad ejus igitur Providentiam etiamnum animum noſtrum referentes, & armatas militias & Duces Militum ordinare diſponimus, *l. 2. pr. ff. de offic. Præf. Præt.* Idem Ethnici Ethnicum in morem fecêrunt, Jovem, Optimum Maximum Statorem & Autorem Reipublicæ credentes. Jupiter Capitoline, & Autor & Stator Romani Nominis protege hunc Statum, precatur *Vellej. Paterc. lib. 2. c. ult.* Romulus apud *Liv. lib. 1.* Templum Statori Jovi, quod monimentum ſit Poſteris, vovet. Et *Tacit. lib.* XV. *Ann. c.* 41. has ædes Statoris Jovis, vota Romulo Numæque regiâ, exuſtas memorat. Cicero & Jovi Statori & reliquis Diis Statum ſacrat, *orat. pro Cn. Rabirio.* Quare ab Jove Opt. Max. cæteriſque Diis, Deabuſque immortalibus, quorum ope & auxiliô multò magis hæc Reſpublica, quàm Ratione Hominum & Conſiliô gubernatur, pacem & veniam peto. Hel-
vidius

vidius Priscus in fundatione novi Capitolii *ap. Tacit. l. 4. hist. c. 53.* Jovem, Junonem, Minervam invocat, Præsidesque Imperii Deos. Vide Autorem Imperii, Regum, Statûs, DEUM sanctum, quem & Ethnici & magis Christiani Imperatores confitentur & reverentur talem. Format autem Statum & bonum & malum: hunc ut malum pœnæ, illum, ut signum Gratiæ, format Statum hodiè, non ut immediatus Stator, sed mediante jam Magistratu, cui infundit Prudentiam regnandi, Magistratus E. est altera causa efficiens.

§. 4. Diximus Magistratum causam efficientem Statûs. Hujus enim proprium munus, intelligere, se gerere Personam Civitatis debereque ejus Dignitatem & Decus sustinere, servare Leges, Jura describere, ea Fidei suæ commissa meminisse, *Cicer. lib. offic. 1. n. 124. & Idem lib. 3. de LL. Magistratib.* opus est, sine quorum Prudentia & Diligentia Civitas esse non potest: quorum descriptione omnis Reipublicæ Moderatio continetur: neque iis solùm præscribendus est imperandi, sed etiam civibus obtemperandi Modus: Accedit, quod, Status consistat in Administratione Reipublicæ: at cui alii, competit hæc, nisi Magistratui. Hujus finis Bonum commune, qui per Statum quærendus. Format igi-

igitur pro fine illum, & utibilem communi Utilitati.

§. 5. Errant indè, qui cum Republica Statum statim cæpisse opinantur. Prior Respublica, posterior Status. Subjectum prius Adjunctô. Vetustissimi mortalium, nullâ adhuc malâ libidine, sine probro, scelere, eoque sine pœna & coërcitionibus agebant, neque præmiis opus erat, cum honesta suopte ingenio peterentur, & ubi nihil contra morem cuperent, nihil per metum vetabantur. At postquam exui æqualitas, & pro Modestia ac Pudore Ambitio & Vis incedebat, provenêre Dominationes, hoc est, modi & Qualitates dominandi, *Tacit. lib.* 3. *Ann. c.*26. Principiò Rerum, Gentium, Nationumque Imperium penes Reges erat, quos ad fastigium hujus Majestatis non ambitio popularis, sed, spectata inter bonos Moderatio provehebat. Populus nullis legibus tenebatur, arbitria Principum pro legibus erant, *Iustin. lib.* 1. *Histor. cap.* 1. At Status Reipublicæ, ut in aliis, ita etiam in legibus moderatè ferendis consistit, ut dicemus infra. Imò, quod rei jam existenti demum supervenit, id non statim cum eo esse incipit, quod verum in Statu. Adjunctum est necessarium Reipublicæ, non ejus Essentia, quæ cum illa incipit. Forma Reipublicæ, Ordo: Materia circa quam Imperantes

rantes & Obedientes. Poteſt eſſe nudus ordo, poſſunt eſſe nudi Imperantes, nudi Obedientes, & tamen Reſpublica, qualem in Statu Innocentiæ crediderim inter Homines: ubi Ordo Qualitatibus certis contectus, ubi Imperantes, ubi Obedientes qualificati, ibi Status.

§. 6. Magiſtratui igitur meritò Statum Reipublicæ formandum adſcribo: ſed cur non Pōpulo? Videtur enim hic potius præſcribere modum Imperandi, & ſic Statum Regentibus. Potior enim hic Imperante: quippe qui ab illo, & propter illum conſtituitur, & Magiſtratus tantum *ἀνϑρωπίνη κτίσις*, *ſec. Petrum* 1 *Epiſt. c.* 2. *v.* 14. Cicero *orat. de L. Agrar.* contra Rullum dicit: omnes poteſtates, Imperia, Curationes, ab univerſo Populo Romano proficiſci convenit. Occiſo Pſeudo-Smerde, cum Proceres omnes Virtute & Nobilitate pares, difficilem ex his Populo electionem fecit, referente Juſtino *lib.* 1. *cap.* x.

§ 7. Recurrit hic Quæſtio in primo Dubio, utrum Poteſtas Imperantis immediatè à Deo veniat, vel mediante Populi Conſenſu per Electionem vel Succeſſionem conferatur? Diſputat cum Populo Gallico in Comitiis congregato Gramond, qui *lib.* 1. *Hiſtor.* hanc immediatam Poteſtatem Regi ſuo ſoli tribuit. Nos in genere conſiderabimus

bimus Jus Divinum, Jus Naturale, Jus Gentium, Jus Civile, & Sapientiorum Effata, quid judicent: quid Ratio decernat.

§. 8. Jus Divinum immediatam Magistratus Constitutionem agnoscere videtur. *Num.* XI. v. 16. DEUS Mosi dicit: Congrega mihi septuaginta Viros de Senibus Israël, quos tu nôsti, quod Senes sint Populi & Magistri, & auferam de Spiritu tuo, tradamque eis. *Deut.* 16. v. 18. Judices & Magistros constitues, quos Dominus, DEUS tuus dederit. Per me Principes regnant. *Prov.* 8. v. 15. DEUS deponit Reges & instituat, *Daniel.* 2. v. 21. Ita censet ipse Christus, *Ioh.* 19. v. 11. Gentium Doctor, *Rom.* 13. v. ■. Adonia, 1 *Reg.* 2. v. 16. Regina Æthiopica, 3 Reg. 10. v. 9.

§. 9. In Jure Naturali quærenda Superioritas: quâ datâ videtur ipsam Naturam constituisse Magistratum unà cum suo superiore. Romanorum Orator *lib.* 2. *de Natur.* Deor. præclarè ita: Natura est, quæ continet omnem Mundum, eumque tuetur, & ea quidem non sine sensu & Ratione. Omnem autem Naturam esse necesse est, quæ non solitaria sit, neque simplex, sed cum aliquo conjuncta atque connexa habere in se aliquem Principatum, ut in Homine Mentem, in Belua quiddam simile Mentis, unde oriatur Rerum Appetitus. In

Arborum etiam & earum Rerum, quæ gignuntur è terra, Radicibus; inesse Principatus putatur, qui optimus, omniumque Rerum potestate & Dominatu dignissimus. In omni igitur Re Superioritas fundata; si ipsi Ciceroni credimus. Imò ipsa Rerum Domina est Natura, quæ ei semper confert Imperium in aliud; ei, quod dignius, quod nobilius, quomodo & superius. *Senec. l.1. de Clem. c.* 19. Natura commenta est Regem, quod & ex animalibus licet cognoscere, & ex Apibus, quarum Regibus amplissimum cubile est. Sic Leo Rex Quadrupedum, Aquila Rex Avium: Sic Serpentibus sui Reges, & Gallus Gallinarum Ductor.

§. 10. In Homine magis Canonem naturalem adductum valere certissimum. Ob præstantiam enim & nobilitatem Virtutum alter alteri Naturâ imperat. Τὸ *δυνάμενον τῇ διανοίᾳ προορᾷν ἄρχον φύσει καὶ δεσπόζον φύσει· τὸ δὲ δυνάμενον τῷ σώματι ταῦτα ποιεῖν, ἀρχόμενον καὶ φύσει δοῦλον*, ut loquitur Aristoteles 1. *pol. cap.* 1. Inter Homines pro summo optimus, & is potentior, qui Melior. Primi enim mortalium, quique ex his geniti, Naturam incorrupti sequebantur, eandem habebant & Ducem, & Legem, commissi Melioris arbitrio, *sec. Senec. ep.* 90. Patienda Meliorum Imperia, Avitus dicit ad Frisios *ap. Tacit. lib.* XIII. *Annal. cap.* 56.

Cice-

Cicero rursus *lib. 1. Officior.* ita: Quanquam omnis Virtus nos ad se allicit, facitque ut eos diligamus, in quibus ea inesse videtur; tamen Justitia & Liberalitas maximè efficit. Magna illa Communitas est, quæ perficitur ex beneficiis ultrò citroque datis, quæ mutua & grata dum sunt, inter quos ea sunt, firmâ devinciuntur Societate. Omnium autem Societatum nûlla gratior, quàm ea, quæ cum Republica unicuique nostrûm. Ut quisque magnitudine animi maximè excellit, ita maximè vult primus omnium esse, vel solus potius, Plato in Lachete & *Cic. lib. 1. Offic. v.72.* Iis, qui habent à Natura adjumenta rerum gerendarum, abjectâ omni cunctatione adipiscendi Magistratûs sunt, & gerenda Respubl. ca est, nec enim alitèr aut regi civitas, aut declarari animi Magnitudo potest: & apertiùs *lib.2. Offic. v.41.* Mihi quidem, non apud Medos solum, ut ait Herodotus, sed etiam apud Majores nostros servandæ Justitiæ causa olim benè morati; Reges constituti. Nam cum premeretur initiô, multitudo ab iis, qui majores opes habebant, ad unum aliquem confugiebant, *Virtute* præstantem; qui cum prohiberet Injuria tenuiores, æquitate constituenda summos cum infirmis pari jure retinebat. Atque inde venit Heroum Monarchia. Ita *Iustin. lib. 1. hist. 1.*

cap. 1. ſpectatam inter Bonos Moderationem adducit. Et meritô: cum Naturâ glorioſa eſt Virtus, & priores anteire cupit, *Senec.* 3. *de benefic. c.* 35. Satis ex hiſce colliges, & benè concludes, Naturam Meliori deferre Imperium. Jam quod à Naturâ, hoc à Deo: illa enim ſubordinata Cauſa, quæ cum ſua Principali vix bellum movebit.

§. XI. Jus Gentium dabit cauſas conſtituentes, Imperantes. Quidam dicunt, Populos Neceſſitate compulſos coiiſſe, quidam ob admirationem Ignis, quod Scythæ allegant apud *Iuſtin. c.* 2. *lib.* 2. quidam ob commodum benè vivendi; quidam ob ſolam naturalem inclinationem: quidam ob vim Potentiorum, quomodo deinde in unum coacti cœtum, Regem vel Superiorem elegerint ipſi. Non vera Magiſtratûs Origo, quæ ſola in ſeipſa conſtitit, & immediatè cœpit dominari Populo, ſine ejus conſenſu. Ita enim ſcitiſſimè Cicero, *orat. pro Publ. Sextio.* Ita Naturam Rerum tuliſſe, ut quôdam tempore Homines nondum neque naturali, neque civili Jure deſcripto, fuſi per agros & diſperſi vagarentur, tantumque haberent, quantum Manu ac Viribus per cædem ac Vulnera, aut eripere, aut retinere potuiſſent. Qui igitur Virtute & Conſilio præſtanti extiterunt, ii

per-

perſpectô genere humanæ docilitatis atque Ingenii, diſſipatos unum in locum congregarunt, eoſque ex feritate illa ad Juſtitiam atque Manſuetudinem traduxerunt: tùm res communem utilitatem continentes, quas publicas appellamus, tùm domicilia conjuncta, quæ Urbes dicimus, tùm conventicula Hominum, quæ poſteà Civitates nominatæ ſunt, inventa, & divinô & humanô Jure ſeplerunt.

§. 12. Jus civile publicum & privatum conſentit. Adhuc hodiè utuntur Magnates hiſce Verbis: Von GOttes Gnaden/ Frideric. III. in der Reform. zu Franckf. Ann. 1442. Maximilianus in der Reform. der Freyſchöpyen/und das Heimliche Gericht zu Weſtphalen/ zu Wormbs/ Ann. 1495. pr. Sintemal von GOttes Gnaden/unverdinſter Sachen. Friedrich von Hohenſtanden/ Dux Sueviæ, apud Cruſ. part. 2. Annal. lib. 7. c. 1. Friedrich von Verhängnis Göttlicher Mildigkeit/ Hertzog zu Schwaben. Der Kayſer hat ſeine Gewalt/ ohne mittel von GOtt; Goldaſt. tom. 2. Reichſatz. Juſtinianus fatètur *l. ult. C. de quadr. praeſcript.* ſe nutu divinô Imperiales ſuſcepiſſe Inſulas, per J. Chriſtum jura Imperii *l. 2. C. de offic. Praef. Praet. Afric. & Nov. 6. pr.* Imperium à cœleſti Majeſtate traditum, *l. 1. C. de vet.*

 Iur.

Jur. enucl. quod confirmat Jus Canon. c. Constantinus. *dist.* 96. *c. quæsitum.* 24. *q.* 4. *c. quoniam. c.* cum in Scripturis. *dist.* x. *c.* duo sunt. *c. Imperator. dist.* 96. *c.* cum ad verum. *eod. c. legimus. dist.* 63.

§. 13. Quod Sapientum Effata cernit: *τιμὴ δ' ἐκ Διός ἐστι*, Homerus canit. Fatô potestates dari, censet Titus Imperator apud *Aurel. in Tit.* Omnis Deorum immortalium Potestas translata est ad Magistratus, aut certè cum illis communicata: *Cicer. pr. pro L. Muran. Senec. ep.* 90. credit, penes Deos Imperium esse. Ad regni potestatem Majestate Numinis Reges impelluntur, quod de Sandracoto *Iustin. dicit lib.* xv. *c.* 4. Galba apud *Tacit. lib.* 1. *histor. c.* 15. dicit, se Deorum hominumque consensu ad Imperium vocatum. Vespasianus dicitur *l.* 4. *hist. c.* 81. divino Ministerio electus Princeps; ubi plura legere potes de inclinatione Numinum. Ægyptii *νομίζοντες, ἅμα οὐκ ἄνευ δαιμονίου τινὸς προνοίας αὐτοὺς τετυχέναι τῆς τῶν ὅλων ἐξουσίας, Diodor. Sicul. lib.* 1. *de Ægypt.* Satis operosè in hac Quæstione *H. Grot. l.* 1. *de Iure Bell. & Pac. c.* 3. §. 8. sudat, & jam Salmasius contra Anglum, qui legendi.

§. 14. Immediata E. Magistratûs Potestas, à Populo, vel ejus Consensu non dependens. Prior enim Rex tali modô, Po-

pulô.

pulô. Prius autem aliquid dicitur, vel Naturâ, vel Dignitate, vel Ordine, vel Tempore Magistratum priorem Dignitate & Ordine esse Populô, nullus dubitabit: quod enim præstantius, illud dignius: Naturâ etiam priorem asserimus, quia Natura prius intendit, quod perfectius: atqui Imperans perfectior obediente, qualem §. 9. & 10. dedimus. Num Imperans prior Populô sit tempore, quæritur: Formari ita potest Quæstio: an, antequam Populus, vel civilis Societas fuit, Imperans extiterit? Videntur hæc Relata esse, quæ simul surreperunt. In Republica jam constituta verum esse, vix quisquam inficiabitur. In Republica constituenda disquiri potest, utrum Imperans vel obediens prior? Imperantem priorem esse constat ex eo, quod Regens prius eô, quod regendum. Agens prius Patiente. Et id Cicero curatius confirmavit, supra, §. XI. Quia prior, inde dignior, inde superior Magistratûs, nedum Rex subditis. Meritò E. ex hoc fundamento Imperatorem Imperio majorem æstimamus, quicquid dicit *Carpz. c. I. sect. X. Comm. ad L. Reg.* meritò Regem superiorem Populô: cùm & ille in ipsa Relatione prior & dignior. Quantò Pater Filiô, Dominus Servô excellentior, tantò Rex Regnô. Nefas Filio, nefas Servo. Patrem, etiam impium, Dominum, etiam im-

pium, trucidare, nedum Populo. Pater enim, etsi impius, tamen Pater est: Dominus, etsi atrox in Servos, tamen Dominus. Ità Rex, ità Magistratus, etsi injustus, tamen Rex, tamen Magistratus. Prior E. sic Rex & Magistratus & in Republica constituta, quia Agens ; & constituendâ, cum prior Magistratus, ceu dignior Persona, obediente, ut viliori.

§. 15. Sed Populi Consensu eligitur, & per Populi tacitam approbationem vel Electionem succedit. E. Populus universus major Electô. Eligens enim majus Electô, Constituens Constitutô. Præcipuum hoc contra Majestatem Regum & Magistratuum. Nego Universalitatem. Ubi enim manent Regna jure belli, jure Donationis, jure Dotis, jure Testamenti, ad quæ Populus nullum confert consensum, occupata? Eligeris, ut tale, & dum actu eligit, non tàm majus, quàm potius Electô. Qui eligit Imperantem, ille major est Eô. Falsum. Servus eligit sibi Dominum, E. major. Errant, qui Populum Causam Efficientem Magistratûs statuunt, cum sit Instrumentum. Hallucinatur Propositio: DEUS & Populus constituunt Regem. Non æqua Potestas. Absit. DEUS ut immediatus Autor per Populum eligentem, ceu Organon constituit, ubi Populus eligit. Organon dirigitur, & nullum

nullum per se producit effectum ita populus dirigitur à Deo: per se enim non aptus ad Regem constituendum. Qui E. Rege major? Potestas E. immediatè à Deo. Reliqua dubia verè talia, quæ cum demonstrat Grotius, eum lege: dabit ponderosas Resolutiones: nos, nè simus prolixiores, revocat noster Scopus, qui de Statu scripturit. Ex hisce tantum concludimus, Populum, ut obedientem, secus in Politia ut Imperantem, tunc enim est Magistratus, non esse causam Efficientem Status, sed solum Magistratum.

§. 16. Videtur Fortunæ hic etiam esse officium. Omnes spe, Famâ, Veneratione potius destinabantur Imperio, quàm quem futurum Principem Fortuna in occulto tenebat, inquit *Tacit. l. 3. Ann. c.* 18. Ita occultâ lege Fati, & ostentis & responsis destinatum Vespasiano Liberisque ejus Imperium post Fortunam credidit Idem, *lib.* 1. *hist. c.* x. Post Galbam Fortunam initia Causasque Imperio sequentium struxisse, commemorat Idem *l.* 2. *hist. c.* 1. Verùm instabilis Dea. Quemadmodum Urbium, Imperiorumque: ita Gentium nunc floret Fortuna, nunc senescit, nunc interit, ut inquit *Vellej. Patric. l.* 2. *Hist.* quod testatur Mater Neronis apud *Tacit. l.* 14. *Ann. c.* 11. quam publicâ Fortunâ extinctam scribit Nero Tyrannus. Testatur Militia Pæti, *l.* 15. *Ann.*

c. 13. cui Fortuna contra data. Inde optimam Fortunam credit orandam Cribulo, *d. l.* 15. *Ann. c.* 17. quam affore consiliis Othonis putant Titianus & Proculus *l.* 2. *Hist. c.* 33. ut proinde etiam omnia prospera ad eam referat Noster *l.* 14. *Ann. c.* 38. sed ut Ethnicus. Nos pro Fortuna meliori & sanctiori modô divinam in cœlis Pronæam colimus & veneramur. Hæc enim est, quæ præsidet mundo, quæ universa vi suâ temperat, quæ humani generis tutelam gerit, curiosa singulorum. Habeant igitur Ethnici cæcam hanc Deam; nos nequaquam Fortunam, ut causam Imperii vel Statûs agnoscimus. Deus enim est, qui quantum cuique restet, primâ nascentium Imperiorum horâ dispofuit.

CAPUT V.

De Fine STATUS.

1. *Finis Status, Salus publica.*
2. *Probatur.*
3. *Errores quinam circa Finem Status.*
4. *Finis Status num Religio?*
5. *Num Fama?*
6. *Num Potentia?*
7. *Num Pax?*
8. *Num Libertas?*

§. 1. Post

§. 1. POst Efficientem Finis spectandus, quem in Definitione attigimus. Is autem est Salus publica.

§. 2. Bellè Cicero *Epist.* 1. ad Quintum Fratrem: Est autem non modò Ejus, qui sociis & Civibus, sed etiam ejus, qui servis, qui mutis pecudibus præsit, eorum quibus præsit, Commodis utilitatique servire. Et idem, 1. *offic.* c. x. Omninò, qui Reipublicæ præsunt, duo Platonis Præcepta teneant, ut, quicquid agant, ad eam referant, obliti commodorum suorum: alterum, ut totum Corpus Reipublicæ curent, nè, dum partem aliquam tuentur, reliquas deserant. Ut enim Tutela, sic Procuratio Reipublicæ, ad Utilitatem eorum, qui commissi sunt, non ad eorum, quibus commissa est, gerenda est. Et Salus Populi suprema lex est. Naturale enim, nedum civile, ut eorum salutem intendam, qui me suspiciunt, pro me laborant, à me tutelam & vitam petunt, quam obsequio sibi, ceu Liberi, Parentum *Gaza l. nec ei.* 17. §. *præterea.* 23. *ff. de adopt.* parare videntur. Malè inde apud *Tacit. l.* XIV. *Ann. c.* 38. Julius Classicianus, Subtonio discors audit, quod bonum publicum privatis simultatibus impediat: contrà laude dignus *l.* XV. *Ann. c.* 20. Thrasea, occasione temerariæ loquelæ Claudium Timarchum Cretâ depellens, illamque ad Bonum

publicum vertens: erat enim prævalidus provincialium, & opibus nimiis ad injurias Minorum elatus. Benè etiam Patres Romani Salienum Clementem adhortantur, nè publicis malis ad occasionem privati odii abuti videntur, *d. l.* 15. *Ann. c.* 73. cujus tamen immemor fuit Irelus *l.* 1. *hist. c.* 33: quem privati odii pertinacia in publicum exitium stimulavit; cum tamen fas privata odia publicis Utilitatibus remittere *l.* 1. *Ann. c.* x. Obliviscendum enim est Injuriarum, ubi Ratio Salutis publicæ intervenit: ibi enim Unius, hic multorum versatur commodum.

§. 3. Errare igitur creduntur, qui vel Religionem, vel Famam, vel Potentiam per bellum acquirendam; vel solam Pacem, vel Libertatem pro Fine Statûs habent.

§. 4. Rerumpublicarum Fundamentum Religionem esse, fatentur omnes. Neque de Diis immortalibus, ut loquitur Cicero *l.* 1. *de Natur. Deor.* opinio ficta est ab Hominibus sapientibus Reipublicæ causa, ut quos non Ratio, Religio ad officium cogeret, sed verè debet præsidere Mentes Regentium & Obedientium. Non tamen Finis, ut concludunt multi. Intelligimus autem hic Religionem Christianam, non naturalem: illam, ut Verbô Dei, hanc ut ex naturali Theosophia patefactam. Sine Christia-

nâ

nâ Religione floruerunt multa Imperia: non tamen sine ulla. Nulla enim Gens tàm immanis & barbara, quæ non aliquam de Diis habuerit cognitionem. Sed non ideò Finis Reipublicæ. Religio non est ipse Finis, sed id per quod acquiritur finis, si ea observatur, nec planè negligitur. Si Religio finis, omnes actus propter eam instituendi, nulli propter Principem, neque ulli etiam propter Subditos; qui cum contra ipsam Rempublicam, qui non etiam contra ipsius finem? Diversa sunt Salus Subditorum æterna & temporalis, hanc spectat per se Respublica, vel Status ejus: illam in Republica Religio. Quia tamen hâc omnes movemur, omnes etiam hâc Rectrice vivere debemus.

§. 5. Quibus Fama pro fine Status est, Tiberium aspiciunt Politicum. Ita enim ille apud *Tacit. l.* IV. *Ann. c.* 40. Sejane! Cæteris mortalibus in eo stare consilia, quid sibi conducere putent: Principum diversam esse sortem, quibus præcipua rerum ad Famam dirigenda. Precatur ille *dict. loc.* ut, quandocunque concesserit, cum laude, & bonis recordationibus facta atque Famam nominis sui prosequantur homines. Cætera enim Principibus statim adsunt, unum insatiabilitèr parandum, prosperam sui memoriam. Nam contemtu Famæ contem-

temnuntur Virtutes. Non hæc summis Mortalium spernenda, quæ & à Diis æstimatur; *l. 15. Ann. c. 2.* Principes multa debent etiam Famæ dare, censet Seneca *l. 1. de Clem. c.* xv. Et Regnantis Facultas ditior, cum acquirit thesauros Famæ, neglectâ Utilitate Pecuniæ; *Cassiod. lib. 1. epist. 3.* At finis Status non in Salute privata, sed communi Subditorum, in Bono Publico. Non E. finis Status Fama; sed consequens illius finis; quemadmodum apud morales Philosophos summi Boni Consequens Conscientia bona, Dignitas, Honos: Vel si Finis, secundarius nominabitur.

§. 6. Multis Imperantibus pro Fine Potentia habetur. Cæsar apud *Sueton. in ejus, Vit. c.* 30. existimat, omne Jus violandum esse regnandi gratiâ, in aliis rebus Pietatem colendam. Ita Lepidus apud *Salust. l. 1. hist. c.* 29. omnia retinendæ Dominationis honesta dicit. Et sunt apud Historicos, qui Religionem, qui fidem, qui Virtutem exuerunt, ubi Potentia acquirenda, vel acquisita commodò retinenda. Quid Augustus, quid Tiberius, quid Claudius & Nero fecerint, Potentiæ Ergò, demonstrat Tacitus. Usque adeò libido dominandi cunctis affectibus vehementior, *sec. Tacit. l. 15. Annal. c. 53.* Inde otho omnia facit serviliter pro Dominatione, *lib. 1. histor. c. 36.* Phareismani cupido

pido regni Fratre & Filio potior. *lib.* XII. *Ann. c.*47. Nihil abnuit Macro, dum Dominationis apiſcitur, *l.* VI. *Annal. cap.* 45. Agrippina nihil domi impudicum, niſi dominationi expediret. *l.* XII. *Ann. c.* 7. cunctis malæ dominationis cupidinibus flagrans. *l.* 13. *Ann. c.* 2. quæ puellaribus annis ſtuprum cum Lepido, ſpe Dominationis admiſit, *l.* 14. *Ann. c.* 2. Decus, pudorem, corpus, cuncta regnô viliora habens, *l.* 12. *Ann. c.* 65. Cleofis apud *Juſtin. l.* XII. *hiſt.* propter Regnum fit Scortum Alexandri M. Philippus Rex Macedoniæ, velut è ſpecula quadam, Libertati omnium Græcarum Civitatum inſidiatur, dum contentiones alit, auxilium Inferioribus ferendo, Victores pariter victoſque ſubire regiam ſervitutem coëgit, *Juſtin. lib.* 8. *c.* 1. apud quem ſua illius pro Potentia ſuſcepta conſilia, & bella & machinamenta *d. l.* IIX. *&* *lib.* IX. pluribus deſcribuntur. Præprimis ità inhiant alienæ Ditioni qui potentiores bellô & Viribus. Vix Juſtitiam cauſæ penſitant, rumpunt Leges, rumpunt æquum & bonum: Quando Ambitio & Vis inceſſit, provenêre Dominationes, *Tacit. lib.* 3. *Ann. cap.* 26. Galli reſpondent Romanis: ſe in armis Jus ferre, & omnia eſſe fortium virorum, apud *Liv. l.* 5. Tiridates apud *Tacit. l.* 15. *Annal. cap.* 1. dicit: In ſumma Fortuna id æquius,

quod

quod validius: sua retinere privatæ domûs, de alienis certare, laus Regia. Tencterorum Legatus apud Concilium Agrippinensium fatur: ut lucem diemque omnibus Hominibus: ita omnes terras fortibus Viris Natura dedit, *l.4. histor c.64.* Dii Fortioribus adsunt, ceu judicat Civilis. *d. l. 4. hist. c. 17.* Bajozetes Turca Legatis Sigismundi Imperatoris pro Jure Armamentarium exhibet, *Piccart. dec. 17. Obs. 8.* Lysandro apud *Plutarch.* μάχαιρα est βέλτιστα περὶ γῆς ὅρων διαλέγουσα; cuidam Coluber æneus est Ratio ultima Regum. Athenienses Medios alloquuntur apud *Thucyd. lib. v.* δυνατὰ δὲ οἱ δυνατοὶ πράσσουσι, καὶ οἱ ἀσθενεῖς συγχωροῦσι. Marcus præ strepitu armorum Leges non audit, nec Philippus, nec Alexander M. quem ideò omnium Gentium Latronem Legati Scytharum nominant apud *Curt. lib. 6.* ut & *Senec. ep. 49.* & *l. 1. de benef. c. 13.* furore actum aliena devastandi: qualem etiam Josuam dixere Chananæi apud Suidam in Chanaan: ἡμεῖς ἐσμὲν χαναναῖοι, οὓς ἐδίωξεν Ἰησοῦς ὁ λῃστής. At Potentiam regnorum augendam vix dissuaserim, auctu enim Imperii adolescunt etiam privatæ opes, *Tacit. l. 2. Ann. c. 33.* sed ubi fas, ubi Jus impellit: Peccat æquè qui sua negligit, quàm qui aliena diripit. Potentiam autem pro fine Status non vendito: non enim propter eam consti-

constitutus principalitèr Magistratus, sed propter Subditos, eorumque salutem. Si eam per se spectat, satisfactum Statui: per accidens etiam & data occasione per legitimas & bonas artes Regna & Imperia amplificandi, Potentiam quærere, nec Statui adeò contrarium reor & existimo. Augere ita debent Imperium Imperantes, non minuere: ideoque à Tacito *l.* 4. *Ann. c.* 32. Tiberius reprehenditur, ceu Princeps proferendi Imperii incuriosus: Proconsules *l.* 4. *Hist. c.* 48. quod securitati magis quàm Potentiæ consuluerint. Demetrius apud *Iustin. l.* 35. *c.* 1. ampliare fines regni & opes augere finitimorum bellis statuit. Mithridates ad regnum accedens statim non deregendô sed de augendô eô cogitavit; *Id. lib.* 37. *c.* 3. Atque inde Augusti etiam vocantur Dynastæ mundani.

§. 7. Ultimi tandem Politicorum pro Pace, pro Tranquillitate Imperii dimicant, tanquam pro fine Status. Clamant cum Silio, *lib.* x1.

— — Pax optima Rerum,
Quas homini novisse datum est, pax una triumphis
Innumeris potior: pax custodire salutem,
Et cives servare potens.

Pacis nomen dulce: Res ipsa verò cùm jucunda, tùm salutaris, *secund. Cicer. orat. Philipp.*

lipp. XIII. Fructus Pacis omnes sciunt, omnes expetunt: non E. hic Autorum dicta colligo amplius. Certè fessis bellô pacis amor redire solet; *Tacit. lib* 4. *Hist. c.* & post civilia bella Pacis interfuit omnem potestatem ad unum conferre, *l.* 1. *hist. c.* 1. quomodo cuncta discordiis civilibus fessa Augustus nomine Principis sub Imperium accepit; *l.* 1. *Ann. c.* 1. Romani toties, lacessiti Jure Victoriæ Tributum solum victis addiderunt, qui Pacem tuerentur, Ceriale dicente apud *Tacit. l.* 4. *c.* 73. quam ob causam ad Britannos tantùm mittit Polycetum Nero, *l.* 14. *Ann. c.* 39. Non tamen segni ocio honestum pacis nomen impònendum, judicante Tacito *l.* 14. *Ann c.* 39. Cæterùm si infensa & infida pax, non Duci, non Militi requiem permittit, *sec.* P. Ostorium, *l.* XII. *Ann. c.* 31. si misera, vel bellô benè mutatur, *l.* 3. *Ann. c.* 44. Prætereà in pace suspecta tutius bellum credunt profugi Urbi è Vitellianis, apud *Tacit. l.* 4. *hist. c.* 49. Et secundum Ciceronem, *orat. Philipp.* XII. Pax repudianda, si sub nomine Pacis bellum latet; si turpis, si periculosa, si esse non potest, qualem rejicit idem ille orator *orat. Philipp.* 7. Ita Nero consuluit inter Primores Civitatis, bellum anceps, an Pax inhonesta placeret, nec dubitatum de Bello, *l.* XV. *Ann. c.* 25. præsertim si Gen-

tes

tes præferoces hostes, quæ ad pacem tardiùs inclinant, *l.* XIV. *Ann. c.* 38. Vides igitur, num Pax Finis Statûs : hoc est, num propter pacem, qualem, qualem, Magistratus tantum constitutus. In bello Pacem : in Pace bellum volvere debet, & utrumque facere, nè quid Salus publica detrimenti capiat. Propter Pacem Magistratus facere debet potissima, sed non omnia. Finis E. Statûs non universalis & supremus ; sed particularis, & è Re Subditorum modò primarius, modò secundarius. Hoc dico : Pax melior bellô. Vologeses apud *Tacit. l.* XV. *Ann. c.* 2. magis amat æquitatem, quàm Sanguinem : Causam quàm arma ; sed tamen bellum movet. Pacem nè turbent Victores Cherusci, Fortuna elati providet Claudius, *l.* XII. *Ann. c.* 29. ad hanc etiam adhortatur Vologesen Corbulo *l.* XIII. *cap.* 9.

§. 8. Extremi Libertatem quærunt. Sed ubi Libertas & Pax concurrunt, dubium, quæ ponenda. Populum Rom. servire fas non est, quem Dii immortales omnibus Gentibus imperare voluerunt : aut vincatis oportet, aut quidvis potius faciatis, quàm serviatis. Aliæ Nationes servitutem pati possunt : propria Pop. Rom. est Libertas. Collige, quid Cicero pro Pace, quid pro Libertate, *orat. Philipp.* 7. *fin. disserat.* Thra-

ces

ces pro Libertate se morituros dicunt, apud *Tacit. lib.* 4. *Annal. c.* Et hoc primum videndum est, cum omnibus nè Pax esse possit, an sit aliquod bellum expiabile, in quô Pactio pacis lex sit Servitutis. *Cicer. orat. Philipp.* XIII. Haud enim facile Libertas & Domini miscentur, ut judicat Tencterorum Legatus *l.* 4. *hist. c.* 64. apud Tacit. Videtur igitur Libertatem prævalere. At Julius Auspex è Primoribus Romanorum, Vim Romanam & bona pacis dissertat. *d. l.* 4. *hist. c.* 69. ad quam ibidem Cerialis Treviros & Lingonas hortatur, nè contumaciam cum pernicie, quàm obsequium cum securitate malint. Verùm Libertas potior pace, ubi illa per Bellum obtineri potest: ubi pro Libertate pugnans, æqualium virium, parisque potestatis. Aliàs pax magis necessaria, licet non satis honesta, ut loquitur Annibal ad Scipionem apud *Liv. lib.* 30. Res autem aliàs periculosa, Libertas, quam si Populus pro Fine Statûs habet, probè videat, nè ea, quæ ad veram Libertatem pertinent, negligat, & Libertatis Defensoribus nimium confidat. Satis enim prudenter Cerialis, Treviros & Lingonas ad concionem vocatos alloquitur apud *Tacit. l.* 4. *hist. c.* 73. Cæterum Libertas & speciosa nomina prætexuntur, nec quisque alienum Servitium & Dominationem sibi concupivit,

vit, ut non eadem ista Vacabula usurparet. Ut Imperium evertant, libertatem præferunt: si perverterint; Libertatem ipsam aggrediuntur, judicat Politicus Romanus, *l.*XVI. *Annal. c.* 22. Pro exemplo adducit *l.*4. *hist.c.*25. Germanorum civitates, quæ adversus Romanos armatæ spe Libertatis: &, si exuissent servitium, cupidine imperitandi: Imò *d. l* 4. *hist. c.* 55. prorumpunt, nempè coalitâ libertate dispecturas Gallias, quem Virium suarum terminum velint. Usque adeò multum latet sub Schemate Libertatis: quantò enim majore libertatis imagine omnia teguntur, tantò eruptura ad infensius servitium: *l.* 1. *Annal. c. ult.* Facilè autem videre licet falsum libertatis Vocabulum, si obtenditur ab iis, qui privatim degeneres, in publicum exitiosi, nihil spei, nisi per discordias habent, ut censet *Tacit. l.*XI. *Ann. c.*17. malignitatique falsa species libertatis inest. Potest igitur etiam Finis esse, sed in Politia potissimum, prout pluribus 4. *pol.* VIII. Aristoteles deducit: Principalis semper Scopus manet Salus Publica.

CA-

CAPUT VI.

De Causis Impellentibus Statûs.

NOTÆ.

1. *Continuatio dicendorum.*
2. *Enarratio Caussarum impellentium.*
3. *Causa impellens, num seditiosa Hominum Natura?*
4. *Prima Causa Impellens, Dignitas Reipublicæ.*
5. *Quid sit ea? & in quibus consistat?*
6. *Amor multitudinis quomodo acquiri possit?*
7. *Quomodo Fides?*
8. *Quomodo Admiratio?*
9. *Quando, & in quibus rebus dignitatis Ratio habenda.*
10. *Secunda Causa, Necessitas, quæ definitur & dividitur.*
11. *Absoluta Necessitas quæ?*
12. *Limitata Necessitas Quæ? & in quibus rebus?*
13. *Tertia Causa est Vtilitas: quid ea? & quotuplex? & quibus in rebus servanda?*

§. 1. POst Finem causas impellentes ad Statum, sivè administrationem Reipublicæ qualificatam placet contemplari; quæ

quæ nempè illæ Causæ sint, quæ movent, ut tali vel tali modô Magistratus imperet & Populum gubernet: sivè hæc vel illa in Republica exerceat.

§. 2. Causas has sumunt alii ex seditiosa Hominum Natura: alii vel Dignitatem Reipublicæ, vel Necessitatem, vel Utilitatem statuunt.

§. 3. Ad Statum impellere seditiosam Hominum Naturam; forte an colligi potest ex *Tacit. lib.* 3. *Annal. c.* 26. Vetustissimi Mortalium, nullâ adhuc mala libidine, sine probro, sine scelere, eôque sine pœna & coercitionibus agebant. At postquam exui æqualitas, & pro Modestia & Pudore Ambitio & Vis incedebat, provenere Dominationes, multosque apud Populos æternùm mansere. Quidam statim, aut postquam Regum pertæsum, leges maluerunt. Ita primus omnium Ninus, Rex Assyriorum, veterem & quasi avitum Gentibus morem nova Imperii cupiditate mutavit, *Iustin, lib.* 1. *hist. c.* 1. Seneca *epist.* 90. scitissimè: Primi Mortalium, quique ex his geniti, Naturam incorrupti sequebantur, eandem habebant & Ducem & Legem commissi Melioris Arbitrio. Naturæ enim est, potioribus deteriora submittere. Indè inter Homines pro summo optimus, & qui melior, is potentior. Sed postquam surrepentibus

vitiis in Tyrannidem regna versa sunt, opus esse cœpit Legibus, quas & ipsas inter Initia tulêre Sapientes. Avaratia enim luxuria dissociavit mortales, & ad rapinam discurrêre: inquit Idem & Cicero pro *Sext. cap.* IV. *to.* §. XI. Non indiguit igitur Status humani Generis primus hôc Statu: apud Sapientem enim regnum fuit, qui Paci favit, qui Genus humanum ad Concordiam vocavit, qui beatum Statum quæsivit, *sec. Senec. d. epist.* Mutatis animis Hominum in deterius, Status alius Regiminis vel ab ipso Imperante cervici impositus Subditorum, vel à Populo, ob vitia irrepentia, ob majorem Vitæ & Rerum securitatem: tribus; ob communem salutem rogatus. Imò & imponi & rogari debuit. Vix Princeps avitum in morem Populum nequiorem reget; vix Populus pristinum in modum Principi parebit. Novus E. in Republica mutata formandus Status, hodiernis Imperantium & Obedientium moribus conveniens.

§. 4. Naturam Hominum corruptam monstrare alium modum Imperandi, satis probavimus. Sæpiùs autem Naturam Reipublicæ etiam flectit ad Statum, ejus Dignitas & Autoritas. Legimus propter solum eam tot bella à Purpuratis gesta, tot prælia commissa, tot Artes Politicas pro illa exercitas.

citas. Benè multa Romanus pro hac Dignitate. Quid est propositum, inquit, Reipublicæ Gubernatoribus, quod intueri, & quò cursum suum dirigere debeant? Id quod est præclarissimum, maximeque optabile omnibus sanis, & beatis, & bonis, cum Dignitate omnium. Hoc qui volunt, omnes Optimates, qui efficiunt, summi Viri & Conservatores Civitatis putantur, *orat. pro P. Sext. & lib.* 1. *Epist.* 9. Optatissimum est, vincere, secundum est, nullum Casum pro Dignitate & Libertate, non ferendum putare, *orat. Philipp.* XIII. *fin.* Mihi ante oculos versatur Reipublicæ Dignitas, quæ me ad se rapit: hæc minora relinquere hortatur, *Id. orat. pro P. Sext.* Experiendo magis, quàm discendo cognovi, neque salutis nostræ Rationem habendam esse sine Dignitate: neque Dignitatis sine salute: *lib.* 1. *Epist.* 7. Tiridaten Primoresque Vitellius monet, decus quisque suum & fidem retineret; *Tacit. l.* IV. *Ann. c.* 37. Vologeses Concilium laudat, quod Gloria ejus & Vis in integrô, *l* XV. *Ann. c.* 2. Omnes pro dignitate anxii. Pro hoc decoro Reipublicæ & pro Dignitate hac multum disputant apud *Tacit lib.* 2. *Ann. c.* 35. Piso & Gallus, in quæstione: utrum dignior Status Reipublicæ Senatûs & Equitum, si munia, absente Principe, vel si coràm & sub oculis

Cæsaris sustinerentur? Imò, si crudelis in se, qui Famam negligit, magis is crudelior in Rempublicam, qui ejus Dignitatem & Majestatem. Vix autem hæc Dignitas conservari poterit, nisi per prudens Imperium, quale est in Statu. Eam igitur ad hoc incitare Magistratum quis non concludet?

§. 5. Est autem Dignitas Reipublicæ Existimatio illæsi & secundum Virtutes civiles instituti Regiminis: & consistit ea in Amore Multitudinis, in Fide, in Admiratione cum quodam Honore.

§. 6. Amor Multitudinis habetur, si ipse amat Rempublicam, *Arist.* 5. *pol.* IX. Æque huc refero Senecæ illud *Epist.* 9. Ego Tibi monstrabo Amatorium sine Medicamentô, sine Herbâ, sine ullius veneficæ carmine: Si vis amari, ama. Et clarior paucos inter senum Regum Bardanes fuisset, si judicio Taciti *lib.* XI. *Annal. cap.* X. perinde Amorem inter Populares, quàm Metum apud Hostes quæsivisset. Getulicus apud Eundem *l.* 6. *Ann. c.* 30. mirum Amorem assecutus, quia effusæ Clementiæ & modicus severitate. Unô verbô, sit æquabilis in suos, cum Artabano, *d. l.* VI. *Ann. c.* 30. Hunc Statum, & per hunc Dignitatem Respublica acquirit Beneficiis: Quoad illum, non decet gratum Animum sollicitudo sed contra, summa fiducia sui & ex conscientia

veri

veri Amoris dimiſſa omnis Anxietas, *ſec. Senec.* VI. *de benef. c.* 41. Et Naturæ, Amare benefactorem. Quoad Hanc: magna Communitas eſt, quæ conficitur ex beneficiis ultro citroque datis. Omnium Societatum nulla gravior, nulla charior, quàm ea, quæ cum Republica eſt, *Cic. lib.* 1. *officior. c.* 30. Hanc genere officiorum qui proſequuntur, cum ſumma Utilitate Reipublicæ, magnam ipſi adipiſcentur Gratiam & Gloriam, *Cicer. l.* 2. *Officior. & d. lib.* 2. *à contrar.* Habere quæſtui Rempublicam, non modò turpè eſt, ſed & ſceleratum & nefarium. Inde Tiberius Incendium Romæ ad Gloriam vertit, exolutis domuum & Inſularum preciis, *Tacit. lib.* VI. *Annal. c.* 45. At per Honeſta beneficentia exercenda: Tiberius erogandæ per honeſta pecuniæ cupiens, quam etiam Virtutem diu retinuit, cum cæteras exueret, *lib.* 1. *Annal. c.* 75. Ideò etiam ſatis firmus adverſus Pecuniam laudatur, 3. *Annal. c.* 18. qualis magnifica largitio, ut honeſta, etiam commendatur, 2. *Annal.* 48. ubique dum 4. *Annal.* 20. erga pecuniam alienam diligens deſcribitur. Meritò autem apud Sapientes caſſa benè habentur, quæ neque dari, neque accipi, ſalvâ Republica poſſunt, *lib.* 3. *Hiſtor. c.* 55. Creſcit Amor & Dignitas etiam per Clementiam. Solet dexteritas atque benignitas Morum, in altio-

ri Dignitatis gradu facilè omnium animos sibi reddere obnoxios, quemadmodum vernô tempore splendidi flores prætereuntium oculos in se convertunt; *Niceph. Gregor. lib.* VI. de Andronicô: τὸν ὁμιλητικὸν τρόπον ἅπαντες ἡδέως ὑποφέρουσι, *Isocrat. ad Demonic. Seneca lib.* I. *de Clem. c.* XI. hanc humani Generis incomprehensibilem Amorem, & ornamentum Imperiorum vocat. Ut severitas assiduitate amittit auctoritatem. *d.l.* I. *c.* 22. ita nihil gloriosius Principe impunè læso, *cap.* XX. Nihil tàm peculiare Imperialis Majestatis, quam Humanitas, per quam solam Dei servatur imitatio, *l. si unus.* 27. *C. de donat. inter Vir. & Vxor.* qualem in Italo laudat *Tacit. lib.* XI. *Annal. c.* 16. prout à contrario *Iustin. lib.* XII. *Histor.* sævitiam Alexandri M. taxat. Nihil enim tàm deforme, quam ad summum Imperium acerbitatem Naturæ adjungere, *Cicer. l.* I. *epist.* I. *ad Quint. Fratr.* Imô & ipsâ Famâ Virtutum, amorem surgere & Dignitatem crediderim. Meritò E. grave censet Famæ Tiberius, apud *Tacit. l.* 6. *Annal. c.* 26. ubi Corcejus Nerva, proximus Amicorum, nullis moriendi rationibus vitam fugit. Famam enim ejus per hoc multùm imminutum iri benè credit. Nititur enim Salus & Ratio omnium, qui ad Rempublicam accedunt, non Veritate tantùm,

tùm, ſed etiam Famâ, *Cicer. lib.* 1. *epiſt.* 1. *ad Q. Fratr.* quæ ex Virtute ſolâ, qualem præ Templô, Honori ejus ponendo, præoptat Tiberius, *Tacit. lib.* 4. *Annal. cap.* 38. Virtutis, E. etiam Famæ Virtutis & Beneficentiæ Merces eſt Gloria, 8. *Ethic.* 14. Et comes Virtutis Hominum bonorum Amor.

§. 7. Dignitas autem Reipublicæ acquiritur, non modò ſi Amor Hominum, per Beneficentiam, Clementiam, Famam Virtutis obtinetur: ſed & ſi illi fidem adhibent, ſi credunt ita eſſe: Opus igitur hic eſt Prudentia, & ut talem Reipublicæ Moderatores habere exiſtiment, opus Juſtitiâ. Has geminas Virtutes requirit in ſupremo Magiſtratu Philoſophus; 5. *pol.* IX. quas ſine dubio ad Dignitatem ratus pertinere. Prudentia tamen ſine Juſtitiâ nihil valet ad faciendam fidem: quò enim quis verſutior & callidior, hoc inviſior & ſuſpectior, detractâ opinione Probitatis: accuratè *lib.* 2. *Officior.* Connexæ E. ſunt Virtutes, quarum una ſine alterâ eſſe non poteſt. Prudentia autem eſt, quæ Honeſta à Deterioribus, utilia à noxiis diſcernit, *l.* 4. *Annal. Tacit. cap.* 33. nè quid Suis deſit; providens, ſecundum Senecam, *epiſt.* 90. Qui igitur cautis, qui prudentibus magis, atque acribus conſiliis, ut Potentiam, *lib.* XI. *Annal. cap.* 29. ſic Dignitatem ſcit habere, imò qui-

bus modis temperanter possit illa obtineri, *Tacit. l. 4. Annal. c. 33.* & obtinet: Fidem sic Prudentiâ facit Populo, facit Exteris, augetque Dignitatem Reipublicæ salutari Mediô, quale in sola Honestate & Justitia fundatum requirit Tacitus, *d. l. 4 Annal. c. 38.* Et Cicero *lib. 2. Offic.* Romanos omnia Honestatis splendore ductos fecisse, scribit, prout pluribus Idem *lib. 5.* de Finibus Bonorum & Malorum deducit, quemadmodum totus Ille-Ipse in aureo, quem de Officiis scripsit, tractatu Naturam Honesti & Justi explicat, prudentique Reipublicæ Moderatori, ob Decus & Dignitatem, ob alios fructus Homo πολιτικώτατος commendat, quem Tibi æquè, qui mentem meam vis firmare, atque ille Justum & Honestum committo.

§. 8. Tandem Admirationem, cum Honore quodam conjunctam volo, cum *Cicerone lib. 2. Officior.* Si Dignitas Reipublicæ provehenda. Honorem volo, non solùm Admirationem. Multa enim admiramur, quæ non honoramus. Miramur ortûs occasusque & properantis mundi volubilem cursum, & alia digna miratu, nocturnos Ignium tractûs, & sine ullo Ictu sonituque fulgores cœli patiscentis, columnasque & Trabes, & varia simulacra flammarum: miramur Ambitionem, Luxuriam, Impotentiam,

tiam, *Senec. epist.* 93. alia: sed miramur, non honoremus. Nulla ex hac Admiratione Dignitas, quam nos ei deferimus. Ast, ubi Virtute, ubi Sapientiâ aliquem præire reliquos videmus, illum admiramur, illum honoramus: & hoc conciliat Dignitatem. Quò E. quis majori potentiâ, eò & majoribus pollere debet Virtutibus, majori Prudentiâ. Ità eum admirabuntur omnes, ita venerabuntur, atque ita crescet Imperantis Dignitas & Reipublicæ Majestas.

§. 9. Dignitas autem sola vix sufficiens semper ad flectendum Statum. Quid si Necessitas concurrit? Cujus potior Ratio. Equidem Necessaria Gloriosis præponenda, *sec. Vellej. Paterc. lib.* 2. Et Otho, ut in multa pace munia Imperii obibat, quædam ex Dignitate Reipublicæ, pleraque contra Decus ex præsenti Usu properando: *Tacit. lib.* 1. *Histor. c.* 77. Dignitatis Ratio habenda, sed cum Modo; quem desiderat in Pæto Idem *l.* XV. *Annal. c.* 8. In fortuitis nonnunquam Gloriam cum Tiberio quærere, *l.* 2. *Annal. c.* 48. vel in urbibus condendis, cum Nerone *l.* XV. *Ann. c.* 40. cognomento Regum appellandis, Regum enim in hoc Ambitio, vel Gloria variè vulgata *l.* XII. *Annal. c.* 24. vel in minimis, cum Thrasea, Dignitatis publicæ Studioso, *l.* XIII. *Annal. c.* 49. vel in decretis non mutandis,

l. 14. *Annal. c.* 49. Prudentis habetur. Vix inde Senatus Romanus apud Eundem *l.* 4. *Annal. c.* 74. excuſandus, cujus parva cura fuit, an Imperii extrema dehoneſtarentur. Prudenter Corbulo *lib.* 13. *Annal. c.* 34. ratus dignum Magnitudine Populi Romani, parta olim à Lucullo Pompejoque recipere: cum contra malè audiant apud Eundem *lib.* XI. *Annal. c.* 8. Armenii, quod minora ſine curâ habuerint. Ptolemæus apud *Juſtin. lib.* XV. *Annal. c.* 1. etiam propter Dignitatem, non propter prædam bellum ſuſcipere voluit: & ideò Otho laudatur apud Noſtrum. *lib.* 1. *Hiſtor. c.* 71. quod cuncta ad decorem Imperii compoſuerit.

§. 10. Poſt Dignitatem Neceſſitas addenda. Eſt ea, quæ etiam ſæpè Imperantem movet, ut Reipublicæ Statum alium affingat. Neceſſitatis autem Vocabulum ambiguum: Quandoque Mortem apud Tacitum ſignificat; Nonnanus imminentem Neceſſitatem ſponte prævenit, *l.* XI. *Annal.* Neceſſitas ultima Senecæ indicitur, *lib.* XV. *Annal. c.* 61. Pollutia Filia, iratô Nerone, nunciat Patri, Uti Neceſſitate; *d. l.* 16. *c.* X. Supremas clarorum Virorum Neceſſitates, ipſamque Neceſſitatem fortiter toleratam, *lib.* 1. *Hiſt. c.* 3. Noſter dicit. Quandoque Mentem vel Sapientiam perfectam innuit, cum aliter fieri non poſſit, atque ab ea conſtitu-

ſtitutum, *ſec. Cicer. Academ. Quæſt. lib.* 1. Quandoque Rem abſolutè talem & inevitabilem, qualis eſt Fatum, quod quamvis ſignificatum, vitari non poteſt, ut loquitur *Tacit. lib.* 1, *Hiſtor. c.* 18. *& l.* 6. *Ann. c.* 22. Hôc locô, cum Neceſſitatem, ut Cauſſam impellentem Statûs pono, intelligo illam, cum cogitur Magiſtratus ad aliquid in Republica faciendum, quod aliàs optimâ Ratione omitteret: eſtque ſic Neceſſitas Vis cogens Magiſtratum ad temperamentum Reipublicæ, h.e. ad Statum. Illa verò in abſolutam & limitatam dividi poteſt.

§. 11. Abſoluta Neceſſitas eſt in Re, quæ aliter fieri vel eſſe non poteſt; & huic parendum, *Cicer. lib.* 2. *Offic.* hortatur, quam ne Dii quidem ſuperant, ultimum & maximum Telum, ſecund. Vectium Meſſium apud *Liv. lib.* IX. Et talis conſiſtit in Virtutibus veris Politicis, in Fide, Juſtitiâ, Religione: ut Fides eſt ſervanda: Juſtitia eſt exercenda: Relligio eſt colenda. Imò & habetur in rebus extra Voluntatem noſtram poſitis. Ita, ſivè velit, ſivè nolit, Rheſcuporis, gnarus Neceſſitátis in Urbem trahitur, *Tacit. l.* 2. *Annal. c.* 67. Athenienſes oppreſſi Mithridatis armis, & ab Amicis oppugnati animos extra mœnia, & corpora Neceſſitati ſervientes intra Muros habebant, *Vellej. Patere. lib.* 2. *c.* 24. Atque hæc, quæ

nullô modô mutari possunt, comprobandâ, praeeunte Galbâ apud *Tacit. lib.* 1. *Histor. cap.* 7.

§. 12. Limitata Necessitas est, quae in se habet Conditionem, ut, si velit Rempublicam vel subditos beatos & obedientes, imò si velit Magistratûs seipsum benè firmatum, hoc vel illud faciat, & haec potissimùm Statum constituere solet. Probare id videtur *Tacit. l.* 6. *Annal. c.* x. exemplô Pisonis, qui nullius servilis Sententiae spontè Autor, & quoties Necessitas ingrueret, sapientèr moderans. Haec autem vel vera est, vel simulata. Simulata Necessitas est, cum facio talem, ubi nulla est. Ita Nero Provincias Orientis, maximè Ægyptum, secretis Imaginationibus agitans, vel Numine exterrente, vel Facinorum Recordatione, nunquam timore vacuus, fingit Necessitatem, dicens: Ergò ut in privatis Necessitudinibus proxima pignora praevalent, ita Populum Romanum vim plurimam habere, parendumque retinenti, *Tacit. lib.* xv. *Annal. c.* 36. Senatus apud eundem *lib.* iv. *Histor. c.* 47. Mutuum sexcenties Sestertium à Privatis accipit: verâne pauperie, an uti videretur, dubitat Autor, quia multò post Necessitas abiit, sivè omissa Simulatio. Simulare Necessitatem, uti videmus, aliquando licet, cumprimis quia ad securitatem Regni utile: cum

cum dissimulare autem Necessitatem, inutile, certè hoc prohibitum. Peccavit inde Vitellius, Necessitatem dissimulans abunde ratus, si frueretur præsentibus, *Tacit. l. 2. Histor. c. 95.* ut & *lib. 3. Histor. c. 54.* Prudentior Tiberius *lib. 1. Annal. cap. 24.* qui auditô Militum tumultu, Drusum statim Filium ex Re consulturum cum primoribus Civitatis mittit: Ipse Idem, quidem *l. 3. Annal. c. 44.* ob periculosa Treverorum, Æduorum, Galliarum, Hispaniarum machinamenta, utut optimus quisque Reipublicæ curâ mœrebat, & reliquus Tiberium increpabat, impensius in securitatem compositus, non quod Necessitatem dissimulare voluit, sed comperiens, modica esse & vulgatis leviora: prout Idem *l. 4. Annal. 74.* dissimulat damna à Frisiis illata Romanis: sed nè cui bellum permitteret, & quia Frisios non multum Romano Imperio nocituros, cum extrema modò tangerent, credebat. Sic Res externas dissimulat etiam Nero, *l. 15. Annal. c. 18.* ad securitatem annonæ sustentandam. Ita dissimulare quidem licet Necessitatem ratione subditorum, sed non Procerum vel Consiliariorum: illi enim auditâ hâc moventur, prout videre licet *l. 3. Annal. c. 44.* & *l. 1. Annal. c. 47.* hi verò Necessitati mederi debent: Cæterùm aliquando dissimulatam

Necessitatem, nè, si jam nota, in majus credatur, ultra asseverare licet Imperanti, exemplô Galbæ *l.* 1. *Histor. c.* 18. quam, si adest, nec Consiliarii tacere, ut Cæcina & Valens *l.* 2. *Histor. c.* 92. sed præsentes monere debent, cum Hordeoniô Flaccô, *l.* 4. *hist. c.* 13. quâ ingruente non omittere licet Caput Rerum, vel Rempublicam in casum dare, *lib.* 1. *Annal. c.* 46. sed Moderatione omnia magis, quàm Vi cùm Helvidiô Prisco *l.* XII *Annal. cap.* 49. componere. Post simulatam, sub qua etiam dissimulatam comprehendi, Vera videnda Necessitas, quæ revera talis est, & suadet aliquid, quod aliàs non fieret, si salva esse posset Respublica. Et hæc rursus est vel in Pace, vel in Bello. In pace priorum temporum turbatorum Necessitates abrogandæ, ut censet Mucianus *l.* 4. *Histor. c.* Quæ Tributa E. poscente bellô indicta, ea obtentô Pacis Munere, meritò remittenda. At Mucianus Jus aut Verum in Cognitionibus nequaquam, sed solam Magnitudinem opum spectans audit Delutiones, & locupletissimum quemque in prædas corripit: quæ gravia atque intoleranda, sed Necessitate armorum excusata etiam in pace mansere *lib.* 2. *Histor. c.* 84. Verùm contra Pacem ex indulgentia Fortunæ vel pravis Magistris. Nullâ autem Necessitate urgente, contra

leges

leges quicquam non statuendum esse, censet benè Thrasea *l.* 14. *Annal. c.* 48. Intereà subjacet Necessitati Merces Superioris: Merces ab eo, qui jubere potest, Vim Necessitatis habet; & Nero stipes dedit, quas Boni Necessitate, Intemperantes Gloriâ consumerent: *d. lib.* 14. *Annal. c.* 14. & 54. Magistratus interdum Constitutio: Ex Necessitate Dictator creatus dicitur Livio *decad.* 1. *lib.* 4. Bonus Successor: Ita Galba apud *Tacit. lib.* 1. *Histor. c.* 16: Eò necessitatis jampridem ventum est, ut nec mea Senectus plus conferre Populo Romano possit, quàm bonum Successorem. Fides quoque & Amor, non quidem Conscientia liberâ, (quomodo semper ad absolutam pertinent Necessitatem) sed Metu & Necessitate huc illuc mutatur, quemadmodum Statu Vitelli perturbatô, de Aquitaniâ gravissimus hic Autor scribit *lib. Histor. c.* Otho plurima Jura distribuit Subditis: alios Dignitate, alios Largitione aggreditur; nova Jura Cappodociæ, nova Africæ dedit, ostentui magis quàm mansura: Inter quæ Necessitate præsentium Rerum & Instantibus curis excusata, Idem ille Politicus *lib.* 1. *c.* 78. Ita Largitio; ita Dignitatis Concessio, ita alii modi demulcendi Populum novum vel irrequietum, Necessitati Regiminis subjacent. Nero post cæsum Britanni-

cum potissimos Amicorum largitione auget; inde alii Necessitatem adhibitam credebant à Principe, sceleris sibi conscio, & veniam sperante, si Largitionibus validissimum quemque obstrinxisset, *lib.* 13. *Ann.* c. 18. quod Idem facit trucidatâ Matre, *l.* 14. *Annal.* c. 12. Tyrannus. Præcipuè Necessitatem deposcunt Commoda publica: quemadmodum Populus Rom. Necessitate Victus & commodis suis, Bruti salutem unâ voce depoposcit: *Cicer. orat. Philipp.* XIV. Hactenus exempla Necessitatis pacatæ. In bellô etiam Necessitatem sæpius Dominam esse quis non videt? Imò belli tempore Reipublicæ Statum multis Necessitatibus esse obnoxium, quis non decernit? Non tàm Pacis amore, quàm belli Metu Legationes mittunt pro Pace ad Philippum Macedonem Græciæ Civitates: *Iustin. l.* 8. *Histor.* Causæ Belli sæpè necessitatem faciunt. J. Cæsar, redditâ Ratione Consiliorum suorum in Senatu & in Concione, ac miserrimæ Necessitudinis, cum alienis armis ad arma compulsus esset, Hispanias petere decrevit, *Vellej. Paterc. lib.* 2. c. 5. Ita Sapientes apud *Tacit. lib.* 1. *Annal.* c. 9. de Augustô judicant, ipsum Pietate ergà Parentem, & Necessitudine Reipublicæ in qua nullis tunc Legibus locus, ad arma civilia actum, quæ neque parari possent, neque

haberi

haberi per bonas Artes. Q. Pomponium acerbitate Accusationis ad Necessitatem belli civilis detrusum dicit *Tacit. lib.* 13. *Annal. c.* 43. Imò Necessitas post belli Caussas, Donativum Militare imperat: Inde queruntur Milites *l.* 1. *histor. c.* 18. dum Galba Pisonis Adoptionem iis intimat, usurpatam, in pace etiam, Donativi Necessitatem bello se perdidisse. Commendat Necessitas sæpè Conflictum. Cæcino contractos in Principia Milites Temporis & Necessitatis admonet; *lib.* 1. *Annal. c.* 67. Jazyges obsidionis impatientes, & proximos per campos vagi necessitudinem pugnæ attulêre, quia Liguis Hermundunisque illis ingruerant. *l.* XII. *Annal. c.* 30. Ubi major Potentia, Submissionem, quemadmodum Vologeses; *lib.* XV. *Annal. c.* 6. necessitate Romanorum mitiora obtendit, metu abstrusô: Pactionem: Ita Mithridates Necessitate victus diem locumque fæderi accipit, castelloque egreditur, *l.* XI. *Annal. c.* 46. Sed Necessitate premente num Vita petenda vel conservanda? Dirus apud Nostrum *l. Annal. c.* proyectus senectâ & longô Usu Vim atque Clementiam Romanam edoctus, ponenda arma suadet: Unum id afflictis Remedium, quem sequuti, quibus major Vitæ quàm Gloriæ cupido. De obsessis Mogontiacis quoad Fidem Idem *l.*

Annal.

Annal. c. Hinc Fides, hinc Egestas inter Decus & Flagitium distrahebant. Cunctantibus solita insolitaque deerant, absumtis animalibus, quæ profana fœdaque in usum Necessitas vertit, donec tandem egregiam laudem fine turpi macularent. Vitam orantes. E. Vita, E. Fides major Necessitate; sed quibus major Vitæ quàm Gloriæ cupido. Tandem Pax concisis rebus necessaria, quæ ferè Honestatem & Dignitatem nonnunquam minus curare solet, ut judicat Hannibal in orat. sua pro Pace ad Scipion. apud *Liv. lib.* 30.

§. 13. Quarta tandem Causa impellens Status est Utilitas. Ob eam hodiè maxima bella, & flexæ maximè conspiciuntur Respublicæ. Utilitas jam Justi propè Mater & æqui. Ad quam partem omnis Reipublicæ Utilitas Salusque converterit, eam eligere debemus, dicit *Cicer. orat. pro Cn. Planc.* Q. Cassius pari magnitudine animi & consilii præditus, eô ex Italia consilio provectus, ut prohiberet Syriâ Dolabellam. Quô Jure? quâ Lege? Eâ, quam Juppiter ipse sanxit, ut omnia, quæ Reipublicæ essent, legitima & justa haberentur. Nihil autem hic utile credit, nisi quod Rectum Honestumque, quod omnes etiam boni ac fortes Viri putare debent, *lib. 5. Epist.* 19. Rectum E. honestumvè, quod Reipublicæ salutare;

sed

ſed bonis modis. Fides integra non manet, ubi magnitudo quæſtuum, (intellige ſolum,& principalitèr ſine reſpectu æqui, boni vel honeſti,ſpectatur, *ſec. Tacit. l.* x I. *Annal. c.*6. Eſt E. Utilitas hôc loco conſiderata Salus Reipublicæ, cogens Magiſtratum ad inſtituendum Regimen pro ea: & eſt ea vel licita, vel illicita. Hæc eſt per fas & nefas quæſita. Artabanus Abdum ſpecie Amicitiæ vocatum ad epulas lentô venenô illigat. Credit hoc permittere Utilitatem publicam, *l.*6. *Annal. c.*32. quemadmodum & quando Sinnacen Diſſimulatione, Donis & ſimul per Negotia moratur, *d. cap.* 32. ubi ſibi inſidias ſtructas cognoſcit. Huc etiam referri poſſunt ea, quæ *cap. præced.* §.6. de potentiâ dicta. Licita eſt, quæ Terminos honeſtatis non tranſcendit, & æquum ſimul & bonum perpendit. Omnes, qui magnarum Rerum conſilia ſuſcipiunt, æſtimare debent, quod inchoatur, an Reipublicæ Utile, ipſis Glorioſum, aut promtum effectu, aut certè non arduum ſit, ut judicat Mucianus *l.* 2. *Hiſtor. c.*76. & pro Republica Agricola miſcet Utilia Honeſtis, *cap.* 8. Hæc autem Utilitas ſpectanda vel tempore Reipublicæ pacatæ vel per bellum turbatæ. Pacatæ Reipublicæ utilitas eſt, tuta & præſentia, quàm vetera & periculoſa malle, *ſec. Tacit. lib.* I. *Annal. cap.* 2. quomodo

modo & Corbulo Tiridaten laudat, quod omissis præcipitibus tuta & salutaria capessat, *l.xv. Annal. c.*29. Applicari possunt ea pacato Statui, licet dicta ad bellantem Hominem. Idem *lib.* 3. *Annal. c.* 31. plurima per Italiam itinera fraude Mancipum & incuriâ Magistratuum interrupta & impervia clamitando, executionem ejus Negocii libens suscepit: quod haut perindè publicè Usui habitum, quàm exitiosum multis, quorum in pecuniam atque famam damnationibus & hastâ sæviebat. Salutare etiam satis Reipublicæ, si ipse Princeps offensionum non pavidus pro Utilitate publica vigilat, *l.* 4. *Annal. c.* 38. Socios ejus causa suscipit, velut Idem *lib.* 1. *Annal. c.* 58. de Segeste dicit, quod Amicos Inimicosque ex utilitatibus Romanorum delegerit. Quia ex horrida Antiquitate quædam ad præsentem Usum flectere licet, *l.* 4. *Annal. c.* 16. licet etiam temporibus Reipublicæ postulantibus remittere aliquid & mitigare, si expedit, *lib.* 3. *Annal. c.* 34. vel ex suo Usu plebem Primoribus committere, si Imperator, quod Artabanus facit *lib.* 6. *Ann. c.* 42. & Quadratus *l.* x11. *Annal. c.* 48. cui decus publicum parum curæ, ubi plures tuta differunt. Tacitus vile decus publicum clamat, quando tempore Ottonis privata cuique in Familiis Stimulatio, *l.* 1. *Histor. c.* 90.

Neque

Neque aliud utilius alteri Imperantium, quàm si efficere potest, ut in commune non consulant; quod de Romanis adversus Gallos scribit *Tacit. in Agric. c. 12.* Prior Necessitas autem est Glorioso vel amænô: cum parum provisum Regentibus, Reipublicæ, ubi Amænitati prius quàm Usui consulitur, *l. XIV. Annal. c. 31.* Prior & Potior Rebus dubiis: Milites Poeti *ap. eund. l. XV. Annal. c. 13.* referunt, validam & laudatam Antiquitatem, quoties Fortuna contra daret, Saluti consuluisse. Utilitas autem hæc spectat vel Ministrorum Electionem: hæc enim pertinet ad utilitatem publicam, *l. 4. Histor. c. 7.* vel ædificia: à Nerone ex utilitate publica ædificari cæptum memorat Idem *l. XV. Annal. c. 43.* quæ simul & decorem novæ Urbi attulit; vel Provincias regendas: Inde Ostorius *d. l. XVI. Annal. c. 30.* objicit Sorano, quod Proconsulatum Asiæ pro Caritate sibi potius accommodatum, quàm ex utilitate communi egisset: ad quam multis etiam præceptis adhortatur Cicero Quintum Fratrem *lib. I. epist. 1.* Respicit hæc Utilitas Pœnas. De Nerone dicit Noster *l. 13. Annal. c. 44.* Licet in sontes & novissima exempla meritos animadverteret, tamen miseratio orta, tanquam non utilitate publica, sed in sævitiam unius absumerentur. Ubi exemplô opus, intendit

dit Utilitas pœnas nonnunquam gravissimas; quod apud *Tacit. l.* XIV. *Ann. c.* 44. in cæde quadringentorum Servorum, ob Pedonium Secundum, Dominum cæsum, suppliciis affectorum videre licet. Benè Cassius: Habet aliquid iniqui omne magnum exemplum, quod contra singulos Utilitate publicâ rependitur. Respicit hæc Utilitas prava certamina abolenda, quomodo laudatur Titus apud *Nostr. l.* 2. *Histor. c.* 5. qui præcipua Concordiæ Fides inter Vespasianum & Mucianum prava certamina communi Utilitate aboleverat. Imò observat Utilitas Vectigalia. Non E. centesimam rerum venalium, post bella civilia institutam abrogare vult Tiberius, cum militare ærarium, eô subsidiô nitatur, *Tacit. lib.* 1. *Annal. c.* 78. Utile etiam, fluminum mutare cursus, si exundantia nocent. Videtur: at contrarium tenet Politicus noster *lib.* 1. *Annal. c.* 79. Optimè enim rebus Mortalium consuluit Natura, quæ sua ora fluminibus, suos cursus, utque originem, ita fines dedit. Vides in Pace, quem intendat Utilitas Statum. Nec ea in bello Exul, quæ ad clavum ferè semper sedere solet. Utile Fortunæ moderari cum Corbulone, *lib.* XV. *Annal. cap.* 5. Ex rerum usu decet legiones Sociare partirivè: *d. l.* XV. *c.* 6. Destruit hæc munimenta Urbium. Artaxata à Corbulone occupata,

pata, ideo solo æquata sunt, quia ampla; quia si in integro & incustôdita relinquerentur, nulla in eô Utilitas aut Gloria, quod capta essent, *l.* XIII. *Annal. c.*41. & quæ alia sexcenta. Uti Necessitas, sic & interdum Utilitas pacem suadet, prout Cerialis *l.*4. *Hist. c.*74. *& ap. Liv. lib.* 30. Annibal sentiunt. Res has omnes Utilitati subjecimus: Ipsa verò quid Juris in Reipublicæ Statu habere debeat, docet *Vellej. Paterc. l.* 2. *Histor.* dicens: Interest Reipublicæ, quod Usu necessarium, Dignitate eminere: Utilitatemque Auctoritate muniri. Romani enim, quod Usu optimum, id in tutelam maximam certæ securitatis advocârunt. Atque hæc de Causis impellentibus ad Statum dicta sunt, quæ omnia brevissimis dedimus lineis, cum singula librum poscere videntur.

CAPUT VII.

De Subjectô STATUS.

NOTÆ.

1. *Continuatio Dicendorum.*
2. *Quid Respublica, remissivè: & num ea Subjectum Status? Quod probatur.*
3. *CarpZovii Opinio de Statu examinatur & refutatur, cum illum ratione Qualitatis & Quantitatis expendit.*

4. *Ari-*

4. *Aristotelis Opinio circa Quale & Quantum Reipublicæ, itidem apposita examini subjicitur.*

5. *Subjectum Respublica cum ejus Partibus : quod per* Tacit. lib 4. Annal. cap. 6. *probatur.*

6. *Status num in rebus judicatis cum Cicerone consistat ? Cujus Sententia explicatur.*

7. *Status num in Ara vel Focis ? Et quid Ara ? quid Focus ?*

§. 1. HActenus fuêre Causæ impellentes : sequitur Subjectum, in quô Status, quale damus Rempublicam.

§. 2. Quid sit Respublica disputant multi. Nos præeuntem veneramur Aristotelem. 3. *pol.* 1. & 4. prout supra *cap.* 2. §. 2. ejus definitionem adduximus, hic non repetendam : Subjectum autem esse, simul evicimus. Neque enim Rempublicam, ut Objectum agnosco, circa quod Status versari debet. Diversa sunt Respublica ipsa, formaliter considerata, & Res in ipsa Republica contentæ. Subjectum illa, hæ Objectum Statûs. Subjectum est Respublica, quia in ea est Status, circa Res illius administrandas occupatus : objectum Res, quas Status format, secundum Rationem Politicam : de quô capit. seq.

§. 3. Magnus Carpzovius *cap.* XIII. *Section.*

*Section.7.n.3. Comment. ad L.Reg.*dicit, Statum Reipublicæ bifariàm conſiderari : vel ex Quantitate, vel ex Qualitate : Illam Magnitudinem Reipublicæ complecti vel externam in Provinciis, vel internam in Juribus; hanc autem in ſumma Imperii eſſe poteſtate, Formam Reipublicæ diſtinguente. Sic igitur Subjecti locum habebit Quantitas & Qualitas Reipublicæ. Nunquam autem in Quanto Status conſiſtit, ſi vocabulum rite & rectè accipimus. Non enim ipſæ Provinciæ faciunt Statum, ſed Provinciarum Adminiſtratiò. Imò quis in juribus credet etiam conſiſtere Quantitatem? Jura enim non ſunt Quanta, ſed Qualia. Qualitatem eſſe in ſumma Imperii poteſtate, Formam Reipublicæ diſtinguente, vix videtur. Qui enim Qualitatem Statûs in ſumma Imperii poteſtate ſtatuit, ille Qualitatem in Qualitate, Accidens in Accidente ſtatuit. At hoc non poteſt per rerum Naturam fieri. Semper enim Qualitates & Accidentia Subjectum requirunt, cui inſint. Nec ſumma Imperii poteſtas Formam Reipublicæ diſtinguit, ſed validiorem efficit. Quæ forma ſit Reipublicæ diximus *cap.* 2.§.3. Nunquam autem talem, ſummam Imperii poteſtatem diſtinguere, ab altera patet, cum hæc omnibus Rerumpublicarum competit, nec diverſam facit ullam Speciem in hoc Tertio.
Æquè

Æquè enim summam Imperii potestatem habet Monarchia, æquè Aristocratia, æquè Politia: qui E. Respublicas distinguere potest? Non E. Status in Quantitate Reipublicæ, nec in Qualitate, h. e. summa Imperii potestate erit, Talis enim potestas non est in Statu, sed format & efficit Statum.

§. 4. Aristoteles 4. *pol.* XII. aliud Quale & Quantum facit, sed in Civitate. Quale dicit Divitias, Libertatem, Virtutem: illas Oligarchiæ; istam Politiæ, hanc Aristocratiæ tribuens: Quantum ipsi est multitudinis Præstantia. Et Respublica sic vel in Quantitate, vel in Qualitate eminere potest: ubi E. magis Quantitate quàm Qualitate superatur Plebs, ibi optimus Popularis Status. At neque in hoc Quali vel Quanto consistit Statûs. Eadem Ratio hujus Quanti atque §. antecedentis. Carpzoviani: Quod Quale attinet, Idem *d.l.* 4. *polit. c.*8. dicit, quod Ἀριστοκρατίας ὅρος ἡ ἀρετή· ὀλιγαρχίας πλοῦτος· δήμου δ' ἐλευθερία. Si Finis, non E. Subjectum nostri Statûs.

§. 5. Remanet E. Subjectum Statûs integra Respublica non Ejus Quantitas vel Qualitas. Cum etiam Respublica suas habeat partes, de quibus Idem ille 4 *pol.* XIV. Idem erit de partibus dicendum, quod de totô. Congruentius crediderim, inquit *Tacit. lib.*4. *Annal. cap.*6. recensere cæteras quoque

quoque Reipublicæ partes, quibus modis ad eam diem habitæ sunt. Idem etiam de Speciebus Rerumpublicarum: nempè quæ Monarchia sit subjectum Status Monarchici: Aristocratia Status Aristocratici Subjectum; Politia Subjectum Statûs Politici.

§. 6. Statum Reipublicæ rebus judicatis contineri putat *Cicer. orat. pro P. Sylla.* Num E. subjectum Status Res judicatæ? Equidem in Rebus judicatis illum etiam querendum, vel secundum eas instituendum esse ex parte non negaverim. Habet enim Res judicata plurimùm roboris in Republica, quæ JCtis, ceu Veritas, semper habetur. Si hæc congrua rebus agendis pro Republica, qui non Status in Rebus judicatis ponendus? Cum autem sæpius Personarum tantùm privatarum causas habent, & Consilia Statûs Rebus Politicis, quæ frequentius multum inter se diversæ, aptanda: verum saltem Ciceronem existimamus, ubi Casus idem, & Circumstantiæ Rerum civilium non aliam deposcunt Regiminis Rationem.

§. 7. Non est in Parietibus Respublica, sed in Aris & Focis ut idem Cicero loquitur, *lib. 7. Epist.* XI. Et Patriam Themistocles apud *Iustin. l.* 2. *c.* XII. Municipes credit, non mænia: civitatemque non in ædificiis, sed civibus positam. Status E. in Aris,

E in

in Focis consistet: imò & inter Cives. Subjecta erunt Ara, Focus, Cives, sed partialia, quæ omnia in se continet integra Respublica. Quid Aræ; quid Foci, quid Civium nomine veniat, haut difficile reor. Taceo Deos patrios & Penates, quos Ethnicorum relinquo Societati: Templa, Domos Privatorum, Subditosque innuunt Cicero & Themistocles. Subjicienda hæc omnia Statui. Heu mihi! si is in Templis, in Domibus Privatorum, inter Subditos non rectè formatur, quæ non inde proveniunt Pericula, Seditiones, Desolationes, Devastationes, Mutationes. Sunt hæc Subjecta; quatenus Statum recipientia habentur: quatenus circa eá benè ordinanda vel regenda Status occupatur, Objectum, de quô cap. seq. Hæc de Subjectô Statûs dicta sufficiant.

CAPUT VIII.

De Objectô STATUS.

I. *Ratione Personarum.*

§. 1. *Objectum duplex: Materiale: Personæ, Res, Actiones tales, formale, quatenus pro Ratione Statûs formandæ.*

2. *Cicero qualia habeat Objecta: ut & Aristoteles & obtrectatores Pati.*

3. *Per-*

3. *Personarum civilium Divisio.*
4. *Personarum imperantium Divisio.*
5. *Magistratûs quid?*
6. *Divisio Magistratûs.*
7. *In se talis quoad Qualitates datur per regulas.*
8. *De Præceptoribus Principum.*
9. *Quoad ætatem Magistratus . quid observandum?*
10. *De Successore præcepta & Monita.*
11. *De Tyrannô, & quæ actiones Ejus.*
12. *De Senatu axiomata, & regulæ.*
13. *Delegatus Magistratus quis? & quæ regulæ de Illô?*
14. *Iudex quis? & quæ de eô regulæ.*
15. *In Iudiciis quæ personæ necessariæ; ubi earum axiomata.*
16. *Personarum Obedientium Divisio.*
17. *De Peregrinis.*
18. *Indigenarum Divisio.*
19. *Sacræ Personæ quæ?*
20. *Profanarum Personarum Divisio.*
21. *Quæ majoris Dignationis.*
22. *Circa Consiliarium præcepta , tùm pro Principe , tùm pro ipso Consiliario formata.*
23. *Circa Nobiles quæ notanda?*
24. *Circa Historicos dantur monita.*
25. *Minoris Dignationis sunt Mathematici, Histriones , Publicani, Fæneratores : Plebs univer-*

universa: & quæ circa illos & plebem pensitanda axiomata.

26. *De Fœminis, Reginis illustribus, nobilibusque Uxoribus, & quæ circa has etiam pro Ratione Status Princeps volvere debeat consilia.*

27. *Personæ extra Regnum sunt Socii, Confœderati; de quibus dantur Monita: sunt obsides, quorum Natura & finis etiam detur: Quia pro Sociis Legati mittendi, ideò de Legatis aliquid additur ex Nostro: cætera apud alios quærenda.*

§. 1. POst Subjectum Statûs Objectum considerandum venit, circa quod occupatus Status: Cum duplex aliàs Objectum Logicis dicitur, nempè Materiale & Formale, utrumque hic Locorum admittimus; Materiale sunt Personæ, Res civiles, quibus addo Actiones tales: Formale, quatenus pro Ratione Statûs formandæ: de illô hoc Caput, de hoc sequens tractabit.

§. 2. Cicero, orat. pro P. Sectio hæc fundamenta & Membra Reipublicæ credit, quæ tuenda Principibus & vel Capitis periculô defendenda: Religiones, Auspicia, Potestates Magistratuum, Senatûs auctoritatem, Leges, Morem Majorum, Judicia, Jurisdictionem, Fidem, Provinciam, Socios, Imperii laudem, Rem Militarem, Ærarium nume-

numerat. Harum Rerum tot atque tantarum esse Defensorem atque Patronum, magni animi est, magni Ingenii, magnæque Constantiæ. Aristoteles 4. *pol* 14. Τὰ κοινὰ censet τὸν πόλεμον καὶ εἰρήνην, καὶ συμμαχίαν, καὶ διάλυσιν, καὶ νόμους, καὶ θανάτους, καὶ φυγὴν, καὶ δήμευσιν, καὶ τὰ εὐθυνά. Obtrectatores ad Pœtum Thraseam *ap. Tacit. lib.* XIII. *Annal. cap.* 49. Cur, si Rempublicam egere libertate Senatoriâ crederet, tam levia consectaretur. Quin de Bellô aut Pace, de Vectigalibus & Legibus, quibusque aliis Romana continentur, suaderet, dissuaderetvè. Sic Cicero, sic Aristoteles, sic Obtrectatores Pæti objecta ponunt Statui. Nos Methodum servamus nostram, & dicimus, quod vel circa Personas, vel circa Res civiles, vel circa Actiones occupatus Status.

§. 3. Personæ hæ vel sunt in regno Imperantes & Obedientes; vel extra Regnum, Socii & Confœderati.

§. 4. Personæ in Regno Imperantes, non quidem æquali modô, sed quælibet pro suo officio, Aristoteli IV. *Politic.* XIV. sunt Magistratus, Senatus, Judex.

§. 5. Magistratus ἐστὶ μάλιστα τῆς πολιτείας, ὅσαις ἀποδέδοται βουλεύσασθαί τε περὶ τινῶν, καὶ κρῖναι, καὶ ἐπιτάξαι, καὶ μάλιστα τοῦτο· τὸ γὰρ ἐπιτάττειν ἀρχικώτερόν ἐστι, Idem 4. *pol.* XV. Qui & quot requirantur in Republica Ma-

giſtratûs, qui neceſſarii, qui utiles : an hic ratione Rerum vel Hominum dividendus, docet idem Græcus Politicus. *d. cap.* xv. ad quod ablego Fundatorem Statûs : ex quo quid ſuæ Reipublicæ utibile, haurire poteſt per Judicium politicum. Magiſtratus autem in Monarchia eſt Princeps, in Ariſtocratia ſunt Optimates, in Politia autem Populus. Hôc locô autem conſiderandus Magiſtratus vel ut Princeps, vel ut alteri delegatus : & rurſus ut eſt bonus & legitimus, vel ut malus habetur & illegitimus qualis eſt Tyrannus.

§. 6. Bonus & legitimus iterum eſt vel in ſe talis actu, vel ut ſperatur & habetur Succeſſor.

§. 7. In ſe talis actu hic tantum quoad Qualitates & Ætatem Cognitioni ſubjacet, quoad actiones alibi. Sit igitur Perſona Magiſtratum gerens, ut Princeps, Indigena. Parthi Vononem, cum petitus acceptuſque Româ Rex, ut externum aſpernantur. *l.* 2. *Annal. cap.* 4. Italum Germani etiam faſtidiunt, ut Exploratoris Flavii progeniem, ipſis externam, & Romæ ortam, *l.* xi. *Annal. c.* 16. Verum vix hoc univerſale; quippe Fortuna *ſec. Tacit. lib.* 3. *Annal. cap.* 18. nos rectius Deus futurum Principem in occultô tenet, inde Exempla etiam externorum Regum inter Hiſtoricos. Sit Princeps

Magi-

Magiſtratus eximiæ Formæ : quomodo apud Tacit. omnes verè Magnates à ſpecie formoſa commendantur. Cæſar Ariobarzanem ob inſignem corporis Formam & præclarum animum volentibus Armeniis præfecit, *l.* 2. *Ann. c.*4. Eximia Germanici ſpecies laudatur *d. l.* 2. *Annal.c.*41. & 72. Neronis,cui fuit forma Principe viro digna. *l.*4. *Annal. c.* 15. Itali formâ decori *l.* XI. *Annal. c.*16. Rhadamiſti, decorâ proceritate & corporis inſignis, *l.*XII. *Ann. c.*44. Titi *l.* 2. *Hiſtor. c.* 1. Domitiani, *l.*4.*Hiſtor. cap.*40. Atque ita notanter quoad Formam hanc Principis ; Noſter *lib.* 1. *Hiſtor. cap.* 7. de Galbâ : Ipſa ætas Galbæ & irriſui & faſtidio erat, aſſuetis Juventæ Neronis ; & Imperatores formâ ac decore Corporis, ut & mos Vulgi, comparantibus : Sit boni Ingenii , quantæcunque Fortunæ capacis, quale in Tito laudat Noſter *l.*2. *Hiſtor.c.* 1. excolendumque ſuadet per Præceptores, & quoad artes Pacis & Belli.

§. 8. Quod Præceptores & Artes Imperatore dignas concernit, nec illos, nec has tacet Tacitus. Soſibius Britannici fuit Educator, *lib.*XI. *Annal. c.* 5. Nero Burrhum habuit & Senecam, Imperatoriæ Juventæ Rectores, pari in Societate potentiæ concordes , diverſa arte ex æquo pollentes: Burrhus militaribus curis & ſeveritate Mo-

rum : Seneca præceptis Eloquentiæ & Comitate honestâ. *lib.* 13. *Ann. c.* 2. quem ob claritudinem studiorum Ejus, utque Domitii Pueritia tali Magistrô adolesceret, & consiliis ejusdem ad spem dominationis uteretur, Agrippina Mater elegit, *lib.* x I. *Annal. cap.* 8. Inde Princeps informari debet in Institutis Populi, ut Zeno ; *lib.* 2. *Annal. cap.* 56. & patrium ad morem , cum Italo *lib.* XI. *Ann. c.* 16. Satis doctrinarum pro Principe, qui certè cum Agricola, ultra quàm concessum Imperatori & Magistratui, studium Philosophiæ & Juris haurire non debet, sed retinere, quod quidem aliàs est difficillimum, ex Sapientia Modum : in *Agric. c.* 4. Non E. Ars Chaldæa necessaria quam discebat Tiberius *l.* 6. *Annal. c.* 20. nisi pro recreando animo : nec cœlare, pingere, cantûs aut regimen Equorum exercere, vel carmina pangere : in quæ, ut in alia puerilibus statim annis vividum animum, non sine notâ detorsit Nero, *lib.* 13. *Annal. cap.* 3. quod ut fœdum notat Idem *l.*xv. *Annal. c.* 13. & Senecæ ac Burrho displicuisse. Melius Tiberius, qui Filium Drusum in Illyricum mittit, ut suescat Militiæ, studia paret exercitûs, simulque Juvenis, urbanô luxu lasciviens melius in castris habeatur, *l.* 2. *Ann. c.* 44. Quomodo educatus Filius Germanici, videre licet *l.* 1. *Ann. cap.* 41.

cap. 41. quomodo Agricola, *in Agricol c.* 2. in ſede ac Magiſtrâ Studiorum, Maſſiliæ ſtudens parvulus : quomodò Arrybas Athenis *ap. Iuſtin. lib.* 17. *hiſt. c.* 3. quomodo Alexander M. *ap. Eund. lib.* XII. *c.* 7.

§. 9. Quoad Ætatem, cujus §. 7. Mentio facta, conſideratus Princeps, vel Magiſtratus, nè ſit Juvenis. Serviendum Fœminæ, dicit Pop. Rom. apud Noſtr. *l.* 1. *Annal. c.* 4. duobuſque inſuper Adoleſcentibus, Tiberio & Agrippæ, qui Rempublicam interdum premant, quandoque diſtrahant. Imò & queritur, quod congeſti Juveni, Tiberio, Conſulatus, Triumphi. Ita Tacitus, quod incallidus alioqui & facilis Juventâ, ſenilibus artibus adhuc regendus, *l.* 3. *Ann. c.* 8. prout de Druſo juvene judicat, & Milites rebelles *lib.* 1. *Annal. cap.* 26. referunt. Inde monet *l.* 4. *Annal. cap.* 17. Senatum æquari adoleſcentes ſenectæ ſuæ impatienter indoluit, nè quis mobiles Adoleſcentium animos præmaturis honoribus ad ſuperbiam extolleret : quod tamen Auguſtus, ſed pro Ratione Status ſui facit, dum ſubſidium Dominationi Claudium Marcellum, Sororis Filium admodum Adoleſcentem Pontificatu & curuli ædilitatè extulit. Aliàs habentur ut plurimum in Regimine incurioſi, quod de Ptolomæo Jubæ Filio Noſter dicit. *l.* 4. *Ann. c.* 23. imò in-

cauti, quod in Nerone patescit *l.*4. *Annal. c.* 59. nullius autoritatis, quomodo Hiero pueritiam Tiridatis increpat, *l.* 6. *Ann. c.* 43. apud quem etiam ut imbellem, externa; (Romanâ militia) Mollitiâ, inane fuit Imperii Nomen: quorum Modestiam sæpius pro superbia interpretantur alii, sicut Drusus exemplo haberi potest *lib.* 3. *Annal. c.* 59. Cæterum Patrem Imperatorem, Filium in Regimen vocare haud novum: & ubi per Leges vix concessum, arte moliuntur, quod facit Tiberius cum Filio Druso *l.* 3. *Annal. cap.* 31. & 56. Ratioque additur *lib.* VI. *Annal. c.* 46. nè, si extra Domum Successor, Memoria, ratione Tiberii, Augusti, nè Nomen Cæsarum in ludibria & contumelias vertatur: Multis enim Imperantibus non perindè curæ præsentium gratia, quàm in Posteros Ambitio. Imò hi etiam charitate & sanguine propiores pro Externô.

§. 10. Successor Principis vel Magistratûs cum consideratur, certè talis eligendus necessariò creditus Tiberio *l.* 3. *Annal. c.* 56. nè Successor in incerto foret, atque ut sic pravæ aliorum spes coërcerentur. Priusquam autem unus eligitur, multi destinantur. *lib.* 2. *Histor c.* 1. prout quis Amicus vel Cliens, *lib.* 1. *Histor. c.* 12. Ea Conditio est Successorum futurorum. Quandoque optimum de his ut Imperator supremis sermoni-

monibus tractet, exemplo Augusti, *lib.* 1. *Annal. cap.* 13. & anxii admodum propter Successores Tiberii, *l.* 6. *Annal. c.* 46. Eligendus autem Major natu, qui prior ætate spem principis loci habere debet, *sec. Sejan. l.* 4. *Annal. c.* 60. si liberi adsunt; & imperatoriarum ille Virtutum. Aliàs Successor bonus quærendus, non sumendus. Galba dicit, se bonum eligere, Pisonem intelligens, *lib.* 1. *Histor. c.* 16. nec in Domô, ut Augustus, *lib.* 1. *Annal. c.* 13. sed in Republica, suas Necessitudines posthabens, *lib.* 1. *Histor. c.* 15. Talis enim charitate & Reipublicæ curâ sumendus, ut domestici Augusti judicant, *lib.* 1. *Annal. c.* 10. non ut sibi gloriam comparatione deterrima quærat, cum eum in Successorem eligit, cujus arrogantiam sævitiamque ante introspexit; quod de Augustô dicitur *d. l.* 1. *Ann. c.* x. Sapientius Tiberius de Druso, & ob Drusum loquitur *l.* 3. *Annal. c.* 56. in cujus commendatione prolixus; scilicet quod per octo annos captô experimentô, compressis seditionibus, compositis bellis, triumphalis & bis Consul, noti laboris particeps sumatur. Neque absurdum, Successorem commendare Reipublicæ, si commendatione dignus. Cæterum, sec. Tacitum, non sine Periculô Successores. Suspectus semper invisusque Dominantibus, qui proximus destina-

ſtinatur, ut Otho judicat *lib.* 1. *Hiſt. c.* 21. Sejanus, potentiam quærens, Neronem maximè, Succeſſioni proximum inſectatur, *l.* 4. *Annal. c.* 59. & accuſat, ut pervertat, *lib.* 5. *Annal. c.* 3. Ita ille volutat apud ſe *l.* 4. *Ann. c.* 12. quônam modô Germanici liberos pervertat, quorum non dubia Succeſſio Tandem etiam variis ſubjecti ſunt Judiciis, ut Tacitus habet *lib.* 1. *Annal. cap.* 4. ubi pars multò maxima Romanæ Plebis imminentes Dominos variis rumoribus diſtulit.

§. 12. Tyrannum quod attinet, ipſiuſque Mentem; Certè non fruſtra præſtantiſſimus Sapientiæ firmare ſolitus eſt, ſi recludantur Tyrannorum Mentes, poſſe aſpici laniatûs & ictûs; quando ut corpora verberibus, itâ ſevitiâ, libidine, malis conſultis animus dilaceretur; *l.* VI. *Ann. c.* 6. Modò qui pavore exurgit, Tyrannus conſpicitur, modò Mentis inops, ſuæque incolumitati infenſus. *l.* 14. *Annal. c.* 10. facinorum recordatione nunquam timore vacuus; *l.* 15. *Annal. c.* 36. Plerumque enim ut Actiones tangam Fratres, Propinquos, longius ſitos cædibus exhaurit, quibus adjicit conjuges gravidas, liberos parvos, ſocors domi, ignaviam ſævitia tegens; quæ omnia in Gotarze deprehenſa commemorant Parthi *lib.* XII. *Annal. c.* 10. & videre eſt *l.* XI. *Annal. c.* 8.

Imò

Imò & præcipuos è medio tollit; *l.*XV. *Annal. c.* 57. *l.*XVI. *Annal. c.* 16. & 23. non Matri, non Fratri, non Uxori, non Præceptori parcens, quod de Nerone Tyrannô ſcribit Noſter *l.* 14. *Ann. c.* 8. *lib.* 13. *Ann. c.* 16. *l.* 16. *c.* 6. *l.* 15. *c.* 63. Sævitiam Tiberii deſcribit Idem *l.* 6. *Ann. c.* 19. ut & libidines nefandas *lib.* 6. *Ann. c.* 1. voluptateſque Neronis *l.* XIII. *Ann. c.* 25. Impii Tyranni, quorum actiones inhoneſtæ, quorum offenſiones augemus induſtria atque Juſtitiâ, *l.*XVI. *Ann. cap.* 23. Soli enim hic Vitiorum Miniſtri perplacent, quorum proprium tales fovere, amare, honorare, ut Ariſtoteles exputat, quando V. *polit.* XI. actiones Tyrannorum commemorat. Sic validior apud libidines Principis Neronis Pacis fuit, quàm ut pœnâ afficeretur, *l.* 13. *Annal. c.* 22. Sic Otho ob luxum in amicitiâ Neronis flagrantiſſimus habebatur, *d. lib.* 13. *Annal. c.* 45. & *lib.* 1. *hiſtor. cap.* 13. Sic validior in dies Tigellinus ob malas artes, *d. l.* 13. *c.* 57. de quô plura *l.* 1. *Hiſtor. cap.* 72. Sed num hi tolerandi? Certè verba notatu digna Subrii Flavii *l.* 15. *Ann. c.* 67. ad Nevorem data: Oderam Te; nec quiſquam tibi fidelior Militum fuit, dum amari meruiſti: Odiſſe cœpi, poſtquam Parricida Matris & Uxoris, Auriga, & Hiſtrio, & Incendiarius extitiſti. Interim prudenter etiam

Ceria-

Cerialis ad Treveros & lingones: Quomodo ſterilitatem, aut nimios Imbres & cætera Naturæ mala: ita luxum vel avaritiam Dominantium tolerate. Vitia erunt, donec Homines: ſed neque hæc continua, & meliorum interventu penſantur. Boni enim Imperatores expetuntur; qualeſcunque tolerandi, ſec. Marcellum ap. Noſtrum *lib.* 4. *Hiſtor. c.* 8. Ferre Regum Ingenia, præcipit Parthis Claudius *l.* XII. *Annal. c.* 10. Quod ſi quis ex ſuo uſu Claudium dictum putat, hoc dico, Flavium benè dixiſſe, ſi Princeps Tyrannicè agit: nec reliquorum ſermonem eſſe ſpernendum, ubi Rex vel Magiſtratus Tyrannica perpetrat: illud habitu perfecto talem innuit: hoc, diſpoſitione pravè electâ, in quo caſu certè tolerandus Princeps, licet aliquid ſævitiæ, vel libidinum, vel malorum conſultorum committat.

§. 12. Senatus etiam pars eſt Reipublicæ; quomodo à Romulo, & ex quibus, & qui conſtituti Senatores, docet Livius *lib* 1. *Vellej. Paterc. lib.* 1. & Noſter. *l.* XI. *Annal. cap.* 25. Hanc autem Senatoriam Dignitatem petere haud abſurdum, præprimis ſi petens Gratiæ aut Meritis confidit; judicante Tiberio *lib.* 1 *Annal. c. ult.* Et apud Majores, referente Noſtro *lib.* XI. *Annal. cap.* 22. Virtutis id præmium fuit, cunctiſque civium, ſi bonis artibus fiderent, licitum:

citum: Sed quid si peregrini? Certè neque his Dignitas Senatoria deneganda: quemadmodum gravitèr pro his disputat Claudius *lib.* XI. *Annal. cap.* 24. Prius autem, quàm admittantur, Originem, Vitam, Facultates describendas; ut qui forent, intelligeretur, vult Tiberius *lib.* I. *Annal. c. ult.* Neque enim prodigi vel ob flagitia egentes admittendi, aut admissi tolerandi, quos Tiberius Senatu movet, aut sponte cedere passus est, *lib.* 2. *Annal. c.* 48. Claudius ut mollius procedat, dum famosos probris Senatu vult depellere, monet, secum quisque de se consultaret, peteretque jus exeundi ordinis, facilem ejus rei veniam & motos Senatu & excusatos simul propositurum: ut judicium Censorum ac Pudor spontè cedentium permixti ignominiam mollirent. Laudati inde à Nerone *l.* 12. *Annal. c.* 52. qui ob angustias familiares ordine Senatorio spontè cederent; motique qui remanendo impudentiam Paupertati adjicerent. Senatus autem ità constitutus suam habere debet Potestatem: Ubi enim nihil Senatûs valet, nullam credit Rempublicam Cicero, *orat. ad Quirit. post redit. p. m.* 393. Inde Postulata Provinciarum, imaginem tantum antiquitatis Senatui præbens Romano, ad Disquisitionem Patrum mittit Tiberius subdolus *lib.* 3. *Annal. c.* 60. inde Tribuni-

bunicíam poteſtatem à Senatu Druſo petit, *l.* 3. *Ann. c.* 56. indè etiam de ſeditione illum cognoſcere jubet, *lib.* 1. *Annal. c.*77. Atque ipſe Cæſar *l.* 4. *Annal. c.* 19. reſcribit, non eſſe infrigendum Jus Conſulis, cujus vigiliis niteretur, nè quod Reſpublica detrimentum caperet. Nihilque ferè Rerum egit Tiberius, quod non ad Senatum, principio Regiminis referret, & cognitioni Ejus ſubjiceret, tanquam vetere Republicâ, & ambiguus imperandi, cuncta per Conſules incipiens, *l.* 1. *Annal. c.*7. ſed ubi prius Senatus largitionibus & precibus ſordidis exolutus, *lib.* 1. *Annal. c.* 15. Sic ſcivit ille firmare ſibi vim Principatûs! Cæterum Poteſtatem debere habere Senatum non amplius ambigitur. Poſt Poteſtatem debet etiam habere Autoritatem, quæ quærenda. Hanc & antiqua Conſulum Senatuſque munia multis extollit Nero Curiam ingreſſus *l.* 13. *Annal. c.* 4. hanc quærit Thraſeas *d. l.* 13. *Annal. c.* 49. dum etiam minima Conſulta non vult corrigere, ut Patrum honos ſervetur. Scilicet quò manifeſtum *fiat*, magnarum rerum Curam non diſſimulaturos, qui animum etiam leviſſimis adverterent. Thraſeam Piſo ſequitur *l.* 2. *Ann. cap.* 35. qui ob id magis agendum cenſet, ut abſente Principe, Senatûs & Equites poſſit ſua munia ſuſtinere, decorum Reipubli-

cæ

cæ fore. Claudius Timarchus Provinciâ Cretâ depellitur, quod dictitasset, in sua potestate situm, an Proconsulibus, qui Cretam obtinuissent, grates agerentur. Vox enim ejus ad Contumeliam Senatûs penetravit, *l.xv. Annal. c.20.* Usque adeò nihil non faciendum Senatui, ut Potestatem, ut Autoritatem illibatam teneat? Vim & Splendorem Collegii conservat, si vitat inutiles & pravas Concertationes. Ideò Senatûs Populique Romani Imperium suspectum, qui certamina Potentium intervenere; quibus motis invalidum legum auxilium fuit, quæ Vi & ambitu turbatæ, *lib. 1. Annal. c. 2.* Nec dubium, quin, ut in civitate, ita etiam Senatu discordi, parvæ quoque res magnis motibus aguntur, *l.2. Hist. cap. 10.* & ubi in commune non contulit, dum singuli pugnant, universus vincitur Senatus, quod de validissima Britannorum Gente scribit Tacitus in *Agric. c. 12.* Sic de Seleucensibus scribit Idem *l. 6. Annal. cap. 42.* quod trecenti opibus aut sapientia delecti, ut Senatus: sua Populo vis: & quoties concordes agunt, spernitur Parthus: ubi dissensere, dum sibi quisque contra æmulos subsidium vocarit, accitus in partem adversus omnes valescit: prout & Germanos discordia usque ad exitium fatigavit, dicente Ceriale, *lib. 4. Hist. c.73.* Non E.

sine

sine summâ laude Agricola, dum procul ab æmulatione adversus Collegas fuisse dicitur Tacito *in Agric. c.* 9. Postea, ubi Potestatem & Autoritatem vult salvam & integram, vitare etiam debet fœdas Adulationes. Regnante Tiberio adeò infecta & adulatione sordida fuere tempora, ut non modò Primores Civitatis, sed omnes Consulares, magna pars eorum, qui præturâ functi, multiq; etiam Senatores certatim exurgerent, fædaque & nimia censerent: certè indecora hæc & infesta Reipublicæ, *lib.* 3. *Annal. c.* 65. Adulationes Senatûs Romani ergà Tiberium, *lib.* 1. *Ann. c.* 7. & XI. ergà Claudium. *lib.* XII. *Ann. c.* 41. ergà Neronem, *lib.* XIII. *Annal. c.* 8. & *l.* XIV. *Ann. c.* 12. pro cæsâ Matre; non sine notâ; adeò ut justè exclamarit Tiberius; ô Homines ad servitutem paratos! Scilicet etiam Illum, qui Libertatem publicam nollet, tàm projectæ servientium patientiæ tædebat, *lib.* 3. *Annal. c.* 65. Contra decus Senatûs omnia. Et profectò adhuc per Annales Taciti Sententiæ Senatûs Romani, adulationum plenæ notabili dedecore feruntur, ex cujus dictis & factis pravis jam Infamia, dicente Nostro *lib.* 3. *Annal. c.* 65. Quod in Senatu, idem in Senatore verum. Turpe, cum Senator Adulator, ceu Messala Valerius *lib.* 1. *Annal. c.* 8. & Atejus Capite,

te, *l*.3. *Ann. c*.70. qui ideò insignitior Infamiâ, quod divini humanique Juris sciens Egregium publicum & bonas domi Artes dehonestavisset, quando L.Ennium, Equitem Romanum, Majestatis postulatum quasi per libertatem talem habet, quod effigiem Principis promiscuum ad Usum argenti vertisset, licet Cæsar dissentiat. Neque sine dedecore Cornel. Dolabella *d. lib*.3. *Ann. c*.68. M. Silanus, qui ex contumelia Consulatus, honorem Principibus petit *d. l.* 3. *Annal. c*. 57. Q. Haterius, qui ejus diei SCta aureis literis figenda in Curiâ censet; *d.l.* 3. *& cap*.57. Curtius Rufus adversus Superiores tristi adulatione; *l*.x1. *Ann. c*.21. Vipsanius Patrem Patriæ Claudium nominans, qui tamen Illum, ut nimium assentantem cohibuit, *d. l*.x1. *Ann. cap*.25. C.Cassiius *l*.13. *Annal. c*.41. A.Vitellius adulationum promtissimus, *lib*.14. *Ann. cap*. 49. Satis Exemplorum. Adulatio autem ferè à Principe per Largitiones comparatur: Ideò tertium Monitum Senatui datur à Tacito, ut vitet nimias Largitiones. Sic malè adhuc audit Senatus *ap. Nostr. l*. 1. *Ann. c*. 15. qui, quod Tiberius voluit, libens tenuit largitionibus ac precibus sordidis exolutus: Ut enim leges pecuniâ turbantur, *l*. 1. *Annal. c*. 2. ita etiam avari legum Custodes, acceptâ pecuniâ, facilè

cilè illas mutant : Non enim fides Reipublicæ integra, ubi magnitudo quæstuum Spectatur, *l.* XI. *Annal. cap.* 6. Atque sic habere quæstui Rempublicam, non modò turpe est, sed & sceleratum, *sec. Cicer. lib.* 2. *Officior.*

§. 13. Delegatus Magistratus est, qui à Superiore Provinciæ vel parti Regni, cum Imperio præficitur. Sic habemus apud Romanos Præfectum Urbi, qui profectis domo Regibus jus reddebat; *l.* 6. *Ann. c.* XI. habemus Quæstores, *l.* XI. *Annal. cap.* 22. Procuratores, eorumque Jura *lib.* XII. *Annal. cap.* 60. Præfectos Provinciarum, quales inter laudatur à Tacito Agricola quoad actiones; *c.* 19. qui à Vespasiano Provinciæ Aquitaniæ præpositus, splendidæ inprimis Dignitatis administratione; *cap.* 9. *in Agric.* habemus alios. Tria verò & circa hunc Magistratum observanda : nempè ut conferatur hoc Imperium experientiâ probatis; cum Nerone, *l.* XIII. *Ann. c.* 30. ut coarctetur per leges; quomodo cohibita artius Ædilium potestas *ap. Nostr. d. l.* 13. *Annal. c.* 28. ut fiat temporarium. Superbiunt Homines etiam annuâ designatione, quid si honorem, vitam agitent? Tiberius ob hanc causam nè in Quinquennium quidem Magistratum constituere voluit, *lib.* 2. *Annal. cap.* 36. Inde Dictaturæ

ad

ad Tempus sumebantur, *lib.* I. *Annal. c.* I. & miratur Populus *cap.* 9. quod Augusto continuata per septem & triginta annos Tribunicia Potestas, cum tamen Tribunorum Militum Consulare Jus non diu aliàs valuit. Continuata enim Magnatum Potestas proximus gradus ad Imperium majus, & habet spem, per audentiam, summæ Fortunæ.

§. 14. Judex est, qui Juri dicundo præest. Ex quibus autem ille eligendus; de quibus rebus judicare debeat, vel quomodo, docet *Aristot.* 4. *polit.* XIV. & XVI. Pro fundamento Judiciorum leges habentur, ubi his agi potest, non utendum credit Imperio, apud *Tacit. l.* 3. *Ann. c.* 69. Tiberius. Sed utrum melius Respublica à Legibus, vel à Viro optimo, qualem Judicem esse oportet, tegatur, disquirit & decidit, *Aristot.* 3. *pol.* XI Personam Judicis satis prudenter describit Tacitus *in Agric. cap.* 9. de quô refert, quod ubi Conventus ac Judicia poscerent, fuerit gravis, severus, intentus, & sæpius misericors. Ubi officio satisfactum, nulla ultra potestatis Persona: Tristitiam, & arrogantiam & Avaritiam exuerat: nec illi, quod est rarissimum, aut facilitas auctoritatem, aut severitas Amorem exuit. Rursus autem tria Judici notanda: Ut ne, nisi causa cognita Jus & Injuriam discernat

l. 2.

l. 2. *Annal. cap.* 66. quod latius deducit Burrhus *l.* 13. *Annal. c.*20.*fin.* Ut Suppliciis & Remediis Judicis Moderatio temperet; vana à Scelestis, dicta à Maleficiis, quia differunt, distinguat, ut Manius Lepidus loquitur apud *Nostr. lib.* 3. *Annal. cap.*50. modò tamen ipse, nè omnia examinet in publico judicio, vel interroget, cum Tiberio *l.*3. *Annal. c.* 67, sed immotus *d. lib.* 3. *Annal. c.* 15. Iræ & Clementiæ signa misceat, *d.l.*3. *c.*22. Ut ne ob rem judicandam pecuniam accipiat, quia non è Re Reipublicæ. Ob eam etiam Causam P. Suilius in Insulam amotus, *l.* 4. *Annal. c.* 31. Illud flagitiosum, turpissimum, maximè nefarium esse videtur, ob rem judicandam pecuniam accipere, precio habere addictam Fidem & Religionem, *Cicer. orat.* 3. *in Verr.* Malè agunt *l.*x11. *Ann. c.* 9. qui designatum Consulem Memmium ingentibus promissis inducunt sententiam expromere pessimè autem facit, si secundum placita, nisi eá æqua & Juri conformia, pronunciat.

§. 15. In Judicio sunt Advocatus, Accusator, Reus, Advocatus debet esse peritus Juris; quomodo Afer fit Advocatus, quia peritus, *Tacit. lib.* 4. *Annal.* Debet justam causam defendere; Diversæ igitur à Musonio famæ Demetrius *ap. Nostr. l.* 4. *histor. c.* 40. quod manifestum Reum ambitiosius

quàm honestius defendisset. Debet habere Salarium pro orandis causis, utrunque disputat Silius apud *Nostr. l.*XI. *Annal. c.* 6. & *l.* 13. *Ann. c.* 42. si tamen Perfidia Advocati venalis, coërceri potest per leges; apud Romanos per L. Ciniam *d. l.* XI. *Annal. cap.* 6. Accusator est, qui alterum in Judicio accusat. Propriè talis ingratus dicitur, si præsertim Romanus quidam Hispo, qui formam vitæ iniit, quam posteà celebrem miseriæ temporum & audaciæ hominum fecerunt; *Tacit. lib.* 5. *Annal. cap.* 74. Et Delatores, Genus Hominum publico exitio repertum, & pœnis nunquam satis coërcitum *l.* 4. *Annal. cap.* 30. præsertim si interversis Patroni rebus ad accusationem transgreditur Fortunatus Libertus, *lib.* 16. *Ann. c.* 10. Interdum loco Accusatoris est etiam Actor. Heu! miserum Judicium, ubi Filius Patrem accusat; Miseriarum ac Sævitiæ Exemplum, *sec. Nostr. l.* 4. *Ann. c.* 28. Post mortem etiam vel Sepulturam accusare, & pœnam decernere, ut *l.* XIV. *Ann. c.* 11. non semper concessum; Morte enim extinguitur Reatus: interim si salus Reipublicæ vel Nefas grande poscit, haud abnuo. Indecorum autem, quando Primores Senatus infimas etiam Delationes exercent: alii propalam; multi per occultum; neque discernuntur alieni à conjunctis, Amici ab ignotis;

ignotis; quid repens aut vetustate obscurum: perinde in foro, in convivio, quaque de re locuti, incusabantur, ut quis prævenire & reum destinare properat, *l. 6. Ann. c.7.* Mali etiam Commatis Domitius Afer, dum Varum Quinctilium, divitem corripit, Matris etiam ejus Condemnator. *lib.4. Annal. 66.* Accusare quidem licet, sed nocentes, sed flagitiosos, sed ob scelera. Aliàs melius est nocentem absolvere, quàm innocentem condemnare. Signa sunt ægræ Reipublicæ, si Cives accusantur ob Amicitiam Bonorum; ut Titus Sabinus ob Amicitiam Germanici defertur *lib. 4. Annal. cap. 68.* Si fœminæ accusantur ob lachrymas, *lib. 6. Ann. c. 7.* Si aliquis Marcellus ob statuam ejus altius, quàm Cæsarum sitam, corripitur, *l. 1. Ann. c.74.* ubi *cap.73.* alia accusationum iniquarum genera. Certè si contra leges publicas peccatum; accusare licet Accusatori publico: qui Custos Legum, & præmiô afficiendus habetur Tiberio *lib.4. Annal. c. 30.* Approbo, si non Domitius Afer ad accusationem, ceu ad flagitium accingitur *l. dict. 4. Annal. c.66.* si non corruptus ab aliis ad evertendum Ingenuos facit per scelera, ut Latiaris, Pirrius Cato, Rufus & M. Opsius *l. 4. Ann. c. 68.* Accusare autem licet Reum. Sed num & Principem? Certè civile satis, se Princeps ipse

Legibus

Legibus Judiciorum ſede ſubjicit: Tiberio. ſi quando cum privatis diſceptabat, Forum fuit & Jus, *lib.* 4. *Ann. c.*7. Prius tamen Reus citandus & audiendus. Tiberius Rheſcupori ſcribit *lib.* 2. *Ann. c.* 66. delatus veniret, transferretque invidiam criminis. Criſpus Delatorem Fratris pervertere volens traxit magnam Senatûs partem, ut indefenſum & inauditum dari ad exitium poſtularent: alii autem dari tempus, edi crimina, quamvis inviſum ac nocentem, more tamen audiendum cenſebant. *l.* 2. *Hiſtor. cap.* 11. Optimâ Ratione. Indè Cingoniô Varrone & Petroniô Turpiliano, interfectis à Galba, quia inauditi atque indefenſi, tanquam innocentes habiti, *l.* 1. *Hiſtor. c.* 6. Adde, quæ de Tiberiô loquitur *Tacit lib.* 4. *Annal. c.* x1. in audiendô Filiô: de Burrhô, in audienda Matre Neronis, *lib.* 13. *Annal. cap.* 20. Niſi delictum notorium & morâ nocens Statui; ut in facto Meſſalinæ, *l.* x1. *Annal. c.* 31. utut Vibidia petit *cap.* 35. nè indefenſa Conjux exitio detur. Non tamen Mortem Lolliæ inauditæ comprobô *lib.* 12. *Annal. c.* 22. cum ea per molitiones Agrippinæ cadit, ſine notoriô crimine. Coree, talem proceſſum facias. Æquè enim tuum titubat Caput, atque alterius abſcindi pateris, non datô Jure. Non enim licitum, quod Nero facit cum Veſtino *lib.* xv. *Ann. c.* 68.

non crimine, non accusatore existente, si speciem Judicis induere non potest Magistratus, ad vim Dominationis converti. Si autem à privatis Judicibus sententia lata, iniqua parti, provocare ad Senatum vel superiorem Magistratum potest; expedit autem, ut nè soluta sit pœnâ Appellatio, quæ optimâ ratione fieri potest cum certæ pecuniæ periculô, *sec. Nostr. lib.* XIV. *Annal. cap.* 28. Nè scilicet litibus obruatur Princeps, quem ad majora trahunt Regnorum Moderamina.

§. 16. Hactenus Imperantes: Obedientes Personæ sunt vel ex Numerô Indigenarum, vel Alienigenarum.

§. 17. Alienigenas voco Peregrinos. Horum Ratio, quoad dignitates & Honores, etiam in Republica habenda, censente Claudio *lib.* XI. *Annal. c.* 23. Canulejus apud *Liv. lib.* 4. *dec.* 1. *pr.* dicit; dum nullum fastiditur Genus, in quo eniteret Virtus, crevit Romanum Imperium. Indè nè Regibus quidem exactis clausa Urbs peregrinæ Virtuti.

§. 18. Inter Indigenas habemus Personas sacras & profanas.

§. 19. Sacræ sunt Sacerdotes, quorum Dignatio quærenda; *Nostr. lib.* 4. *Annal. cap.* 16. Ut tamen ritûs sacrorum observent, Principis cura est, *lib.* XI. *Annal. cap.* 11. ad quem

quem etiam ædes ſacras reſtaurare, exemplo Segeſtanorum, pertinet, *lib.* 4. *Annal. cap.* 8. Ipſæ verò perſonæ ſacræ officiis politicis præeſſe non debent: quomodo provinciarum Adminiſtratio Dialibus non conceſſa, *l.* 3. *Annal. c.* 71: Interim Salarium certum, & Locus honoratior illis non denegandus; ſcilicet quò promtior animus ſit ad capeſſendas Religiones vel ceremonias, *l.* 4. *Ann. c.* 16. Quas inter Perſonas utique eſſe poteſt & debet præeminentia: veluti apud Romanos fuit Pontifex ſummus, qui ſummus Hominum, non æmulationi, non odio, aut privatis adfectionibus obnoxius ſit, *l.* 3. *Annal. c.* 58.

§. 20. Profanæ Perſonæ ſunt vel ſexus maſculini, vel Fœminini, eæque vel majoris dignationis, vel Minoris:

§. 21. Majoris Dignationis ſunt Conſiliarii, Nobiles, Hiſtorici.

§. 22. Conſiliarius eſt Informator Status: Idem noſter multa tradit Præcepta, & Principi & Miniſtris ſalutaria. Pro Principe ſunt hæc: Continuare debet Princeps Imperia, & in iiſdem exercitibus aut Juriſdictionibus ad finem vitæ habere Miniſtrum *lib.* 1. *Annal. c.* 80. ſi præcipuus, cui ſecreta Imperii innituntur, *l.* 3. *Annal.* aliàs ſemel ſumtum, prorſus ſine modô tenere, videtur Autori noſtro non probari *l.* 4. *Annal. c.* 6.

Eligendus autem bonus, licet non illustris Generis. Augustus M. Agrippam, ignobilem locô, bonum militiâ & Victoriæ socium geminatis Consulatibus extulit, *lib.* 1. *Annal. c.* 1. Si quis Tiberius res suas spectatissimo cuique mandavit, *lib.* 41. *Ann. c.* 6. Si quis magnis virtutibus, evehendus ille; ut Corbulo exemplo *l.* 13. *Ann. cap.* 8. & Agricola *cap.* 8. *in Agric.* Peccat E. Vitellius *l.* 2. *Histor. cap.* 57. dum Asiaticum annulis honorat, fœdum mancipium, & malis artibus ambitiosum. Intereà tamen Princeps, nè una omnia committat; quia sæpius infelix hæc potestas, quod testatur Sejanus, Imperii Machinator, *l.* 4. *Annal. c.* 41. Abdageses, Regni Proceribus ideò invisus *l.* 6. *Annal. c.* 43. Ita Didius senectute gravis, & multâ copiâ honorum, per Ministros agere satis habebat *lib.* 12. *Ann. c.* 40. Non ità nimis potentem faciat Ministrum Princeps: quanquam laudare Laborem & Vigilantiam ejus, exemplo Tiberii, *l.* 3. *Ann. c.* 72. & *lib.* 4. *Ann. c.* 2. haud inutile; imò & honoribus & muneribus afficere, cum Augustô, *l.* 1. *Ann. c.* 2. & *l.* x1. *Ann. c.* 4. cum Vitellio, expedit: honos autem si post mortem etiam durat, eò major, qualem Tiberius exhibet Lucillio longo, Amico, *l.* 4. *Annal. c.* 15. Non quidem nimis potens esse debet Minister Statûs; sed tamen ne-

scio,

ſcio, an Fatô vel ſorte naſcendi, ut cætera, ita Principum inclinatio in hunc, offenſio in illum: an ſit aliquid in noſtris conſiliis, liceatque inter abruptam Contumaciam & deforme obſequium pergere iter ambitione & periculis vacuum, *lib.*4. *Annal. cap.*20. Hactenus pro Principe: Miniſtri ſequentia notanda axiomata; Prius autem, quam ea figo, dico, ſuadere Principi, quod oporteat, multi eſſe laboris, *l.* 1. *hiſt. c.* 15. quod demonſtrat Mutianus *l.* 2. *hiſt. c.* 76. Ubi igitur dat conſilium, det illud non præcipitanter, ſi tempus habet, ſed cunctatione & morâ, cæteris tamen paribus, *lib.*4. *Annal. cap.* 11. Ita Paulinus cunctator fuit Natura, cuî cauta potius conſilia cum Ratione, quàm proſpera ex caſu placuerunt, *l.*2. *hiſt. cap.* 25. Ubi enim Conſilia pravè cedunt, ipſi imputatur præcipitanti, *lib.* 13. *Annal. c.* 38. Nec arroganter conſulat; ſed audiat etiam Collegarum mentem: ſic peccavit Laco *l.* 1. *Hiſt. c.* 26. conſilii quamvìs egregii, quod non ipſe afferret, inimicus, & adverſus peritos pervicax: Nec pertinaciter, ob quod Capito magis probatus dicitur *l.* 3. *Annal. c.* 76. nec timidè vel pavidè: quia pavidis conſilia in incerto, *l.* 2. *Annal. c.* 29. ut exemplo Vitellius *l.* 14. *Ann. c.* 49. qui, ut pavida ingenia ſolent, reſpondenti reticuit: ſed conſtanter: quomodo à Pœto

 Parthus

Parthus tractu belli eludi potuerit, si aut in suis, aut in alienis consiliis constantia fuisset, *l.* 15. *Ann. c.*x. Ita spretus Hordeonius Flaccus, quia sine constantia, sine auctoritate, *l.* 1. *histor. c.* 9. Malè cessit expeditio Galbæ *d. lib.* 1. *Hist. c.* 19. ubi Legati fœda inconstantia nominati, excusati, substituti, ambitu remanendi aut eundi. Suadeat autem honesta: Malorum enim facinorum Ministri quasi exprobrantes aspiciuntur, *l.* XIV. *Ann. c.* 62. quos si veteres & prægraves, oblatis in eandem operam, recentibus, Tiberius ipse afflixit, *lib.* 4. *Ann. c.* 71. Ipse verò Consiliarius post faustum consilium, nè jactet merita cum Antonio *lib.* 4. *hist. c.* 80. nimiô commemorandis, quæ meruisset, sed omnia referat ad Fortunam Reipublicæ, quod vult Classicianus *l.* 13. *Ann. cap.* 38. quod Agricola facit, ad Auctorem & Ducem, ut Minister Fortunam referens, *cap.* 8. nè præmaturè & cum festinatione honores ambiat, cum Brutidio *l.* 3. *Annal. cap.* 66. nè partas monstret divitias, cùm Statilio Stauro, *l.* 12. *Ann.* Aliàs quidem, si divites, possunt opibus conditiones pacis & arbitria belli tractare, *l.* 12. *Ann. cap.* 60. Sed valdè periculosum. Etsi enim Princeps nihil agat: sunt tamen alienarum Delatores cupidi divitiarum qui variis criminationibus talem aggrediuntur; exemplo datur Seneca

neca *l.* 14. *Annal. c.* 52. Geminius, *lib.* VI. *Annal. c.* 13. qui prodigentia opum cadit ac mollitia Vitæ. Pallas, *l.* 13. *Ann. c.* 23, alii. Nè disputet de facto Principis: hujus enim sensus, etsi quid occultius parcet, exquirere illicitum anceps: nec ideò adsequâre: *l.* 6. *Annal. cap.* 8. Molliter igitur judicandum de illo, *l.* 14. *Ann. c.* 34. Nè credat, ut reliqua addam, Poteniæ: nihil enim rerum mortalium tàm instabile ac fluxum est, quàm Fama potentiæ non sua vi nixæ, *l.* 13. *Ann. c.* 19. Nè sit Sallustius Crispus, diversus à Veterum instituto per cultum & Munditias, copiaque & affluentiâ, luxu propior, *lib.* 3. *Ann. c.* 30. Nè credat fortunæ aulicæ. Vitellius validissimâ gratiâ apud Agrippinam, *l.* 12. *Ann. c.* 42. tandem accusatione corripitur. Usque adeò incertæ sunt res Potentium! Ille ipse Crispus erat præcipuus, cui secreta Imperatorum innitebantur: ætate provecta speciem magis in Amicitia Principis, quàm vim tenuit: idque & Mecænati acciderat: Fato potentiæ raro sempiternæ. Nè rixetur tandem cum altero: sed potius unus alterum juvet, exemplo Senecæ *lib.* 13. *Ann. cap.* 20. cujus ope dignatio Burrhæ retinetur, dum eum Nero Præfecturâ demovere destinat.

§. 23. Nobiles quod concernit, semper his in pace durius servitium, bellum gratius

 credit

credit Noster *l.* XI. *Ann.* *c.* 10. Ideò Augustus ferocissimos proscribit, ubi Monarchiam firmat: cæteros verò nobilium, quantò quis servitio promtior, opibus & honoribus extollit, *l.* 1. *Ann. cap.* 2. Certè tamen hi à Principe colendi; cum etiam Claudius Nobilitatibus externis, nedum internis fuerit mitis, *lib.* 12. *Annal. cap.* 20. Quia autem Nobilitas eximius honor, haud fas Principi fædare illum obscœnis actibus, ad quos, nobilium familiarum posteros, egestate venales Nero deducit *l.* 14. *Ann.* *c.* 14. Ita conqueritur Noster *d. lib.* *c.* 15. ut non Nobilitas cuiquam, non ætas aut acti honores impedimento fuerint, quò minus Græci Latinivè histrionis artem exercerent. Quapropter & Fœminis nobilibus licentia stupri interdicta, *l.* 2. *Ann* *c.* 85. utut aliis ea more inter veteres recepto probabatur qui satis pœnarum adversus impudicas in ipsa Professione flagitii credebant.

§. 24. Historici sunt, qui Regum vel Populi alicujus prospera vel adversa memorant, *l.* 1. *Histor.* *c.* 1. quomodo temporibus Augusti dicendis non defuere decora ingenia, *lib.* 1. *Ann.* *c.* 1. Imò nec Virtutes Populorum silendæ, ut ex dictis factisque pravis ex Posteritate & Infamiâ metus sit, *l.* 3. *Ann.* *c.* 65. Atque ex dignitate Pop. Rom. repertum, res illustres Annalibus mandare,

l. 13.

*l.*13. *Annal. cap.*31. ſed ſine Irâ & ſtudio, quorum cauſæ procul habendæ Hiſtorico, *l.* 1. *Annal. c.* 1. ſine aſſentatione, *l.* 1. *hiſt. cap.* 1. Sed quid, ſi laudem Hoſtium ſcribit, num puniendus? Si dignus laude, certè indignus pœnâ; ſi enim punit Princeps, dedecus ſibi, illi gloriam parere credit Noſter *l.* 4. *Ann. c.* 34. ubi Cordi Defenſio ſatis accurata. Iniquum decretum, ſi capitale, cenſente Eodem, *in Agric. c.* 2. Sed quid ſi Poëtæ canunt? Eadem Ratio, Lutorius, quod poſt celebre carmen Germanici ſuprema defleverat, & per vaniloquentiam legerat, corripitur, exanimatur *lib.* 3. *Annal. c.* 49. & 50. indignâ Morte: meliori Jure ſtrangulatur Paconianus, ob carmina in Principem factitata *l.* 6. *Ann. c.* 39. præſertim ſi nimis probroſa, qualia exitium meritum dedere. *l.* 14. *Ann. c.* 48. Antiſtio Prætori: & meritò comburuntur cum libris Fabricii, probroſa in Patres & Sacerdotes continentibus *d. l.* 14. *Annal. c.* 50. Nulla autem melior Ratio vitandi has Iras Magnatum & pœnas, quàm cum Muſonio, Studium Philoſophiæ æmulato, ſi præſertim accedit monitum modeſtiſſimi cujuſque, omittere intempeſtivam Sapientiam, *lib.* 3. *Hiſtor. c.* 81. Cæterum modica pars famæ ejus apud Poſteros, in quibus Carminum gloria præcellit, *l.* 12. *Annal. c.* 28.

§. 25. Minoris Dignationis sunt Mathematici, qui *sec. Tacit. l.* 1. *hist. c.*22. Genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax: de quo plura *l.* 2. *Annal. c.* 21,22. An igitur Princeps hos super Negociis, cum Tiberio consulere debeat, dubitat Autor *l.* 1. *Histor. c.* 22. quorum præsagia rejicit, ipsos ex Urbe exterminat prudentius cum Justiniano; *t.t. C. de Malefic. & Mathematic.* Histriones, cum multa ab iis in publicum seditiosè per domos fœda tentantur, *lib.*4. *Annal. cap.*37. expellendi: aut si tolerantur certè gravibus legibus & pœnis coërcendi, præeunte Nostro *l.* 1. *Annal. cap.*22. Publicani: Horum dignatio quidem primis temporibus magna fuit, testante *Cicer. in epist.* 1. *ad Q. Fratr.* sed tandem propter nimiam avaritiam & rapinas, illorum autoritas vilescere cœpit: Si ergò ii immodesti, & alia exactionibus illicitis nomina inveniunt, benè coërcendi, quod Nero, suasu Senatorum facit *l.* 13. *Ann. c.* 51. Minoris etiam Dignitatis habentur in Republica Fœneratores. Vetus urbi fœnebre Malum, & seditionum discordiarumque creberrima causa: eoque cohibebatur, antiquis quoque & minus corruptis moribus, scribit *Nostr. l.* VI. *Ann. c.* 16. Si ex libidine locupletium agitatur hoc fœnus, Princeps medeatur huic malo, & credat faciatque

Fœna-

Fænatorum Nomina & Debita pœnis digna; docente Tacito *d. lib.* 6. *Annal. & cap.* 16. 17. Sic ipse Claudius Sævitiam Creditorum coërcet *l.* XI. *Annal. c.* 13. Tandem minoris honoris, sed majoris respectus politici Plebs universa. Certè prima Imperantis cura esse debet, ut hanc flectat. Ita Vitellius ad novum Regem, Artabanum flectit Popularium animos, *l.* 6. *Ann. c.* 37. Ità ipse Artabanus ejectus, vulgus Miseratione rursus advertit, pudorem non exuens; *d. lib.* 6. *c.* 44. Dolet Tiberius *d. lib.* 6. *c.* 46. quod Germanici Filio vulgi studia, quæ primis statim annis, simili tegmine pedum conciliavit, *l.* 1. *Ann. c.* 41. prout ipse Germanicus Ægyptiorum animos hôc modô æmulsit, multa in vulgus grata usurpans, *l.* 2. *Ann. c.* 59. Ita Nerone virilem togam sumente editur ludicrum Circensium; pro acquirendis vulgi studiis, *l.* 12. *Ann. c.* 41. Pharasmanes, quia studiô Popularium accinctus, ideò Filius, hunc aliam ad spem trahit, ut ipse, vergentibus jam annis, sit securus regni, *d. l.* 12. *c.* 44. Sic Nerone ad Imperium vocato, Testamentum Claudii haud recitatum, nè antepositus Filio privignus, injuriâ & invidiâ animos vulgi turbaret, *d. l.* 12. *c. ult.* Claudius *d. l.* 12. *Ann. cap.* 3. L. Silanum, cui Octaviam desponderat, Juvenem alias clarum, insigni trium-

phalium & gladiatorii Muneris magnificentia, protulerat ad Studia vulgi. Ità plebem flectendam diximus vel per Miserationem, vel per similem Plebi Vestitum, vel per ludos, vel per alia vulgus grata: Quæ inter omnia Annonâ nihil acceptius. Augustus *l.* 1. *Ann. cap.* 2. statim eam Annonâ pellexit: inde Ægyptum, Granarium Romanum suæ tantum dispositioni, ceu arcanum reliquit, *l.* 2. *Annal. c.* 59. Sævitiam annonæ, incusante Plebe, statuit frumento precium, quod Emtor penderet, Tiberiùs, *l.* 2. *Ann. c.* 87. qui & *lib.* 6. *Annal. c.* 13. addit, quibus è provinciis, & quantò majorem, quàm Augustus, rei frumentariæ copiam advectare possit, cum gravitate annonæ juxta Seditionem ventum. Germanicus, quando cura Provinciæ prætendebatur, levavit apertis horreis, precia frugum, *lib.* 2. *Ann.* 59. invidente Tiberiô, quanti intersit, sciente: atque vulgari Homini, alimenta in dies mercari solito una ex Republica annonæ cura, & dum timet retineri commeatûs, credit *lib.* 4. *Histor. c.* 38. Flectendam plebem, & quibus modis ea flecti possit, vidimus hactenus; si tamen etiam ob nimium ocium lascivit, cum Heracliensibus apud *Iustin. l.* 16. *hist.* si semper ad deteriora, promta; *lib.* xv. *Annal. cap.* 64. vel si Dominos imperantes traducit & differt,

fert, ut Plebs Romana, *lib.*2. *Annal. cap.*9. etiam per pœnas coërcenda est. Etenim nihil in ea modicum: terrere, ni paveant: & ubi pertimuerint, impune contemni *d. l.* 1. *Annal. c.* 29. quæ etiam nisi Vim metuit, audaciâ turbidam facit Rempublicam, *lib.*6. *Annal. c.* 11 Tandem etiam Mores Plebis intelligere, Imperantis interest. Fortuita ad culpam trahit, *lib.*4. *Ann. c.*64. habet mobilem animum *l.* 3. *hist. c.*64. præsertim ubi superstitione perculsa, *l* 1. *Ann. c.*28. fingendi est avida, *lib.*2. *hist.* 1. & tàm sævitiâ *l.* 1. *hist. c.*69. quàm Miseratione, & favore immodica, *d. lib.* 2. *hist. c.* 29. sine Rectore præceps, pavida, socors, *lib.* 4. *histor. c.*37. habet procax Ingenium, *lib.* 3. *Histor. c.*32. Novarum rerum cupiens; *l.* 15. *Ann. c.*46. ut & voluptatum, sique iisdem Princeps trahat, læta, *l.* 14. *Ann. c.*14. nova & præcipitia præcolere avida, & cui plerumque fallax ambitio est, *lib.* 14. *Ann. c.* 22. & minor Sapientia, ut & ex mediocritate Fortunæ pauciora pericula, *d. lib.* 14. *c.*60. In fide retinetur, ubi idonea instrumenta Servitutis parantur. Cogiduno Regi civitates donatæ, qui ad nostram Taciti memoriam fidissimus mansit, vetere ac jam pridem recepta Populi Romani consuetudine, ut haberet Instrumenta Servitutis & Reges, *Agric.* 14. Ita accolæ Hibero Albanoque, &

alii

alii Reges magnitudine Romanâ protecti adversum externa imperia: non tàm propter ipsos, quàm ut per ipsos, ceu Instrumenta, Plebs fida maneret: hos inter inservientes Reges, Antiochus dicitur nostro Tacito *l.* 2. *Histor. c.* 81. ditissimus.

§. 26. Fœminæ etiam ad Statum pertinent, sunt illæ vel illustres; ut Reginæ. Fœminas enim etiam Imperii capaces esse demonstrant & probant multis *Politici*. Britanni sexum in Imperiis non discernunt, *Agric. cap.* 16. Germani inesse his sanctum aliquid ac providum putârunt, qui consilia Mulierum audierunt, nec earum neglexerunt Responsa, *Tacit. de morib. Germ. cap.* 8. quod videre licet in Velleida, imperante Deâ *lib.* 4. *Histor. c.* 61. vel ut Numinis Internuncio *d. l.* 4. *Hist. c.* 65. secus putant Parthi *lib.* 2. *Ann. c.* 4. qui tentatum Fœminæ Imperium rejiciunt: secus Silures, qui Cartismanduam spernunt, *l.* 12. *Ann. c.* 40. Sed quot Populi, tot sensus: & quandoque Fœminarum Imperium plurimùm salutare. Verùm, an Rex Uxorem vel Matrem ad Regimen simul admittere debeat, dubitatur. Justinianus quidem reverendissimam Conjugem participem facit consilii, *Nov.* 8. *cap.* 1. Sed Tiberius muliebre fastigium in diminutionem sui accipit; apud *Tacit. lib.* 1. *Ann. c.* 14. qui ideò Româ extrusus creditur,

ditur, Sociam Dominationis Matrem aſpernans, *l.* 4. *Ann. c.* 57. Pavore defixi omnes, quando Mater Neronis, Legatis Armeniorum cauſam Gentis apud Neronem orantibus, aſcendere ſuggeſtum Imperatoris & præſidere ſimul parat, ubi tamen Senecâ monente, obviam itura ſpecie Pietatis dedecori, cum Nero venienti Matri occurrit, *lib.* 13. *Annal. c.* 5. Et novum ſanè, credidit Idem *l.* 12. *Ann. c.* 37. & veterum moribus inſolitum, Fœminam ſignis Romanis præſidere; ut proindè Tiberius etiam malè tulerit, dum Germanici Uxor munia Ducis induit, Militibus, ut quis inops aut ſaucius, veſtem & fomenta dilargiens, *lib.* 1. *Annal. cap.* 69. imò quod & ſtudia Hominum in eam accenſa *l.* 3. *Ann. c.* Penitus E. Tiberius damnat *γυναικοκρατίαν*. Nec Plancina, ſe intra decora Fœminis continere dicitur, quando exercitio Equitum, & decurſibus Cohortium intereſt; *ſec. Tacit. lib.* 2. *Annal. c.* 55. Ratio autem unica, licet non univerſalis: quia Fœminæ modum rei ſervare neſciunt, quod adumbrat Noſter in Agrippina, *l.* 13. *Annal. c.* 13. Et ſui impotens eſſe fertur animal, *ſec. Liv. lib.* 34. *c.* 3. *&* 4. Etſi verò Fœminæ ad regimen non vocentur, ſi nempè eæ intra thalamum, vel ſanguine junctæ: Mos tamen ipſarum eſt, velle eſſe magnæ Dignationis & Potentiæ: Quid

Quid Uxor Claudii pro potentia fecerit, docet *l.* 12. *Annal. c.* 7. & 42. quid Boudicéa, *lib.* 14. *Annal. c.* 35. quæ filias curru præ se vehit, & Nationem quamque accedens Fœminarum ductu Britannos solitos pugnare commemorat, Militesque ad prælia hortatur. Non tamen negandum est, multa efficere posse in Republica & apud Regem Maritum. Per Matris dolum & Artes Tiberius ad regnum pervenit, cum Senem Maritum adeò devinxerit, ut Nepotem unicum, Agrippam Posthumum in Insulam Planasiam projiceret, *lib.* 1. *Annal. c.* 3: indè *d. l.* 1. *c.* x. gravis in Rempublicam Mater dicitur, gravior domui Cæsarum Noverca, cui nihil Deorum honoribus relictum. Scivit hoc Vonones *ap. Tacit. lib.* 2. *cap.* 58. qui ideò Pisoni gratissimus, quod plurimis donis & officiis Plancinam *cap.* 69. devinxerat. Ita corruptæ Uxores Magistratum Maritum clementiorem reddunt. Quid Sejanus per Liviam, *l.* 4. *Ann. c.* 3. fecerit, quid per Enniam Macro *lib.* 6. *Annal. c.* 45. docet noster Politicus. Ita Uxor Tiberii viiligas, somnos, suspiria Matri Liviæ, atque illa Sejano patefecit *l.* IV. *Ann. c.* 60. quandoque tamen haud prohibitum Reginæ tentare preces, præsertim si illa non immitis tristibus, quod de Galeriâ Imperatoris Vitellii Uxore scribit *Tacit. l.* 2. *hist. cap.* 64.

Vide,

Vide, quisquis es, quid Fœminæ Uxores in Regimine efficient. Si tamen muliebres offensiones mutuæ occurrunt, velut inter Liviam Novercam & Agrippinam, *lib.* 1. *Ann* *c.*33. inter Agrippinam & Lepidam, *l.*12. *Ann.* *c.*64. nec eæ graves Maritis, quas vel unicus deplorat Germanicus moribundus *lib.* 2. *Ann.* *c.*72. Scilicet quia Fœmina ambitiosum animal, & Dominationis avidum; arduum autem eôdem loci potentiam & concordiam esse, *sec. Nostr. lib.* 4. *Annal.* *c.*4. ideò tot offensiones, tot nonnunquam simultates inter Fœminas illustres, imò & minus tales oriuntur. Non igitur hæ injuriis afficiendæ: quemadmodum Claudius Populi lasciviam theatralem severis edictis increpat, quod in Fœminas illustres probra jecerat; *l.*xi. *Annal.* *c.*13. Potius enim sexum hunc venerari addecet, ac despicere. Sed tamen cave nè huic arcana committas; imò nec Uxori: Martia Uxor Maximi causa fuit exitii Marito, *l.* 1. *Annal.* *cap.*5. dum sensa Augusti Illi aperit; quæ tacere nescia Liviæ rursus defert. Cave, nè amore incautus Formam Elegantiamque Uxoris laudes apud alios; Nobilitatem, Pulchritudinem, Vota omnium, Gaudia felicium dicendo, *lib.*3. *Annal.* *c* 46. Indè peccavit Collatinus apud *Liv. lib.* 1. *fin.* Candaulis apud *Iustin. l.*1. *c.*7. Nec eæ, si

Maritæ,

Maritæ, à latere Maritorum, provincias administrantium, separandæ, ut Valerius Messalinus statuit, *l.* 3. *Annal. c.* 33. Sunt enim prosperis dubiisque sociæ, *l.* 12. *c.* 5. Vitanda autem Marito & Maritæ omnis Zelotypia; quæ Calpurniæ, illustri fœminæ exitium dedit, dum Princeps formam ejus laudat, nullâ licet libidine, sed fortuito sermone; *l.* 12. *Ann. c.* Si nimia hæc, damnanda; si justa, toleranda. Nè tamen Maritus Magistratus, culpæ alienæ nescius provincialibus Uxorum criminibus perindè, quàm suis plectatur, ut iniquè censet Messalinus Cotta, *l.* 4. *Ann. c.* 20. Nemo enim alieni criminis Successor constitui debet; unusquisque enim ex suo admisso Sorti subjiciendus, *l. crimen.* 26. *ff. de pæn.* Cæterùm in genere Fœminarum libidines coërcendæ; *l.* 2. *Ann. c.* 85. Impudicitia enim magnorum Reipublicæ malorum sæpè Initium *lib.* 13. *Annal. c.* 45. neque Fœmina, amissa pudicitia alia abnuit, teste Liviâ *l.* 4. *Annal. c.* 3. Ideò Romæ SCtum Claudianum factum, *lib.* 12. *Ann. c.* 53. vix E. Lupanaria toleranda & omne id, quod contra fœmineum pudorem. Ideò Matrimonii Custos esse debet, Magistratus. Sit igitur etiam Princeps, Maritus, ob causas *lib.* x i i. *Annal. cap.* 5. adductas, cum & per matrimonium nonnunquam crescere & firmari

potest

poteſt regnum. Ita crevit Domus Auſtriaca. Hoc quidem augmentum & firmamentum quærit Tigranes, *lib.* 2. *Annal. c.* 3. ſed infeliciter. Interim Matrimonium ſæpè gradus Promotionis. Agricola Domitiam Decidianam ſplendidis natalibus ortam ſibi junxit, idque matrimonium ad majora nitenti decus ac robur fuit, *in Agric. cap.* 6. Per Liviam quærit Sejanus potentiam, ſed impiè *l.* 4. *Annal. c.* 39. Pater autem, ubi inſtat Virginum ætas, quæret Filiabus Maritos cum Tiberio *l.* 6. *Annal. c.* 15. Ubi enim laſciviunt, caſtitatis periculum.

27. Poſt Perſonas in Regno conſideratas veniunt extra Regnum Socii & Confœderati. Pro his magna & gravia bella Romani ſemper geſſerunt, ut dicit *Cicer. orat. pro L. Manil.* quibus Sociorum Nomen ſemper fuit Nomen Sanctiſſimum, ſec. Eundem. Sunt autem Socii neceſſarii: nullum enim majus boni Imperii Inſtrumentum, quàm boni Amici, *lib.* 4. *hiſtor. cap.* 7. Ita Britanni tandem docti commune periculum concordia propulſandum, Legationibus & Fœderibus omnium civitatum vires exciverunt. *Agric. c.* 29. Ita Aquila & Cotys, quia Zorſines Soracorum Rex hoſtilia reſumſerat, externas & ipſi gratias quærunt, miſſis Legatis ad Eunonem, qui Aderſorum Genti præcellebat, *l.* 12. *Ann. cap.* 15.

cap. 15. Imò quod magis, Catualda, ingrediens fines Marcomannorum corrumpit ad Societatem Primores, *l.* 2. *Ann. c.* 62. Sic Anicetus sub Regis auxilio tutus, quem ille pecuniâ donisque ad Societatem perpulit, *l.* 3. *hist. c.* 48. Sic Civilis Galliarum Societatem arte donisque affectat, *l.* 4. *hist. c.* 17. Priusquàm autem Societatem ineat, cautè examinet fidem Hostium: quandoque enim Rex Izates societatem Meherdatis palàm induit, in Gotarzen verò per occulta & magis fida inclinat, *lib.* 12. *Annal. c.* 13. Si ambit Societatem Princeps, nè mittat pro ea viles Homines; ceu Nero Polycletum Libertum *lib.* 14. *Ann. c.* 39. qui hostibus tantum irrisui fuit: nè ullum alium, nisi ex similitudine Fortunæ quærat, ut censet Eunones apud *Eund. lib.* 12. *Annal. cap.* 19. & Caractacus, *ibid. c.* 37. Si quanta Nobilitas & Fortuna mihi fuit, tanta rerum prosperarum Moderatio fuisset: amicus potius in hanc Urbem, quàm captus venissem: neque dedignatus esses claris Majoribus ortum, pluribus Gentibus imperitantem fœdere pacis accipere. Sic etiam fœdera certis ritibus peraguntur; Quibusdam Regibus mos est per cruorem, quem lambunt, firmare, *l.* 12. *Ann. c.* 47. Parthi apud altavia DEUM, complexi dextras, pangunt, *l.* XI. *Annal. cap.* 9. Imò dantur

etiam

etiam munera; quomodo repetitus ex vetusto Mos à Romanis, & missus è Senatoribus, qui Ptolomæo, cognitis per bellum Tessarinatis, Studiis, Scipionem eburnum, togam pictam, antiqua Patrum munera dedit, Regemque & Socium atque Amicum appellavit, *Tacit. lib.4. Annal. c. 27.* Contracta Societas sanctè observanda; quomodo Vologeses, magnitudine Romanâ & continui fœderis Reverentia diversas ad curas trahitur, *l.* xv. *Annal. c.* 1. Casperius *l.* xII. *Annal. c.*45. obtestatur, nè Socius Rex scelere vel pecuniâ vendatur: quin etiam Sociis succurrendum, si ab hoste oppugnantur. Blæsus quidem juvat, sed captô Fratre Tacfarinatis, properantiùs, quàm ex Utilitate Sociorum, regreditur, *lib.* 3. *Annal. c.* Si inter hos Leges, dextrè eæ intelligendæ, secus atque Rhadamistus facit, apud *Tacit. l.*xII. *Annal. c.*47. Si litigant, litibus ii eximendi: Germanicus cuncta socialia prosperè componit *lib.*2. *Ann. c.*53. Inter Cyrenenses & malæ fidei possessores agrorum, ortâ lite, subvenit Sociis Nero & usurpata concedit, *l.* 14. *Annal. c.*18. Tiberius ipse sociorum preces tractat, *lib.* 4. *Annal. c.* 13. Usque adeò subveniendum sociis, Virium æmulis, cedentibusque per Reverentiam, ut Legati Parthorum loquuntur, *l.*xII. *Annal. cap.*10. Quò autem

tem firmius sit fœdus, dantur nonnunquam obsides, qui Hyrcanis Amicitiæ pignora dicuntur *lib.* 14. *Annal.c.*25. Ita Tigranes diu obses apud Urbem fuit, *dict.l.* 14. *Annal. c.* 26. Civilem ideò universa Germania extollebat, quod Societas nobilissimis obsidum firmata *l.*4. *Histor. c.*28. E. hi interdum necessarii, præsertim ubi fides dubia exemplo Frisiorum *l.*xi. *Ann. cap.*19. Sed tamen hi minus lædendi, vel hostibus tradendi; quod Agrippinenses faciunt, dum auxilium à Romanis orantes, Uxorem & Sororem Civilis, Filiamque Classici, relicta sibi pignora Societatis, offerunt. Minus rectè. Si finem quæris obsidum dandorum? Ideò obses Augusto datus à Phrahate Vonones dicitur *Tacit. l.* 2. *Annal. c.* 1. firmandæ Amicitiæ, haud perinde Romanorum Metu, quàm Fidei Popularium diffisus. Alterum finem Parthi exponunt *l.*12. *Annal. cap.* 10. quod ideò Regnum liberi obsides dentur, ut si domestici Imperii tædeat, sit regressus ad Principem Patresque, quorum moribus assuefactus Rex melior adscisceretur. Sic unius rei multi possunt esse Fines. Mittuntur autem pro fœdere, quale quale illud sit, Legatis inde Jus legationis quia sanctum, & inviolabile; ideò & Legati tales. De Militibus Romanorum rebellibus *Tacit.* scribit *l.* 1. *Annal. c.* 39. quod nisi

nisi Aquilifer Calpurnius vim extremam arcuisset, à Planco legato, rarum etiam inter Hostes, Legatus Populi Rom. sanguine suô altaria DEUM commaculâsset, inde Hostium Jus Sacra Legationis, Fas Gentium ipso rupisse, dicit Germanicus *d. lib.* 1. *Annal. cap.* 42. Confirmat Noster *lib.* 3. *Histor. c.* 80; qui sacrum etiam inter exteras Gentes Legatorum Jus censet. Probè autem videndum, num tantùm, cum Polycleto, ad spectandum Reipublicæ statum mittantur, *l.* 13. *Annal. c* 39. vel ut seriò agant & tractent pro Rerum publicarum Salute: cætera, quæ ad Legatorum Jura & Actiones pertinet, legi possunt apud alios.

II. *Ratione Rerum.*

1. *Secunda Objecta sunt Res civiles; quæ vel sacræ vel publicæ; & illas inter Religio, Auspicia, Asyla, Statuæ Principis; omniumque dantur monita.*
2. *Rerum publicarum Divisio.*
3. *Circa Res externas Regulæ.*
4. *Rerum internarum Divisio, quod eæ vel moderantes, vel constituentes.*
5. *Rerum moderantium species sunt leges & Mores Majorum.*
6. *De Legibus Monita.*
7. *De Moribus itidem Axiomata.*

8. *Rerum*

8. *Rerum constituentium Divisio, quæ vel Salutem spectant omnium, vel Mortem singulorum.*
9. *Salutem spectant omnium Respublicæ; & quid ea? & in quibus consistunt; nempè vel in opibus, vel in ordinandis cæteris Rebus.*
10. *De opibus publicis, & quomodo acquirantur, per Reditûs, Tributa, Vectigalia, Thesauros, Pœnas.*
11. *Opes quomodo per Ærarium conserventur, & quæ circa Ærarium regulæ.*
12. *Rerum ordinandarum Divisio vel quoad Necessitatem, vel quoad Voluptatem.*
13. *Quoad Necessitatem sunt ædificationes, Opera publica, Collegia, Commercia, Coloniæ.*
14. *Quoad Voluptatem habentur ludi.*
15. *Res Mortem Singulorum considerantes sunt Pœnæ & Exequiæ.*
16. *De pœnis & quæ circa has considerandæ Magistratui Regulæ.*
17. *De Exequiis, Earumque Divisione.*

§. I. PErsonas hactenus vidimus, præeunte Politicô & Statûs Doctore Tacitô: succedunt Res, secunda Objecta. Pono autem primô locô Religionem. Mida Phrygiam Religionibus implevit, quibus tutior omni vitâ, quàm armis fuit, referente Justino *l.* XI. *Histor.* Numa etiam Religionibus

bus & divinô Jure Populum devinxit, *l.* 3. *Ann.c.*26. Hujus enim, Religionis, curâ meritò suscipienda à Magistratu. Apud Romanos de Religionibus specialiter tractatum fuisse, docet Idem noster *l.* 3. *Ann. cap.*71. *&* *l.*4. *Ann. c.*16. de Religionibus tractatur: imò allig. *l.*3. *Ann. c.*71. decisum: Cunctas Cæremonias Italicis in oppidis, Templaque & Numinum effigies, Juris atque Imperii Romani esse. Tiberius ipse Autor est Senatui, Vitellio atque Veranio & Servæo Sacerdotia tribuendi, *l.* 3. *Annal. cap.* 19. Si quid dubii in Religione, dandum Sacerdotibus negocium, quantum humanâ ope possunt, vera discernere, ut de librô Sibyllæ disserit Noster *lib.* 6. *Annal. cap.* 12. Claudius super Collegiô Aruspicum refert ad Senatum, Senatus ad Pontifices; videant illi, quæ retinenda firmandaque Haruspicum, *l.*xi. *Ann. c.*15. E re tamen etiam Magistratum Sacrorum instituere; quomodo apud Eundem *l.*xi. *Ann.c.*xi. Collegio Quindecimvirali ea cura antiquitus, & Magistratus executus officia cæremoniarum. Ipse Tiberius audit Lacedæmoniorum & Messeniorum Legationes, de Jure templi Dianæ Limenetidis, *lib.*4. *Annal. c.*43. *&* 55. Templa & Religiones addidit Ægypto Ptolomæus *l.* 4. *hist. cap.* 83. Usque adeò res Ecclesiasticæ externæ ad

Magiſtratum : internæ verò, autoritate Superiorum, ad Sacerdotes Jure optimô pertinent. Si autem Religionem quærimus; expedit unam habere in Regnô : diverſæ tamen tolerandæ : ſin autem minus utile credit Princeps, nè ſæviat in Heterodoxos, ſed vel cedere jubeat Regioni, niſi certam ante diem ritus hæreticos exuant, vel etiam in aliam Regionis partem, licet aſperrimam, transferat, ubi ſi intereunt, vile damnum, ut de Judæis in Sardiniam pulſis loquitur *Tacit. lib. 2. Annal. c. 85.* Ad Religionem Ethnici etiam Auſpicia retulerunt; pleraque enim in ſumma Fortuna auſpiciis & Conſiliis, quàm telis & Manibus geri, credunt illi de Nerone loquentes apud *Noſtr. l. 13. Annal. cap. 6.* Vel auſpicia autem ſunt in cœlo, vel in terra, vel fluminibus etiam: quorum quæ cœlô terrâque portenduntur, certior Fides, *ſec. Tacit. lib. 6. Annal. cap. 37.* Habentur etiam Auſpicia Imperatoria, de quibus magnifica loquitur Corbulo *lib. 15. Annal. c. 26.* Audit Auſpicum Verba Silius *l. 10. Ann. c. 27.* Nero Ganeo *l. 15. c. 37.* & quæ ſunt alia. Huc pertinent Templa, quæ non niſi permiſſu Magiſtratûs ædificanda, *l. 3. Annal. c. 72.* ædificata autem conſecranda, quomodo Romani fecerunt *l. 4. Hiſtor. c. 53.* Sed num & in honorem Regum ſtruenda? Utut negat Ti-

berius

berius *l.* 4. *Ann. c.* 37. favorabili oratione: mittit tamen, dum Legati Asiæ Templum poſcunt, Legatum, qui Templi curam ſuſcipiat, *d. l.* 4. *Ann. c.* quale Tiberio, Matrique Ejus, ac Senatui permiſſum legitur, *d. l.* 4. *c.* 15. & extructum Saluti Neronianæ *l.* 15. *c. ult.* planè adulatoriô more. Addo Templis æra, quæ utique ſuſpendere licet in illis ſacrandam ad memoriam *l.* 3. *Hiſtor. cap.* 63. Inde etiam Mos noſter. Sed quid de Aſylis Statuiſvè Principum dicendum? Num Aſyla ea Miſeris conſtituenda, propter Fortunam nempè, non Malitiam, diſquiritur. Videtur, permittenda eſſe; de quibus benè multa Tacitus *l.* 3. *Annal. c.* 36. *&* 60. *& l.* 4. *c.* 14. ubi Abuſum eorum taxat, Uſum approbet. Adde *H.Grot. lib.* 2. *de Iur. Pac. & Bell. c.* 21. §. 5. Effigies autem & Statuæ Principum æquè ac aræ DEUM, ac Templa à Senatu cenſitæ *lib.* 3. *Annal. cap.* 57. *l.* 13. *Annal. c.* 8. Sed num eæ in alios Uſus non convertendæ? Quia Adulator, ob id negans, Atejus Capito, certè permiſſum colligitur *lib.* 3. *Annal. cap.* 70. Ut & Statuas eas cum Hortis vendere, etſi enim Statua res ſacra, tamen ut acceſſorium ſuum ſequitur principale, *l. in modicis.* 24. *ff. de contrah. Emt.* ut deciditur etiam in *l.* 1. *Annal. c.* 73.

§. 2. Poſt Res ſacras, & quæ Sacrorum

numerô habentur, Res publicæ propriè tales pensitandæ: quales vel externæ sunt, vel Internæ.

§. 3. Circa Res externas duo veniunt, notante Tacitô. Scilicet consiliis & æstu res externas moliri, arma procul habere, *l.6. Annal. c.* 32. Omne scelus externum cum lætitia habendum: semina etiam odiorum jacienda, ut sæpè Principes Romani Armeniam specie largitionis turbandis Barbarorum animis præbuerint, *l.12. Annal. cap.*48. Indè haud leve decus Drusus quæsivit illiciens Germanos ad discordias *lib.2. Annal. c.*62. sicut & Cribulo semina Rebellionis præbet *l.*x1. *Annal. c.*19. Sed in quem finem? Ut ipse eos ad deditionem pelliciat. Dura præcepta Taciti: ferè dicam, iniqua hæc: ideò dissuadeo, nec approbo modum surgendi per alienas Injurias.

§. 4. Res internæ sunt, quæ Rempublicam internè afficiunt, eæque sunt vel Rempublicam moderantes, vel eam constituentes.

§. 5. Rerumpublicarum Statum moderantes sunt Leges & Mores Majorum.

§. 6. Leges sunt fulcra boni Statûs, quæ debent habere finem æqui Juris: debent esse in Republica paucæ: corruptissima enim in Republica plurimæ leges, *l.3. Ann. cap.27.*

cap. 27. ubi plurima de Legibus. Leges autem facit Princeps, quibus etiam ipse adstrictus esse debet: Servius Tullius Sanctor Legum fuit, quibus etiam Reges obtemperarent, *l.* 3. *Annal. c.* 26. Dico, Principem etiam adstrictum esse debere Legibus, etsi eas ipse fecerit. Etenim dum Leges condit, condit eas vel ut moralitèr vel ut politicè bonas: utrôque casu astringitur ad observantiam Legum, in illo ex bonitate morali, quam præcipuè Rex servare debet, exemplum omnis Honestatis & Æquitatis: in hoc propter Salutem Civium. Vix E. Princeps superior lege sanctâ, nisi Superioritatem expressam dixerit. Debent autem leges publicari: aliàs non ligant: & quidem in publico loco: Romæ fuit æs publicandis plebiscitis per fora & templa fixum, *lib.* XI. *Annal. c.* 14. apud Nos etiam hic Mos retinetur; optimô modô. Fieri autem sæpissimè solet, ut publicatæ eæ ferè sint acribus initiis, sed incurioso fine *lib.* 6. *Ann. cap.* 7. Interim lex semper Domina esse debet, ut in caussis decidendis, *l.* 2. *Annal. c.* 51. ita etiam in delictis puniendis, judicante Cornelio Dolabella *l.* 3. *Annal. c.* 68. Constituitur autem Lex in facta, quia futura in incerto sunt, *d. lib.* 3. *Annal. c.* 69. indè fit, ut Leges egregiæ, exempla honesta apud bonos, ex delictis aliorum gignantur,

l. xv. *Ann*. *c*. 20. Cavendum autem circa Leges, nè illis fraus fiat, ut in Lege de Adoptionibus factum *lib*. 15. *Annal*. *cap*. 19. nè flectantur; Vix E. SCtum, quô Accusatorum Causæ noscebantur, ullius autoritatis *l*. 2. *hist*. *c*, 10. quia variè jactatum, & prout potens vel inops Reus incidit, infirmum aut validum retentum, omnibus debet lex esse æqua vel iniqua: alias lex nullius ponderis. Si E. lex non flectanda, multò minus mutanda, intellige sine prægnanti causa: non enim vertenda sapienter reperta, & semper placita, dicit Tiberius *l*. 3. *Ann*. *c*. 69. Mutatur autem, ubi Principi assurgit Respublica; quomodo victa lex de numerô liberorum in Candidatis; dum Senatus R. Filios Tiberii respicit *l*. 2. *Ann*. *c*. 51. Contra decus, contra fas & Leges. Imò Qũinquenniô maturius, quàm per Leges licet, accipit Quæsturam Nero, Tiberiô postulante; *l*. 3. *Annal*. *cap*. 29. Contra Leges. Certè dum placere student Romani Senatores, Principi adulantur, amittunt autoritatem, amittunt Senatoriam Libertatem, quam anxiè tamen servari credit Thrasea *l*. 13. *Annal*. *cap*. 49.

§. 7. Mores Majorum quod attinet, quid ii sint, notum est & JCtis & Ethicis: Dico ipse, quod sint actus laudabiles in Rempublicam, optimâ Ratione à Majoribus introducti.

ducti. Horum etiam cura ad Magiſtratum pertinet; Tiberius *l.* 2. *Annal. c.* 33. reſcribit, ſiquid in moribus labaret, non defuturum corrigendi Autorem. Sic *lib.* 3. *Ann. c.* 28. Cn. Pompejus corrigendis moribus delectus, qui tamen gravior remediis, quàm delicta erant. Servantur autem, ſi Princeps obſervans eorum. Veſpaſianus antiquo ipſe cultu & victu, adſtricti moris Autor fuit, *l.* 3. *Annal. c.* 55. Laudatur Nero etiam, qui in obſervando anno & tempore Relligionem veterem retinere maluit, atque cenſentibus Patribus, principium anni menſe Decembri inchoare, *l.* 13. *Ann. c.* 10. Tiberius etiam aureas literas, quibus Senatus conſulta figenda, contra patrium morem rejicit, *d. l.* 3. *Ann. c.* 59. Imò, ſi aboliti mores, repeti poſſunt, ſi non nocentes Statui. Sic repetitus ex vetuſto Mos, dum Ptolomæus Rex, Socius & Amicus Pop. Rom. nominatur, *l.* 4. *Annal. c.* 26. Mores tales inferior etiam Magiſtratus ſcire debet, ut proinde optimè Tiberius Tribunum increpet, ignarum moris antiqui, *l.* 6. *Ann. c.* 12. cumprimis Præfecti Militiæ; quomodo Corbulo veterem ad morem legiones feliciter reduxit, *l.* XI. *Annal. c.* 18. Præfecti Provinciæ: Vitellius regendis provinciis priſca Virtute egit, *d. lib.* 6. *Annal. cap.* 32. Neque Socius rem gratiorem facere poteſt

Socio, quàm si ejus Mores assumit. Hoc videns Tiridates, more Romanô dat Suo vetaurilia *l.* 6. *Annal. c.* 37. Imò arcanum Principis, Populi mores retinere. Facit hoc Germanicus, *l.* 2. *Annal. c.* 59. qui proincè multa in vulgus grata usurpâsse dicitur. Reprehenditur Pirahates, quod patriis moribus impar, *l.* 6. *Ann. c.* 32. laudatur Zeno, qui prima ab Infantia Instituta & cultum Armeniorum æmulatus venatu epulis, & quæ alia Barbari celebrant, Proceres Plebemque devinxerat, *l.* 2. *Annal. c.* 56. Atque ad hæc Instituta & cultum patrium resumendum hortetur Tencterorum Legatus Agrippinenses *l.* 4. *histor. c.* 64. Veteres adeò Morum observantes fuisse scribit, *Id. l.* 3. *Annal. c.* 26. ut nihil contra mores cupiverint. Pulchrum, cum Ministri Statûs hos tuentur: Crispus diversus Veterum institutô vix laudatur Tacito *l.* 3. *Annal. c.* x. cum per cultum & Munditias, copiâque, & affluentia luxu propior: secus Rubellius Plautus, qui ideò magnus Populo, quod placita Majorum coleret, habitu severo, & secretâ domô, *lib.* 14. *Annal. c.* 22. Indè Cassius etiam suam morum antiquorum fidem testatur, *d. l.* 14 *c.* 43. præsertim ubi contra Instituta & Leges Majorum nova Senatûs decreta postulata. Neque Fœminas Matronas aliquid majus ornat. Julia Augu-

Augusta Sanctitate fuit priscum ad morem *l.* 5. *Annal. c.* 1. Mater Vitelliorum Sextilia celebratur antiqui moris *l.* 2. *hist. c.* 64. Præprimis autem Populus movetur, ubi mores antiqui mutantur; queritur ille *l.* 3. *Annal. c.* 5. cum Tiberius Germanici exequias minus solennes faceret; cuncta à majoribus reperta, aut quæ Posteri invenerint, ab Augusto cumulata in Drusi funere: at ubi illa Veterum Instituta? Ubi etiam ad morem Græci certaminis Quinquennale ludicrum institutum, plebs queritur abolitos paulatim patrios mores, *lib.* 14. *Annal. c.* 20. Mores igitur si servandi in Regum honore; quomodo Seleucenses Tiridatem extollunt veterum Regum honoribus, & quos recens ætas largius invenit, *l.* 6. *Ann. c.* 42. In educatione Principis; quomodo Italus Armis Equisque in patrium, nostrumque (Romanum) morem exercitus, *lib.* XI. *Annal. cap.* 16. Romanorum enim moribus assuefactus Rex melior creditur Parthorum Legatis, *l.* 12. *Ann. c.* 10. In sortitione. Utcunque enim acritèr disputant *lib.* 8. *Histor. c.* 7. Helvidius & Marcellus, an à Magistratibus juratis Legati nominatim eligendi vel urnâ sortiendi; placuit tamen, retinere Morem. In Virtutibus: corruente enim apud Fidenam Theatrô, & plurimis Spectatorum vulneratis, patuêre

procerum domus, fomenta, & Medici præbiti: quomodo Urbem per illos dies, Veterum Institutis similem laudat Noster *l.* 4. *Ann. c.* 63. Claudius respondet *l.* 12. *Ann. cap.* 20. Majoribus placitum quantâ pervicaciâ in Hostem, tantâ beneficentiâ adversus supplices utendum. Quia in more publica Munificentia, non intermittit eam lepidus, *lib.* 3. *Annal. cap.* 72. Cæsar morem Majorum observat in dirimendis Amicitiis, scilicet ut interdicat domô, *l.* 6. *Ann. c.* 29. Sed num Mos Majorum in pœnis servandus? Certè Nero prohibet, nè per sævitiam intendatur *l.* XIV. *Annal. c.* 45. Et quamvis Consul designatus *d. lib.* 14. *Ann. c.* 48. Antistium ob carmina in Principem propressa more Majorum necandum censet, dissentit tamen Pœtus optimè, cum pœna legibus constituta, quibus sine Judicum sævitiâ & temporum Infamiâ supplicium decerneretur. Quia Moribus Veterum insolitum, Fœminam signis præsidere, ideò pessimum, *l.* XII. *Annal. c.* 37. Sed num mutandi Mores antiqui? Vix videtur. *Marcellus* dicit *lib.* 4. *Histor. cap.* 8. designatum Consulem secundum vetera Exempla censuisse: & ubi nihil evenire, cur antiquitus Instituta exolescant? Ipse meminit temporum, quibus natus, quam civitatis formam Patres Avique instituerint, ulteriora miratur,

tur, præsentia sequitur, *lib.* 4. *Histor. cap.* 8. Nisi nimis horridi: Benè enim Augustus quædam ex horrida antiquitate, ad præsentem Usum flectat, *l.* 4. *Ann. c.* 16. Morem accommodari, prout conducat, inquit Vitellius *lib.* XII. *Annal. c.* 6. Multa duritiæ Veterum & lætius mutata disserit Val. Messalinus *l.* 3. *Ann. c.* 34.

§. 8. Post Res moderantes Statum addo constituentes, quæ vel Salutem omnium spectant, vel Mortem singulorum.

§. 9. Salutem omnium Res spectantes sunt Res publicæ: Sed quæ dicantur verè tales, disputat Bojocalus apud *Nostr. l.* 13. *Annal. c.* 55. & Avitus: Ille dicit; Sicut cœlum Diis, ita terras generi Mortalium datas: quæque vacuæ, eas publicas esse: At hic: Id Diis, quos implorarent, placitum, ut arbitrium penes Romanos maneret, quid darent, quid adimerent, neque alios Judices, quàm quod seipsos paterentur. Verùm, non adeò absurdus Bojocalus, ubi Jus Naturæ respicit: quomodo autem lucem diemque omnibus Hominibus; ita omnes terras fortibus Viris Natura aperuit, judicante Tencterorum Legato apud Concilium Agrippinensium *l.* 4. *Hist. c.* 64. quod effatum sibi dictum credit etiam Avitus, ubi Romanum Brachium objicit. Quando Frisii agros vacuos, & Militum usui se-

positos insident, Nero eos agris decedere jubet *l. dict.* 13. *Ann. c.* 54. sed illis aspernantibus, auxiliaris Eques repentè immissus necessitatem attulit, captis cæsisvè, qui pervicacius restiterant. Hi mores Potentiorum: & ubi Gladius Iudex, cessant argumenta & Rationes Rerum. Cæterum, utut Vim RomanamAvitus Bojocalo monstrat: jura tamen ipsum etiam tueri consonum, cum prius Romani Terras illas ab Ansibariis occupatas possederint: quod enim vacuum est, id naturali ratione priori cedit occupanti. Et sic Res vacuæ, secundum Bojocalum, non tàm publicæ, propriè sic dictæ, quàm communes, *pr. Inst. de acq. Rer. dom.* Res autem hæ publicæ vel constituunt in opibus acquirendis, & conservandis: vel in aliis rebus benè ordinandis.

§. 10. Opes acquiruntur per Reditus; de quibus apud *Nostr. l.* 13. *Annal. cap.* 50. Senatores prudentèr, quod omnia in Republica ita providenda, ut Ratio quæstuum & Necessitas Erogationum inter se congruant. Ideò inspectatur *l.* 15. *Ann. c.* 18. Nero priores Principes, quod gravitate sumtuum justos reditûs anteissent, se annuum sexcenties sestertium Reipublicæ largiri: Falsa jactatio, cum contrarium videre licet *l.* 1. *Histor. c.* 20. Ne igitur Princeps per nimias largitiones effundat sumptûs, nè

lace-

laceret Imperium, cum Vitelliô *l.* 3. *Hist.* *c.* 55. Quod si fit, justissimum videtur, inde repeti, ubi inopiæ causæ est. Quando enim Nero bis & vicies millies sestertium donationibus effuderat, appellari singulos jussêrunt Senatores, decumâ parte liberalitatis apud quemque eorum relicta, *lib.* 1 *histor.* *c.* 20. qui iidem, Imperium capessente Vespasianô, sorte ducunt nonnullos *l.* 4. *Hist.* *cap.* 40. qui modum publicis Impensis faciant. Augentur autem Reditus per Tributa. Sunt enim hæc ornamenta Pacis & Belli subsidia, *sec. Cicer. pro L. Manil. pr.* Et Petilius Cerialis apud *Tacit. lib.* 4. *Histor.* *cap.* 74. dicit, quod. Quies Gentium non sine armis, nec arma sine Stipendiis, nec Stipendia sine Tributis haberi queant. Tributum autèm imponendum est modicum pro angustiâ Rerum & cujusque cura intendenda, quæ firmitudo, quæ Mensura, *l* 4. *Annal. c.* 72: Nec nimis acrius, quàm ut tolerent Populi *l.* 4. *Annal. c.* 45. nec nimis acerbè *lib.* 3. *hist. c.* 73. Nonnunquam tamen Subditis remittendum, vel quia illi novi; quemadmodum quædam ex regiis tributa deminuta Cappadocibus à Germanico, quò mitius Romanum Imperium speraretur, *l.* 2. *Annal. c.* 57. vel quia afflicti: ita Sardianis lue asperrimâ correptis *lib.* 2. *Annal. c.* 49. ita Apamiensibus terræ

motu

motu convulsis in quinquennium *lib.* XII. *Annal. c.* 58. ità Civitati Cibyraticæ apud Asiam, Ægirensi apud Achaiam, motu terræ labefactis subvenit Tiberius remissione Tributi in Triennium, *lib.* 4. *Annal. c.* 13. Pertinent etiam ad Reditûs Vacantia, quæ velut Parens omnium Populus, tenere debet *lib.* 3. *Annal. c.* 28. & præprimis Vectigal. Ciceroni *orat. de L. Agrar. contra Rull.* dicitur Caput patrimonii publici, pulcherrima Populi Rom. Possessio, Subsidium Annonæ, horreum Belli; Nervus Reipublicæ, quô amissô & pacis ornamenta & belli subsidia frustrâ requiruntur, *orat. pro L. Manil.* Eam ob causam Neroni, cuncta Vectigalia, ceu pulcherrimum Generi Mortalium donum omittere volenti fortitèr contradicunt Senatores, docendo dissolutionem Imperii, si fructus, quibus Respublica sustineretur, diminuerentur: sublatis enim portoriis sequens, ut Tributorum abolitio expostularetur, *l.* 13. *Annal. c.* 50. Sunt autem Vectigalium, pro loci & temporis Ratione variæ species. Apud Nostr. habemus centesimæ Vectigal rerum venalium, *l.* 1. *Ann. cap.* 78. habemus Vectigal quintæ & vicesimæ venalium mancipiorum *l.* 13. *Annal. cap.* 31. Vectigal Quadragesimæ & Quinquagesimæ, *l.* 13. *Annal. c.* 51. Vectigal Alabarchiæ, pro traductione Pecorum;

l. usur-

l. usurpationem. 9. *C. de Vectigal. & Comm.* & exportandarum, vel importandarum Mercium; cujus vectigalis non parva functio est, *l. omnium.* 6. *C. eod.* quæ ad Publicanos pertinet, quorum cupidines temperandæ: ut videre, licet *lib.* 13. *Annal. c.* 51. Prout autem Vectigalia non nisi à Magistratu instituuntur; ita ab hôc præficiendæ Portoriis personæ: Nero tres Consulares publicis præposuit Vectigalibus, *l* xv. *Ann. c.* 18. Sed personæ debent esse honestæ. Has enim Pesonas habet Cicero honestissimas & ornatissimas, *orat. pro L. Manil.* quibus si adversatur Pop. Romanus, ordinem de Republica optimè meritum & cum Republica conjunctum à Republica disjungit *ep.* 1. *lib. ad Q. Fratr.* Publicanorum ordine Florem Equitum Romanorum, ornamentum Civitatis, firmamentum Reipublicæ contineri dicit *Id. orat. pro Cn. Plans.* retineri enim sine Vectigalibus Imperium non potest, *dict. loc.* Vectigalium E. potissima cura sit Magistratui. Nam cæteris in rebus cum venit Calamitas, tùm detrimentum accipitur: at in vectigalibus non solùm Adventus mali, sed etiam metus ipse affert calamitatem; *Id. Cicer. orat. pro L. Manil.* Inter Reditûs numerantur etiam à Tacito pœnæ, quas ex L. Jul. Pap. Poppæâ augendo ærario sanxit Augustus *lib.* 3. *Annal.*

Annal. c. 25. & non immeritô etiam Thesauri inventi sed nè quærat illos Magistratus, ubi tenuis fructus. Non opimæ Famæ erat Curtius Rufus *l.* XI. *Annal. c.* 20. quod in agro Mattiaco recluserat specus quærendis venis argenti: unde tenuis fructus, nec in longum fuit: at cæteris cum damno labor, & fodere vivos, quæque in aperto gravia, humum infra moliri. Si tamen deferuntur ii quærendi, certè Autoris, ipsiusque Negotii fides benè spectanda, mittendique Visores, per quos noscat Imperans, an vera asserantur; prout Tacitus noster suadet *l.* XVI. *Annal. c.* 1. quando Nero, illuditur Fortunæ per vanitatem illius & promissa Cesellii Bassi. Et nè veteres opes consumas, velim usque dum novos & oblatos habes, censente Nostro *d. lib.* XVI. *Annal. cap.* 2.

§. 11. Acquisitæ opes conservantur per Ærarium, Pertinet hujus cura ad Magistratum. Senior Augustus L. Pap. Poppæum in citandis Cœlibum pœnis & augendo ærario sanxit, *l.* 3. *Annal. c.* 25. Prætoribus ærarii publicam paupertatem quæstis & Modum Impensis postulantibus, eam curam Consul designatus ob Magnitudinem oneris, & Remedii difficultatem, Principi reservat, qui, & Tertullinus Trib. Pl. expetit, *lib.* 4. *Histor. cap.* 9. Habetur autem ærarium ad retinendam Populi fidem: Colo-

niis

niis enim, Capuâ atque Nuceriâ firmatis, ſeſtertium quadringenties ærario illatum, ad retinendam Populi fidem, *l.* 13. *Annal. cap.* 31: Conſtituuntur autem à Magiſtratu ærarii Præfecti, de quibus multa *d. lib.* 13. *Annal. cap.* 29. qui poſteà Prætores ærarii apud Romanos vocati, *l.* 4. *Hiſt. cap.* 9. Hi ſi malè tractant pecuniam publicam, damnandi, exemplo P. Vitellii *l.* 5. *Annal. c.* 8. S. Marii *l.* 6. *Ann. c.* 19. Non autem Ærarium ambitione exhauriendum, nè per ſcelera ſit ſupplendum, *l.* 2. *Annal. c.* 38. Interim miſeris & afflictis; pecuniâ publicâ ſuccurrere, regium. Dura E. reſponſio Hortolo data, à Tiberio, *d. l.* 2. *Ann. c.* 38. cum tamen tribuerit pecunias ex modo detrimenti iis, qui convulſo apud Fidenam amphitheatro, damnum cæperunt, *lib.* 4. *Annal. c.* 63.

§. 12. Res cæteræ ſuccedunt, ſuntque illæ benè ordinandæ vel quoad Neceſſitatem, vel quoad Voluptatem.

§. 13. Quoad Neceſſitatem ſunt Ædificationes Urbium, quæ ſi fiunt dimenſis Vicorum ordinibus, & latis viarum ſpaciis, meliores, atque ſi domûs nullâ diſtinctione, nec paſſim erectæ. *l.* XV. *Annal. cap.* 43. In his autem ædificationibus Utilitatem publicam & Decorem ſpectare debemus, *d. cap.* 43. Illa haberi poteſt, præcipuè *ſec.*

Ariſtot.

Aristot.7.pol.4. si ædificationes fiunt πρὸς τὴν θάλατταν; si struuntur in loco παντοφόρῳ. πλήθει καὶ μεγέθει, si sunt τοῖς πολεμίοις δυσέμβολοι, αὐτοῖς δ' εὐέξοδοι; adde caput xi. ubi multa de Situ, Munitione & ornatu Urbis, quæ Tacitus videtur secutus, vel Nero in Tacito. Omnes autem ædes luxu vulgatæ inter Plebem vix ferendæ, nisi Procerum vel Regum in eo Ambitio, quæ tâmen etiam debet esse temperata. Inanis E. labor Neronianæ Domûs *l.* 15. *Ann. c.* 42. Interim ea quæ ad decorem Urbis pertinent, non negligenda. Succedunt igitur, post ædificationes Urbium, Opera publica: qualia si quis velit ad ornatum Urbis & posterum gloriam conferre, & propriâ pecuniâ firmare ornareque, haud denegandum cum Augusto *lib.* 3. *Annal. c.*72. In more enim optimô habetur publica munificentia: & qui hæc liberalitate, non necessitate debiti reditûs, facienda curat, munificentiæ suæ fructum de inscriptione Nominis suis operibus, si qua fecerit, capere per invidiam non prohibetur, *l. qui liberalitate.* 2. *ff de operib. publ.* Vix E. Ædilium nomina ponenda, ubi sumtibus opera struuntur publicis, nisi Magistratus universus pro laboris præmiô concesserit. Si collapsa opera, certè ea reparanda, veluti Tiberius Pompeji theatrum igne fortuitô haustum extructu-

rum

rum se pollicitus *l.* 3. *Annal.* 72. Si moris pomærium Urbis ut augeat Cæsar, terminosque Urbis propaget post prolatum Imperium, ut factum tempore Romanorum *l.* 12. *Annal. c.* 23. nec ille spernendus, cum Regum in eo justa Ambitio vel Gloria variè vulgata. Tiberii actiones in ædificiorum & operum publicorum curâ videre licet *l.* 6. *Annal. c.* 45. ex quibus forsan quid alteri utile, quid gloriosum esse possit, concludi potest. Partes Civitatis Aristoteles 7. *pol.* 8. credit esse τροφὰς, τέχνας, ὅπλα, χρημάτων εὐπορία, ἱερατεία, κρίσις περὶ τῶν συμφερόντων, καὶ δικαίων πρὸς ἀλλήλους: quas omnes ferè hactenus vidimus, præterquam quod restent Collegia, quæ si contra leges instituuntur, dissolvenda, *l.* 14. *Ann. c.* 17. non nisi enim ea ex Magistratus autoritate instituenda, *l. collegia.* 3. §. 1. *ff. de colleg. & corporib.* quod supersint Commercia: quorum cura maxima Magistratui esse debet. Jus etenim hoc Commercii auget Imperium & Subditis & opibus. Inter Marcomannos, Negociatores Romanos repertos scribit Noster *lib.* 2. *Annal. c.* 62. quos Jus Commercii, deinde cupido augendi pecuniam, postremò oblivio Patriæ suis quemque ab sedibus hostilem in agrum transtulit. Et quò locorum jam non Batavi? Commoda commerciorum revolvens Suetonius

tonius *lib.* 14. *Annal. c.* 33. & quantum in bellis gerendis profit Emporium, mirâ constantia medios inter Hostes Londinium perrexit, copiâ quia negociatorum & commeatuum maximè celebre: Quàm maximâ E. diligentiâ uti quærenda, ita etiam extruenda Emporia: quæsita verò & extructa unà cum Negociatoribus defendere tenacissimè oportet Imperantem: inde propter cæsos Negociatores bellum à Romanis inceptum *lib.* 3. *Annal. c.* 42. Æquè etiam ii ægerrimè ferunt, ubi violati tantum, *lib.* 4. *Histor. c.* 65. E re igitur fœdera commerciorum, cum vicinis præsertim, vel etiam cum aliis: Ideò Tuscis & Carthaginensibus fuere συνθῆκαι περὶ εἰσαγωγίμων. 3. *pol.* IX. Inde Agrippinenses ad Tencteros *l.* 4. *Hist. c.* 65. Vectigal & onera Commerciorum resolvimus. Sint transitus incustoditi, sed diurni & inermes, arbitrum habebimus Civilem & Velledam, apud quos pacta sancientur. Possunt E. Negociatores alieni transire etiam per nostrum regnum, sed die, sed sine armis: Imò Arbitri necessarii, si pacta commerciorum sancienda: sed ex voluntate paciscentium. In transeundis autem Mercatoribus cavendum diligenter, nè aditus Portusque nimis accuratè iis cognoscendos permittamus; quod Agricola intendit *cap.* 24. in Britannia, à quibus etiam

vectigal

vectigal accipi poteſt pro tranſitu, quemadmodum pro Rheni tranſitu precium accipiebant Romani, *l.*4. *Hiſtor. c.* 27. Quod caput autem, ſemper laborandum, ut Commercia maneant libera : vel etiam, ſi fieri poteſt, mediô bellô, ut *lib.* 2. *Hiſtor. cap.* 23. legimus, niſi propter Commercia bellum, vel in iis belli expenſæ : aliàs pactum hoc non adeò improbum. Superſunt tandem Coloniæ, quas Princeps conſtituit : quomodo, Puteoli Jus Coloniæ & cognomentum à Nerone adipiſcuntur, *lib.* 14. *Annal. cap.* 26. Ubi autem Princeps Colonias vult conſtituere, deducat univerſam Gentem cum ſuis familiis & Neceſſitudinibus : ſic enim conſenſu & caritate Rempublicam efficient. Quando enim Nero *l.* 14. *Ann. cap.* 27. non ut olim, univerſas legiones, cum Tribunis & Centurionibus, & ſuis cujuſque ordinis militibus deducit, ſed ignotos inter ſe, diverſis Manipulis, ſine Rectore, ſine affectibus mutuis, quaſi ex alio genere Mortalium repente in unum collecti, Numerus magis quàm Colonia. Deduci autem debent conjugiis ſuſcipiendis & alendis liberis ſueti *d. l.* 14. *Annal. c.* 27. in agros etiam captivos, ceu ſubſidium adverſus rebelles, & imbuendis ſociis ad officia Legum, *l.* 12. *Annal. c.* 32. in quibus actionibus prudentiſſimus Artifex Agricola habetur

betur *c.21. in Agric.* quem omninò lege & applica. Firmantur ita Coloniæ, si Veterani, si ad retinendam Populi fidem opes adduntur, ut in Coloniis Capua atque Nuceria, *l.13. Annal. cap.31.* si miscentur per matrimonia, alienigenæ cum Indigenis, exemplo Militum Romanorum *lib.2. Hist. cap.80.*

§. 14. Res quoad Voluptatem benè ordinandæ sunt Ludi: indè quæritur, an in Rĕpublica tolerandi? Graviter queritur Pop. Rom. *lib.14. Annal. c.20.* ubi quinquennale ludicrum Romæ institutum; abolitos paulatim patrios mores, funditus everti per accitam lasciviam, ut, quod usquam corrumpi aut corrumpere queat, in urbe visatur, degeneretque studiis externis Juventus, Gymnasia; & ocia, & turpes amores exercendo. Interim, si à Magistratu descernuntur in honorem Principis, ut *l.3. Annal. c.64.* in memoriam Augusti, *lib.1. Ann. c.33.* non rejiciendi; ut tamen ii privatorum sumtibus peragantur, minimè permittendum cum Tiberio *lib.1. Annal. cap.15.* sed ex ærariô pecunia decernenda. Aliàs contra Majestatem Imperatoriam. Si Populus tales voluptates quærit per Ludos, civile, indulgere cum Augusto *lib.1. Ann. cap.54.* si præprimis ex abundantia pecuniæ, vel municipali ambitione, non ex sordida

merce

merce instituuntur *l.* IV. *Annal. c.* 62. Ubi tamen non minus tali largitione, quàm corripiendis pecuniis subjecti affliguntur, & Proceres, quæ libidine delinquunt, ambitu propugnant, justè prohibentur Spectacula Gladiatorum vel Ferarum *l.* 13. *Ann. c.* 31. sin minus; spectacula talia per omnes annos celebranda, pecuniâ eorum, qui Quæsturam adipiscerentur, censet P. Dolabella *l.* XI. *Annal. c.* 22. sed ex voluntate, *l.* 13. *Annal. c.* 5. Breviter, ubi Spectacula, Oratorum, Militum, Vatum victorias & Virtutum præmia decent, ubi Incitamentum ingeniis afferunt, non grave studiis his honestis & voluptatibus concessis aures impertire, *l.* 14. *Annal. c.* 21.

§. 15. Res mortem singulorum considerantes sunt Pœnæ & Exequiæ: Illæ in Mortem nonnunquam afficiunt, hæ in Mortem affectum sepeliunt.

§. 16. Sine divisione Pœnarum hôc locô eas in Genere tantum pro Ratione Statûs Considero. Nonnunquam autem hæ magis bonô exemplô infliguntur, quàm concesso jure, *l.* 1. *Annal. c.* 38. Cæterum gradus illarum prudenter exponit Seneca *l.* 1. *d.* Irâ *c.* 5. dicens: Legum Præsidem civitatisque Rectorem decet, quamdiu potest, verbis & his mollioribus, ingenia curare: transeat deinde ad tristiorem orationem,

quà

quà moneat adhuc & exprobret: novissimè ad pœnas, & has adhuc leves & revocabiles decurrat: ultima supplicia sceleribus ultimis ponat, ut nemo pereat, nisi quem perire etiam pereuntis intersit. Sint igitur pœnæ infligendæ justæ, ut *l.* 13. *Annal. c.*44. pœna talis in Octavio Sagitta Homicida: sint ex utilitate publica, monente Nostrô *l.*xv. *Annal. cap.* 44. nè sint intempestivæ: Felix apud *Nostr. l.* 12. *Annal. cap.* 54. intempestivis remediis delicta accendit; Infligantur autem moderatè, nè lenita, nevè asperata crimina videantur, *lib.* 2. *Annal. cap.* 29. prout prudens moderatur pœnam Silani Tiberius *l.* 3. *Ann. c.*68. qui etiam, ut molliret invidiam, Serenum more majorum puniendum, intercedit, dum Ille quædam contumacius, quàm tutum apud aures superbas & offensioni proniores, addidit *l.*4. *Ann. c.*30. Infligantur secundum proportionem Geometricam; vix E. pœna Cæciliani justa, cum hic sanctissimis Arruntii artibus dignitate Ultionis æquatur *lib.* 6. *Annal. c.* 7. Infligantur ad Exempla Majorum, si circumstantiæ aliud nihil suadent magis; prout decernit Tiberius in Varilia, *l.*2. *Annal. c.*50. & Albucillâ *l.* 6. *Annal. cap.*47. sed ubi animus dolosus: insidiæ in Rempublicam consilia cædis adversus Imperatorem puniantur, clamat Terentius *l.*6.

Annal.

Annal. c. 8. qualis etiam in Muliere, in Matre, propter quem & illa punienda, *l. dict.* 6. *Annal. cap.* 49. Mitigandæ tamen etiam pœnæ; vel ob memoriam Majorum; quomodo Marcellum majorum memoria & preces Cæsaris pœnæ magis, quàm Infamiæ exemere, *l.* 14. *Annal. c.* 40. & Plautio Laterano ob patrui egregium meritum mors remittitur *l.* xv. *Annal. c.* 38. vel quia sponte fatetur crimen, cum Paconiano, *lib.* 6. *Annal. c.* 3. & M. Terentio, *cap.* 9. vel quia Vir dignationis præcipuæ, ut Silanus, *lib.* 3. *Annal. c.* 66. *& seqq.* vel quia coactus peccet, nisi sint nimis magna delicta: sponte enim tum an coactus peccet, nihil interest, præcipuè si Vir nullius notæ, Histrio, *l.* xi. *Annal. cap.* 36. vel quia alicujus meriti, ut Filius Pisonis *l.* 3. *Annal. c.* 16. vel quia in gratia Principis; cujus gratiæ & precibus nihil non concedendum, *d. l.* 14. *Ann. c.* 40. & *l.* 13. *Annal. c.* 22. exemplum in Paride: sed probè videat, nè sanguinem Nocentium in suum derivet caput Princeps, nè Gratiam prodesse velit regiam ingentibus flagitiis. Ut mitigandæ nonnunquam pœnæ: ita rarò extendendæ; censente etiam Tiberiô in Pisonis Filiô *l.* 3. *Annal. c.* 17. Durum E. cum in reliquos Sejani liberos advertitur, *lib.* 5. *Annal. c.* 8. & cum Puella à Carnifice laqueum juxta compressa, oblisis faucibus in

Gemonias abjicitur. Inhumanum Supplicium. Sed num ob unum cæsum, licet is Dominus, quadringenti cædendi? Ita factitatum legimus, *lib.* 14. *Annal. c.* 42. Et quanquam lex talis sancta, *l.* 13. *Ann. c.* 52. vix tamen tàm amplè interpretanda, præsertim in pœnalibus. Princeps autem tandem nè spectet supplicia. Nero, licet Tyrannus, tamen his subtraxit oculos, & jussit scelera, non spectavit: præcipua sub Domitiano miseriarum pars erat, videre & aspici *cap.* 45. *in Agric.* Princeps n. irritatus suppliciis, crudelior habetur, exemplo Tiberii *lib.* 6. *Annal. c.* 19.

§. 17. In Mortem sive honestam, sivè violentam affecti sepeliri debent; inde Exequiæ celebrantur, sortis humanæ commercium, *l.* 6. *Annal. c.* 19. Sed num etiam damnatis? Negari videtur *l.* VI. *Ann. c.* 29. dum eæ tantum iis, qui de se statuerunt, concessæ: verum, si petitæ & permissæ, non denegandæ humationes secund. JCtum, *l.* 1 *ff. de cadaver. punit.* si vir fuit præcipuus, ut Gallus Asinius *l.* 6. *Ann. c.* 23. Hæ autem exequiæ ignominiores paululum & minus solennes; dantur autem etiam solennes Nobilium, ut Juniæ *l.* 3. *Ann. c. ult.* cujus funus laudatione pro rostris, cæterisque solennibus per viginti clarissimarum Familiarum Imaginibus antelatis cohonestatum:

ſtatum : ut L. Antonii, cujus ſupremis habitus honor, ut oſſa per decretum Senatûs tumulo octaviorum illata, *l.*4. *Ann. c.*44. Juliæ *lib.* 5. *Annal. cap.* 1. *&* 2. cujus Funus etſi modicum, laudata tamen pro roſtris à C. Cæſare Pronepote Piſonis, qui publicô funere ex decreto Senatus celebratus, *l.* 6. *Annal. c.* 11. Solennia regalium exequiarum in Auguſto videre licet, *l.* 1. *Ann. cap.* 8. *&* 11. cui templum & cœleſtes Religiones decernuntur; ut & in Claudio *l.* 12. *cap. ult.* cui etiam cœleſtes honores decernuntur, funus cenſorium, Conſecratio, Laudatio, *l.* 13. *Annal. c.* 3. in Poppæa, cujus corpus, regum externorum conſuetudine, differtum Doribus, poſtquam ductæ publicæ exequiæ, tumulo Juliorum infertur, & laudatur à Marito ipſo. Benè autem Princeps etiam, ubi commodum eſt, it exequias mortuis Proceribus. Rex quidem Galliarum tales exequias non it, ſed ſpectat, Tiberiuſque publicô abſtinet *l.* 3. *Ann. c.* 3. inferius Majeſtate ratus, ſi palàm lamentaretur: Verum inter Gallos mos hic regius: hic aliam habebat cauſam, dicente Noſtro nè omnium oculis vultum ejus ſcrutantibus falſus intelligeretur; dolo enim Tiberii peremtus credebatur Germanicus. Tantum etiam quoad Res civiles?

III. *Ratione Actionum Civilium.*

1. *Actionum civilium Divisio.*
2. *In regno inchoato qualem respectum habere debeat Princeps.*
3. *Respectu Principis varia dantur monita & praecepta: ut & respectu aliorum, Exterorum, Populi, Militum.*
4. *Fundatum Regnum quales per Virtutes, & quomodo regatur.*
5. *Regnum turbatum datur, & quae circa id observandae Regulae.*

§. 1. SUpersunt actiones, quales vel sunt in regno inchoato, vel fundato, vel turbato.

§. 2. In Regno inchoato respectum habere debet Princeps vel sui ipsius, vel Aliorum.

§. 3. Respectu suipsius vitet magna & odiosa nomina, quomodo Nomen Patris Patriae rejicit callidus Tiberius *l.* 1. *Annal. cap.* 72. qui & illos acerbè increpuit, qui divinas occupationes, ipsumque Dominum dixerunt, *l.* 2. *Annal. c.* 87. Ita Maroboduus, cum Regis Nomen sumsit, invisus factus, *d. l.* 2. *Annal. c.* 44. Secus Augustus fecit, qui principio regiminis solô Tribuniciô jure contentus *l.* 1. *Ann. c.* 2. Satis prudenter, ut videre licet *l.* 3. *Ann. c.* 56. Interim

terim paulatim insurgens munia Senatûs, Magistratuum, Legum in se trahat, *d. lib.* 1. *Ann. c.* 2. ut & potestatem, honores, Nobilitatem, Militiam dandi, cum Tiberio *lib.* 4. *Annal. c.* 6. præcipuos vel ditet, vel removeat, *lib.* 1. *Ann. c.* 2. cum Augusto & *lib.* 1. *Hist.* 71. cum Othone: Clientes suos ornet honoribus vel provinciis, *l.* 3 *Ann. c.* 2. Quæ vult, nolle se simulet; veluti Augustus omnia specie recusantis flagrantissimè cupit: Tiberius denegat regnum, quod tamen appetit *l.* 1. *Annal. c.* 11. *&* 13. Popularia omnia affectet, & Clementiam exerceat; prout *cap. seq.* de ratione Statûs in regno inchoato §. x. plura dixi, & plurima legere possumus *l.* 1. *Annal. c.* 1. *& seqq.* ubi Augusti actiones accuratè describuntur & à Politico notantur.

§. 4. Respectu aliorum considerratæ Principis actiones sunt vel quoad Senatum & Proceres; quos Tiberius largitionibus & precibus exolvit sordidis priusquàm aliquid facit, *lib.* 1 *Annal. c.* 15. & tunc cuncta per Consules incipit, tanquam vetere Republicâ & ambiguus imperandi: omnia tanquam adepto Principatu facit, sed nusquam cunctabundus, nisi cum in Senatu loquitur *l.* 1. *Annal. c.* 7. Ita Nero etiam hos mores induit *l.* 13. *Annal. c.* 4. Quoad Exteros Modestia Augusti commendatur *l.* 1. *Ann. c.* 9.

quoad Populum cura Annonæ, *d. l. 1. Ann. cap. 2.* cui interim tamen, etsi quædam Studiis tribuum facta, Jus ademtum, quale queruntur inani rumore *l. 1. Annal. c. 15.* quoad Milites, hos sibi donis devinciat, *l. 1. Annal. c. 2.* neque alteri concedat hanc potestatem, monente Tiberio, *l. 3. Ann. c. 6.* Ita Nero, licet omnia permittat Patribus *l. 12. Annal. c. 4.* tamen se mandatis exercitibus consulturum profitetur, Ubi hanc potestatem adeptus, Amicos Duces præficiat cum Agrippina, *l. 12. Ann. c. 42.* &, si alii inter Milites accepti, removeat. Angitur Tiberius, quod largiendis pecuniis & missione festinata favorem militum quæsiverit Germanicus *lib 1. Annal. c. 52.* ideò eum subdolè suetis legionibus abstrahit, *l. 2. Annal. c. 5. & 26.* & specie honoris amolitur, *d. l. 2. Ann. c. 42.* Ita Agricola à Domitiano, *c. 39. in Agric.* Corbulo à Claudio revocatus, *l. xi. Annal. c. 20.* Usque adeò in quem studia Militum inclinant, retrahendus ille, præprimis, si æmulationis suspectus, qualem per nomen Obsidum amovet Vologeses *l. 13. Annal. c. 9.* Intereà retractus promissis novis detinendus: Syria quidem P. Antejo destinata, sed, variis mox artibus eluditur, *l. 13. Ann. c. 22.* & tandem Syriæ administrandæ imagine Ælius Lamia exolvitur, *lib. 6. Annal. c. 27.*
cui

cui tamen non permiſſa Provincia Dignationem addidit, & Blæſo negatus honor gloriam intendit, *l.* 4. *Annal. c.* 26. Si tamen fieri poteſt, ex ra Ordinem honores promittat, quod Claudius facit, *l.* 13. *Ann. c.* 29. Satis civilia omnia, quæ habet Noſter; circa quæ Judicium meum ſuſpendo, & Tibi ſaltem ea narro, explico, penſitanda relinquo

§.4. Fundatum Regnum regitur vel per Virtutes, vel per Species virtutibus ſimiles, *l.* 15. *Annal. c.* 48. Si enim Imperans, cum Corbulone etiam ſpecie inanium validus, & per hæc moderatur Populo, inanem etiam cum Valente, *l.* 2. *Hiſt. c.* 30. apiſcitur Favorem. Benignitas animi, Vigor ætatis, Proceritas corporis Studia vulgi alliciunt, & Regimen, ſi non ſolidant, provehunt tamen obliquô velô. Quod Virtutes concernit; eſt inter has Temperantia. Luxus E. veſtium & Conviviorum exterminandus è Republica, pro quo diſſerit Gallus Aſinius *l.* 2. *Ann. c.* 33. ſed Tiberius *l.* 3. *Ann. c.* 52. illum reprehendit, Tacitus deplorat, cum navibus & caribus vita Populi committitur *l.* 12. *Annal. c.* 43. Africam & Ægyptum propter commeatûs exercendo. Ubi autem luxus exterminandus, penſitator ſit Magiſtratus, an coërceri poſſit, & an coërcitio plus damni in Rempublicam latura, quàm

indecorum adtrectare, quod non obtineretur, vel retentum, ignominiam illustrium Virorum posceret, *d. lib.* 3. *Annal. cap.* 52. Aliàs Imperantes Pudor, Pauperes, Necessitas, divites satias in melius mutabit. Videtur autem optimus modus luxum coërcendi; vel si magnitudo formæ & luxûs, si non exitio, caro tamen precio: vel si novi homines aut jejuni ad honores leguntur Senatûs, qui sic domesticam parsimoniam inferunt: vel si Autor astricti Moris Magistratus: obsequium inde in eum & æmulandi amor validior, quàm pœna ex Legibus & Metus: vel si lex sumtuaria cum plenô effectu sancitur: Miserum, ubi Ædiles differunt, sperni sumtuariam Legem, vetitaque Utensilium precia augeri indies: nec mediocribus remediis sisti posse, *lib.* 3. *Annal.* *c.* 52. nisi fortè rebus cunctis inest quidam velut Orbis, ut quemadmodum temporum vices, ita merum vertantur, notantèr *Tacitus l.* 3. *Annal. cap.* 55. Mutantur cum Temporibus Formæ. Ad Temperantiam etiam pertinet coërcitio libidinum fœminearum: improbo E. morem Romanorum *l.* 2. *Annal. c.* 85. qui Meretrices admisêre, cum satis pœnarum in ipsa professione flagitii crediderint: improbo Lupanaria & Diverticula, quæ veste servili Nero *lib.* 13. *Annal. cap.* 25. pererravit. Si præsertim in multo-

multorum honestorum Virorum prædiis exercentur, ut loquitur *l.* 27. §. *ff. de heredit. petit.* Post Temperantiam Liberalitatem addo, quæ exercenda à Principe per honesta, præeunte Tiberiô *l.* 1. *Ann. c.* 75. ubi etiam honesta Innocentium paupertas *l.* 2. *Annal. cap.* 48. Imò licet divites, licet generosæ Stirpis Homines, ubi Principem adeunt, comitèr excipiendi & liberalitate regali augendi, faciente Tiberio *l.* 3. *Ann. c.* 8. maximè afflicti, qui refovendi, autore Tiberio *l.* 2. *Annal. c.* 47. quos si sine ambitione aut proximorum precibus juvat, fama in Populum, *l.* 4. *Annal. c.* 64. Neque contra Rationem Statûs Pensionem annuam dare, cum habeamus præeuntem Neronem *l.* 13. *Ann. c.* 34. vel ut honor nobilis Familiæ augeatur, vel ut accipiens obligetur: Per luxum avitas opes dissipanti vix succurrendum, licet Nero faciat *d. c.* 34. Ipse autem Princeps nè sit avarus; quomodo adversus pecuniam Tiberius satis firmus laudatur *l.* 3. *Annal. c.* 14. Magnifica hujus largitio in publicum, & circa hanc suetæ actiones *l.* 2. *Annal. c.* 48. habentur, non sine Imitamine glorioso uniuscujusque Imperantis. Parcus tamen sit in honoribus conferendis: pervulgatis triumphi insignibus nullum ex eo decus, dicente Nostro *l.* 13. *Annal. c.* 53. Et olim cum Romana

civitas Exteris donaretur, rarum fuit, nec nisi Virtuti precium *l.* 3. *Annal. c.* 40. Si quis tamen honorem promeruit, non deneget: cum etiam denegatus honor splendidior, *l.* 3. *Annal, c. ult.* Ita Galliæ Narbonensi ob egregiam in Patres Reverentiam certa privilegia data *lib.* 12. *Annal. cap.* 23. Moris etiam, exteros Legatos honoribus afficere; qui nec hodiè intermittitur, & à Nerone observatus legitur *lib.* 13. *Annal. cap.* 54. Succedit Clementia, quam nimis amplam contestatur Germanicus Pisoni *l.* 2. *Annal. c.* 55. secus Bardanes, qui quia ferocior, ideò subjectis intolerantior, *lib.* 12. *Annal. c.* 20. Consistit ea etiam in eo, ut ne Princeps Populi oculis se subtrahat. Licet enim Velleda *l.* 4. *Hist. cap.* 65. aspectu arceretur, quò venerationis plus inesset; & Majestas sæpius spectata vilescere credatur multis: vix Ego credo, cum Amor Populi, quem aucupari debet Princeps, ex Visu, ex Radiis oculorum regalium. Ipse Deus habet πανδερκὲς ὄρημα. Justitia suadet Principi, nè ipse lædat Subditos; indè adversus Neronem seditio, contumelias ultum volens *l.* 15. *Annal. c.* 49. ut capiat partes nocentes & puniat: Ubi nihil interest dolô bonô per Ministros id fiat, an vi publicâ, si modò hanc Ratio status permittit. Quomodo Agrippa captus, docet *lib.* 12. *Annal. cap.* 39.

cap. 39. quomodo Rhescuporis, *d.l.* 2. *Ann.* *c.* 66. Ne munimenta struat in alieno solo, nisi hoc jure belli occupatum: ubi tamen vix etiam consultum. Templum Claudio sacrum inter Trinobantes quasi Arx æternæ Dominationis aspicitur: ideò tumultuantur *l.* 14. *Annal. c.* 31. Neque ipse Rex Jus muniendi per avaritiam temporum vendat cum Claudio *l.* 5. *Histor. c.* 12. si potest esse pervicacissimorum Refugium: Indè ne jussa exuant. Cives seditiosi, permissô Jure muniendi, præsidium immuniat cum Corbulone, *l.* XI. *Annal. c.* 19. Sed Justitia civilis num attendit Præscriptionem? Scilicet Nero usurpata concedit proximo cuique Possessori, diutinâ licentiâ & Injuriâ, quasi jure & æquo nitenti, *lib.* 14. *Annal.* *c.* 18. optimè, ob litem terminandam & beatam possessionis caussam. Tandem Veritas addenda, quæ visu & morâ, falsa autem festinatione & incertis valescunt, *l.* 2. *Annal.* *cap.* 39. tempore autem & spatio vanescunt, *d. l.* 2. *cap.* 82. optimum E. Est rumoribus relinquere tempus, quò senescant, si innocentes abolendis iis impares, *d. l.* 2. *Annal.* *c.* 77. Tiberius immotus adversus eos celebratur, *l.* 1. *Ann. c.* 47. & spernendis rumoribus validus, *l.* 2. *Annal. c.* 10. nisi sint sinistri de Principe, qui coercendi, *l.* 1. *Ann.* *cap.* 74. Dum Populus in theatrô licentius

efflagitat, quàm solitum adversus Imperatorem, castigatur priscâ severitate per compositum SCtum, *l.*6. *Ann. c.*13. Sed quid de Facetiis; num eæ licitæ? Certè ludibria quidem seriis permiscere cum Tiberio *l.* 6. *Annal. c.* 2. quandoque licet, sed cave, sis dicax, & in Principem acerbis facetiis irrideas: harum enim apud præpotentes in longum memoria dicitur, *l.* 5. *Ann. cap.*2. quæ etiam, ubi multum ex vero trahunt, acrem sui memoriam relinquunt, *lib.* 15. *Ann. c.*68. Sales probantur, sed cum Sale. Pertinet ad Veritatem, facti promissio: inde quæritur, num, quod tumultuantibus promissum, sit servandum? Quod facit Tiberius *lib.* 1. *Annal. c.*36. idque Jure meritô. Omne enim promissum, quale quale, cadit in debitum, & quia hic metus majoris periculi, ideò vitandus: Plura de his §. sequent. ubi de Seditionibus. Cæterum quod tali in tumultu receptum, extraordinarium est: ut proinde proximæ seditionis malè consulta, *l.* 1. *Annal. c.*36. quibus sexdecim stipendiorum finem, expresserant, abolita in posterum, optimè. Denique veritatis, cui adulatio officit, per probra saltem gnarus fieri ingratum Principi, quod ex Votieni pœnâ *l.*4. *Ann. c.* 42. colligitur, etsi velle simulet *l.*6. *Ann. c.*38. Nec prosunt blanditiæ, pessimum veri affectus Venenum: &

assen-

assentatio, quæ sine affectu adversus quemcunque Principem peragitur, dicente Galba *l.1. Histor. c.* 15. In utroque casu Veritas titubat: Ideò melior via ad indagandam vel propagandam eam quærenda. Nec eâ ex longinquo certa; cum ea soleat vel in deterius crescere *lib.2. Annal. cap.* 82. vel in majus *l.4. Annal. c.* 23. cujus intelligens satis Corbulo *l.* 13. *Ann. c.* 8. qui ideò bellum urget. Præstat autem in genere sub fide & silentiô Veritatem habere, atque plenô ore dilatare in omnes subditorum animos: Respublica enim Taciti, tacita volvit consilia & Veritatem sub involucris habet, non explicat, nisi celeri motu, & prævisa festinatione.

§. 5. Regnum turbatum habetur per Seditionem, quæ ferè denunciatur per prodigia, imminentium quæ malorum Nuncia *l.* 15. *Annal. c.* 47. mutationem rerum in deterius portendunt, *l.* 12. *Ann. c.* 64. & 43. inter quæ etiam habetur Cornetes, *lib.* 14. *Annal. c.* 22. Causa autem præcipua, Tacito DEûM *l.4. Annal. c.* 1. nobis, Dei Ira. Secundæ causæ sunt Superbia, Odium Accolarum, domesticæ Discordiæ *l.* 12. *Ann. cap.* 29. aliæ. Atque exacerbatis Seditiosorum animis, plerumque illi, si desperant salutem, cum Icenis *l.* 12. *Annal. c.* 31. conscientia Rebellionis multa & clara facinora faciunt:

faciunt: quomodo etiam Britanni arma tenent *in Agric. cap.* 16. conscientia defectionis. Vel igitur, ubi innotescit Seditio, dissimulanda: veluti Agricola Successor & Ultor tumultuantis Legionis *cap.* 7. electus rarissimâ moderatione maluit videri invenisse bonos, quàm fecisse: vel citò huic resistendum: Nihil enim in discordiis civilibus festinatione tutius, ubi factô magis quàm consultô opus est, *lib.* 1. *Histor. c.* 62. ita ut primores tollantur, quomodo Antiochus, postquam Barbarorum copias dissociâsset, Tresoborem paucosque primores tumultuantes interfecit, cæteros, clementiâ composuit, blandimentis adversus plebem, fraude in Ducem civilitèr usus *l.* 12. *Annal. cap.* 55. vel reliqui clementiâ aut perprecium demulceantur *l.* 1. *hist. c.* 18. Non autem necessarium, ut ipse Imperator semper præsens sit, si potest ea per Legatos componi, eorumque fide & virtute tolli: non enim decorum Principibus, vel se vel Rempublicam sic in discrimen dare, aliudque majus requirit Imperii magnitudo, dicente Tiberiô *l.* 3. *Annal. c.* 47. & monente eôdem *l.* 1. *Annal. c.* 47. Alias ubi civilia arma, deforme gladiatorum auxilium etjam severis Ducibus usurpatum, *l.* 2. *histor. cap.* 11. & quandoque Comes licet esse rebellium, quò plus auctoritatis insit consiliis,

liis, ubi Seditio mitefcit ; quod Spurinma facit *l.*2.*hiſt.* *c.*18. Solet autem plerumque fieri in Seditione,ut in re turbida, ut omnes præcipiant, nemo exequatur, *l.*3.*hiſt.c.*73. ideò femper ille laudatus, qui tumultuantium animos compefcuit dignô temperamento. Converfis autem ad civile bellum animis externa fine curâ habentur, *lib.* 1. *hiſt.* *c.*79. & cave, quifquis es Incolarum, publica hæc mala vertas ad occafionem privati odii, *l.*15. *Annal.* *c.*73. Nefas, & tibi aliquando nociturum hoc tentamentum crede.

CAPUT IX.

De Formâ Status: five de Ratione.

NOTÆ.

1. *Ratio num Forma Status?*
2. *Diſputant de Ratione Status quid ſit, multi.*
3. *Ratio quid? & quomodo aliàs Ratio Status vocetur.*
4. *Ratio Status quoad Nomen & Rem in Tacito.*
5. *Dividitur Ratio Status.*
6. *Rationis Statûs Definitio.*
7. *Examinatur, num Ratio Status ſit Prudentiæ.*

8. *Ratio*

8. *Ratio Status attendit Rempublicam.*
9. *Ratio Status in Temperamento Reipublicæ consistit.*
10. *Temperamentum hoc debet esse civile : & quid civilitèr temperare Rempublicam apud Politicos, & præprimis apud Tacitum.*
11. *Ratio Status quotuplex ratione Rerumpublicarum.*
12. *Causæ Rationis Status vel generales cum Statu ipso, vel speciales, & Quæ?*
13. *Rationem Status facit Locus.*
14. *Populus.*
15. *Tempus.*

§. 1. QUid sit Status, satis superque supra explicavimus : superest adhuc forma Status, nempè quomodo ille formandus. Formam autem dedimus Rationem : hæc enim facit, ut sit Status, & quod est Status, per hanc est.

§. 2. Quid autem sit Ratio Status, disputant variis argumentis Politici. Satis prolixus est in enarrandis Definitionibus Rationis Statûs Hippolithus à Lapide, *sect.* 2. quò Lectorem remitto ; nos primò Verba ipsa, post rem contemplabimur.

§. 3. Intelleximus abunde Statum in antecedentibus Capiribus, sequens, ut pensitemus Rationem. Cicero *lib.* 2. *Tuscul. quæst.* Ratio est Domina & Regina omnium, quæ con-

connexa per ſe & progreſſa longius ſit Virtus, imperans parti animi, quæ obedire debet, ut Servo Dominus, Imperator Militi, Parens Filio; Lux & Lumen Vitæ, *lib.* 4. *Acad. quæſtion.* Motus celer Cogitationis, acumen, ſolertia, quam Rationem vocamus, *l.* 3. *de Natur.* Deorum, quæ cum adoleſcit, Sapientia eſt, *lib.* 1. *de LL.* Ea ſumma Ratio eſt & Sapientia bonis civis, commoda civium defendere, non divellere, atq; omnes eadem æquitate continere: *Cicer. lib.* 2. *Officior.* Sic lætiorem refert Tiberium *Tacit. lib.* 2. *c.* 64. quia pacem Sapientia firmaverat. Ita *lib.* 2. *hiſt. c.* 25. Paulinus deſcribitur cunctator Naturâ, & cui cauta potius conſilia cum Ratione, quàm proſpera ex caſu placuerunt. Et quanquam Ratio etiam Modum denotet, ut videre licet *lib.* 3. *Ann. c.* 21. & *lib.* 1. *c.* 6. hic tamen pro Prudentia ſumi, quis non videt? Quæ enim Ratio & Conſilium, Artes ſunt Ducis propriæ, inquit Antonius, *lib.* 3. *Hiſt. cap.* 20. ea etiam eſt Statûs ſeu Reipublicæ qualificatæ. Vocatur Ratio Rerum, *lib.* 1. *Hiſt. c.* 83. Virtus, Senecæ *epiſt.* 74. Modò latius Virtus funditur. Regna, Urbes, Provincias temperat, fert leges, colit Amicitias, inter propinquos liberoſque diſponit Officia. Dicitur Sapientia Tacito *lib.* 1. *Annal. c.* 28. Ubi rebelles Milites, langueſcente Lunâ perculſi:

câ

eâ inclinatione utendum Cæsari ratus, &, quæ Casus obtuleret, in Sapientiam vertenda: quæ Sapientia prævisa, Germanicus disserit, *lib.* 2. *Annal. c.* 14. Motum Orientem non nisi Germanici Sapientiâ componi posse, subdolè docet Tiberius *d. l.* 2. *Ann. c.*43. & *c.*64. Sic dicitur, quod Sapientibus quietis & Reipublicæ cura, *lib.* 1. *hist. c.*88. Ita Prudentes in Concreto Sapientes & callidi temporum vocantur, *lib.* 4. *Annal. c.* 33. Quæ Vitellius beneficia dabat immodica, ea Sapientes cassa habeant. *l.* 3. *hist. c.* 55.

§. 4. Diximus supra *cap.* 1. §. 5. Rationem Status jam tùm Aristoteli notam fuisse: ipsa verba Latina in Tacito fundata, & ex hoc Rationem Status erutam credo & comprobo. Ita *lib.* 1. *Histor. c.* 4. notanter: Cæterùm antequam destinata componam, repetendum videtur, qualis Status Urbis, quæ Mens Exercituum, quis habitus Provinciarum, quid in toto terrarum orbe validum, quid ægrum fuerit, ut non modò Casus Eventusque Rerum, qui plerumque fortuiti sunt, sed Ratio etiam, causæque noscantur. Eidem etiam dicitur in Statu militari Ratio belli, *lib.* 3. *Hist. c.* 51.

§. 5. Videtur autem Rationem Status aliam esse corruptam, aliam rectam. Ita est eorum, qui non observatâ Justitiâ, cæterisque Virtutibus Politicis omnia pro Domina-

minatione & augenda per fas & nefas potentiâ, moliuntur ; de quâ dixi *cap*. 5. § 6. Vera autem Ratio Status est, quæ illæsa Pietate & Justitiâ, secundum Prudentiam civilem, Rempublicam moderatur, qualem Saniores Politici observant.

§. 6. Talem igitur ex Taciti §. 4. adductis verbis facio Definitionem Rationis Statûs: Ratio Status est Prudentia Rempublicam civilitèr temperandi.

§. 7. Placet Definitionem examinare. Dicimus Rationem Status esse Prudentiam. Ratio est Arbitra bonorum & malorum, ut Seneca scribit, *epist*. 66. *med*. Prudentia etjam est Cognitio eorum, quæ Homini, quæ Reipublicæ obvenire possunt bona & mala, ut patet ex Ethicis. Errant proinde, qui vel per Jûs Dominationis, vel per extraordinarium Remedium, vel per certum quendam politicum Respectum ad Rempublicam Rationem Statûs definiunt. Jura Dominationis contra Jus commune asserunt multi; at Ratio Status non contra Jus commune, sed tantùm in Ejus temperamento. Qui extraordinarium credunt Remedium, illi omnem Rempublicam extraordinariô modô regendam statuunt; absurdum. In ordinario etiam Modo Rempublicam regendi fundata Ratio Statûs: sequeretur enim alias, sine Prudentia & Ratione posse regi ordi-

ordinariô modô Rempublicam. Iterum absurdum. Qui certum Respectum ad Rempublicam dicunt, certæ Rei Rationem Status tantum attribuunt, quæ universæ Reipublicæ attribuenda. Nec respicit Ratio Status, sed temperat Rempublicam. Prudentia format Respectum illum ad Rempublicam, an bonus vel malus, E. non est ipsa Ratio Statûs, quæ hunc Respectum dirigit: E. nec ejus Genus, quale sub se hoc modo Rationem Status comprehendere nequit.

§. 8. Ratio hæc Status attendit Rempublicam principaliter; & non casus quosdam singulares tantùm incidentes, ob quos novum inchoandum Regimen, vel Imperii nova Dispositio deliberanda. Tumultuantibus Exercitibus credit Tiberius periculosam Severitatem, flagitiosam Largitionem, & seu nihil Militi, seu omnia concederentur, in ancipiti Rempublicam esse, *l.* 1. *Annal. c.* 36. Ita *lib.* 4. *Annal. c.* 30. queritur Idem, in præcipiti Rempublicam esse, si præmia Accusatoribus denegentur, quomodo & irritas Leges, credit Idem. Vide Rempublicam, quam pro Ratione Statûs tàm curiosè pensitat Tiberius. Circa casus etiam pro tempore emergentes versari, non negandum, de quibus dicturi §. XIV. Fit verò hoc per accidens, cum per se Respublica semper consideranda.

§. 9. Con-

§. 9. Consistit autem Ratio Statûs in Temperamentô Reipublicæ. Qui prudens est, & temperans est, *Senec. ep.* 85. E. Prudentia Temperantia. Moderationem & Sapientiam Man. Lepidi celebrat *Tacit. lib.* 6. *Annal. c.* 27. ut & Cerialis, cum salubri temperamento Domitianum, ut vana, (Imperium) pueriliter cupientem eludit, *lib.* 4. *histor. c. ult.* Cum autem Aratori aliquod onus imponitur, non omnes, si quæ præterea Facultates, sed Arationis ipsius Vis & Ratio consideranda est, quid ea sustinere, quid pati, quid efficere, possit ac debeat, *Cicer. lib.* 3. *in Verr.* Ita Ratio Statûs in Republica pro Temperamento. Non in Pertinacia, sed in quadam Moderatione posita est Ratio Status, *Cicer. orat. pro Cn. Planc.* Nunquam præstantibus in Republica gubernanda Viris, inquit Idem *lib.* 1. *Epist.* 9. laudata est in una Sententia perpetua Mansio : sed ut in navigando Tempestati obsequi Artis est, etiamsi portum tenere nequeas : cum verò id possis mutatâ velificatione assequi, stultum est, cum tenere cum periculô cursum, quem cæperim, potius quàm eô commutatô, quò velis tandem pervenire : sic cum omnibus nobis in administranda Republica propositum esse debet. Et *orat. pro Cn. Planc.* Neque inconstantis puto, sententiam tanquam aliquod navigium ex Rei-

publicæ

publicæ Tempestate moderari. Ego verè hæc didici, hæc vidi, hæc scripta legi, hæc de sapientissimis & clarissimis Viris, & in hac Republica, & in aliis civitatibus monumenta nobis literæ prodiderunt, non semper easdem sententias ab iisdem, sed quascunque Reipublicæ Status, Inclinatio Temporum Ratio Concordiæ postularet, esse defendendas; *Id. ibid.* Habis hic clarissimè & Temperamentum & Moderamen Reipublicæ. Indè celebratur Tiberius apud *Nostr. lib.* 3. *Ann.* 69. quod fuerit prudens moderandi: & cui nota Vulgi Natura, & quibus modis temperanter habenda, callidus temporum & Sapiens creditur, *l.* 4. *Ann. c.* 33. L. Piso Pontifex nullius servilis sententiæ Autor, & quoties Necessitas ingrueret, sapienter moderans, commendatur eidem *l.* 6. *Annal. c.* 10. ut & *d. l.* VI. *Annal. & c.* 10. Pater Pisonis, cui præcipua ex eo gloria, quod Præfectus Urbi recens continuam Potestatem & insolentiâ parendi graviorem mirè temperavit. Quando Idem *l.* 2. *Histor. cap.* 5. Vespasiani & Muciani mores describit, egregium dicit Principatus Temperamentum, si demtis utriusque vitiis, solæ Virtutes miscerentur. Manius Lepidus *l.* 3. *Annal. c.* 50. censet, quod Suppliciis & Remediis Principis Moderatio temperet: quomodo Helvidius Priscus Moderatione plura,

ra, quàm Vi perfecit, *lib.* 12. *Annal. c.*49. secus atque Felix *d. l.* 12. *c.* 54. qui non pari moderatione egit; cuncta malefacta sibi impune ratus, quia magna potentia subnixus. Erravit errorem Politicum. Tiberius sapientior, qui in oratione sua, quâ Judicium adversus Pisonem instituit, usus dicitur Tacito meditato Temperamento. *l.* 2. *Annal. c.* 12. quod Caractasus *l.* 12. *Annal. c.* 37. deplorat dicens: Si quanta Nobilitas & Fortuna mihi fuit, tanta rerum prosperarum Moderatio fuisset, Amicus potius in hanc Urbem, quàm captus venissem. Valens, ortâ & compositâ seditione Militum, utili Moderatione, non supplicium cujusque poposcit: ac ne dissimulans suspectior foret, paucos incusavit, gnarus, civilibus bellis plus Militibus, quàm Ducibus licere, *l.* 2. *Histor. c.* 29. Ubi Vectius Bolanus Britanniæ præfuit placidius, quàm feroci Provincia dignum est, temperavit Agricola Vim suam, ardoremque compescuit, nè increscerct, peritus obsequi eruditusque utilia honestis miscere; *Tacit. in Agric. c.*8. Ex his satis apparet, Statum in Temperamento consistere, quod semper mediâ viâ incedit, ita ut nec lædere, nec parcere videatur. Quo observato effectus ex antea dictis perspicuus, & benè Imperator de *LL. Nov.*7. *c.*2. Lex ad humanæ Naturæ varietatem, & , quod semper

semper venit, moderata per omnia permanet.

§. 10. Ratio Statûs autem temperat Rempublicam, sed civiliter, vel secundum Artes civiles. Sed quæ sunt Artes illæ civiles? Scilicet, quæ aptæ temperandis animis, ob quas Drusus laudatur, *l.*3. *Annal. c.*31. Et civilis ille, qui utrunque se Respublica dat, vel Fortuna permittit, se aut explicat, aut contrahit; ut judicat Seneca de *Tranquill. anim. c.* 3. Tacitus *lib.* 1. *Annal. c.*33. de Germanico dicit, quod ipsi fuerit civile Ingenium, (quale Regnantibus in aliis sui similibus minimè placere credit Idem *lib.*2. *Annal. c.*82. atque optimè) mira Comitas. & diversa à Tiberii Sermone, vultu, adrogantibus & obscuris. De Tito *l.* 2. *Hist.c.*5. dicit, quod Natura atque Arte compositus alliciendis etiam Muciani Moribus, quod Tribunos Centurionesque & Vulgus Militum Industriâ, Licentiâ, per Virtutes, per Voluptates, ut cuique Ingenium, adsciverit. Itali civilitas *l.*x1. *Annal. c.*16. describitur, quod Germanorum Rex, nullis discordiis imbutus, pari in omnes studio egit, modò Comitatem & Temperantiam nulli invisam, sæpius Vinolentiam ac Libidines, grata Barbaris usurpans. Ita Augustus *l.* 1. *Ann. cap.* 54. civile rebatur misceri voluptatibus Vulgi: & meritò Populum molliter habuit,

buit, cum Princeps novum Regimen firmaret. Nec Succeſſor Tiberius audebat illum ad duriora vertere *d. l.* 1. *Annal. c.* 54. Favorem vulgi Reipublicæque Piſo per Civilitatem acquirit, *l.* xv. *Ann. c.* 48. Ita enim Tacitus. Clarô apud vulgum rumore fuit per Virtutem, aut ſpecies Virtutibus ſimiles. Namq; facundiam tuendis Civibus exercebat, largitionem adverſus Amicos, & ignotis quoque comi ſermone & congreſſu: aderant fortuita, corpus procerum, decora facies; quæ certe ſi non faciunt, tamen commendant Civilitatem: Illeque ipſe lenitati & Magnificentiæ, & aliquando luxui indulgebat. Optima deerant; Gravitas Morum & Voluptatum Parſimonia: Othonis Civilitas, ubi ſpem Succeſſionis in Imperio cogitat, & Studia Militum ac hæc obtinendum affectat, deſcribitur *l.* 1. *Hiſtor. c.* 23. Scilicet Otho in Itinere, in agmine, in Stationibus, vetuſtiſſimum quemque Militum, nomine vocans, ac memoriâ Neroniani Comitatus, Contubernales appellando, alios agnoſcere, quoſdam requirere, & pecunia aut Gratiâ juvare, inſerendo ſæpius querelas, & ambiguos de Galbâ ſermones, quæque alia turbamenta Vulgi. Satis civilis hôc in caſu Otho. Titi rurſus Civilitas habetur *l.* 5. *Hiſtor. c.* 1. ubi jam majore vi famâque egit atque *lib.* 2. *Hiſtor. c.* 5. clarus militia

privatis utriusq; rebus, certantibus provinciarum & Exercituum Studiis: Atque ipse ut supra Fortunam crederetur, inquit Tacitus, decorum se promtumque in armis ostendebat: comitate & alloquiis officia provocans: ac plerumque in opere, in agmine, Gregario Militi mistus, incorrupto Ducis Honore. Agricolæ civilitas habetur apud *Nostr. c.* 6. 8. & 9. in quibus digna reperiuntur notatu. Germanicus cum in Ægyptum venit, multa in Vulgus grata usurpat, sine Milite incedere, pedibus intectis, & pari cum Græcis Amictu, *lib.* 2. *Annal. cap.* 59. Vitellius quidem hanc civilitatem etiam exercere discupit; sed dispari Successu? Etenim, *l.* 2. *Histor. cap.* 91. Comitia Consulum cum Candidatis civilitèr celebrat, omnem infimæ Plebis rumorem, in Theatro, ut spectator, in Circo, ut Fautor, affectavit; quæ grata sanè & popularia, si à Virtutibus proficiscerentur. Memoriâ vitæ prioris, indecora & vilia accipiebantur. Caveat E. quisquis est Magnatum, hanc Maculam habeat. Solum Fundamentum Civilitatis Politicæ Virtus. Corbulo omnium ora in se vertit, corpore ingens, verbis magnificus, & super Experientiam Sapientiam, etiam specie inanium validus, *l.* 13. *Annal. cap.* 8. Ptolomæus Ægyptios insigni moderatione in favorem sui sollicitavit, & Re-

ges

ges finitimos beneficiis obſequiiſque devinxit, apud *Iuſtin. l.* 13. *Hiſt. c.* 6. Eumenis artes civiles inter Agyraſpidas Alexandri M. deſcribit *Idem. lib.* 14. *Hiſt. cap.* 1. quas legere poteſt Amator Civilitatis. Satis ſuperque Fundamentum Civilitatis demonſtratum, & quomodo ea exercita ab Imperatoribus, vel in Regnô inchoato, vel in Regnô confirmato, vel etiam in regnô affectatô & turbato. Benè autem Civilitas hæc obſervanda; cum aliquis de ſe loquitur: Veſpaſianus, principiô Regiminis civilia de ſe loquitur, de Republica egregia, *l.* 4. *hiſt. c.* 5. Germanicus Legatis Artabani. Parthici Regis, de Societate Romanorum Parthorumque magnificè, de Adventu Regis & cultu Sui, cum decore ac modeſtia reſpondit, *l.* 2. *Annal cap.* 58. Aliquandô Civilitas Matri Regis in defendenda hujus Amica indulgere permittit, quod facit Tiberius *l.* 2. *Annal. c.* 34. Sic nonnunquam civile eſt, ſimulare, præprimis iram. Ita Tiberius per Piſonem, nobilem & ferocem Virum accenſus, quando ille ſpretâ Auguſtæ potentiâ trahit in Jus Urgulaniam, domôque Principis exire auſus eſt, in præſens civilitèr habuit, ſed in animo revolvente iras, etiamſi Impetus offenſionis langueret, memoria valebat, *l.* 4. *Ann. c.* 21. Junia dum fermè cunctos Proceres cum Honore in Teſtamento nominat,

Cæſarem omittit, quod civiliter acceptum, *lib.* 3. *Ann. c.* 76. Imò ſæpè civile, præprimis Principi, primô locô ſententiam non dicere, nè cæteris aſſentiendi Neceſſitas fiat, quod ratione Druſi, Conſ. deſignati in caſu lepidæ obſervat Tiberius *l.* 3. *Annal. c.* 22. Civile eſt, cùm ii, qui in Tempeſtate Populi & fluctibus jactantur, Modicè ferunt Populi Voluntates, alliciunt alienas, retinent partas, placant turbatas: *Cic. orat. pro Cn. Planc.* Civile eſt, quando Rheſcupori, ob cædem Cotyis & turbatam Rempublicam, in Urbem trahendo molliter reſcribat Tiberius, ut decipiat, *l.* 2. *Annal. c.* 66. quando Caſperium, ut Hiberi obſidio Cornearum diſcedant, expoſtulantem Pharaſmanem detinet, propalam incerta, & ſæpius molliora reſpondet, uſque dum Caſtellum deditum, *l.* 12. *c.* 46. quando Sabinus *l.* 4. *Ann. c.* 47. donec Exercitus in unum conducatur, dat mitia reſponſa, *lib.* 4. *Annal. c.* 47. quando Montanum, Ingeniô præferocem, (modò non anteà accenſum) molliora referre jubet Civilis, *lib.* 4. *Hiſt. c.* 32. Minimè autem civile, tacere, ubi diſpoſitu & proviſu opus, quemadmodum de Muciano loquitur *l.* 2. *hiſt. c.* 5. Cum E. ſeditione, gravitate annonæ, ſurgente Cæſar ſiluerit, ſilentium ipſius non civile, ut crediderat, ſed in ſuperbiam accipiebatur, *lib.* 6. *Annal. c.* 13. Civiliter fecit

Minu-

Minutius, cum Sejani Amicitiam modestè habuerit, licet ipsi hoc non profuerit, indignante Nostrô *l.*6. *Annal.c.*7. Civilis Otho *lib.*1. *Hist. c.*13. quando Comiter administrasse Provinciam dicitur: Civilis Senatus, cum pleraque Sapienter respondit *l.* 3. *Annal. cap.*16. interrogante crebrius Tiberio, qualem Piso diem supremum Noctemque exegerit. Civilis L. Piso, qui, quoties Necessitas ingrueret, omnia sapienter moderatus, *l.* 6. *Annal. c.* 10. Hæc Civilitas autem in Ratione Status, alia est in Regno fundando: ubi novum Imperium inchoantibus utilis Clementia Fama, *l.*3. *Hist. c.*63. quam neglectam in Tiberio vituperat Tacitus, *l.*4. *Annal. c.* 7. ideoque ille à se cædem Postumi Agrippæ ad Salustium Cripum devolvere voluit, *lib.* 1. *Annal. cap.*6. Sic castigat Mithridatem Noster. *l.*x1. *Ann. c.* 9. quod atrocior fuerit, quàm novo Regno conduceret. Sic Vitellium, cœsô Dolabellâ, *lib.* 2. *Histor. c.*64. Fecit enim hoc magnâ cum Invidia novi principatûs. Augustus pauca admodùm Vi tractavit, quò cæteris Quies esset, *lib.* 1. *Annal. c.*9. Quibus artibus satis civilibus Vespasianus usus, docet *Idem. l.* 2. *Histor. c.*82. quibus Agricola, *c.*21. *in Agric.* quibus Sejanus, *lib.* 4. *Annal. c.* 1. *& seq.* quibus Artabanus *lib.*6. *Ann. c.*44. quibus Corbulo in fundatione

Imperii militaris, *l.* 13. *Annal. c.* 35. quibus Piso *l.* 2. *Annal. c.* 55. quibus Germanicus in Exercitus post cladem acceptam, Recreatione *l.* 1. *Annal. c.* 71. Certè, si ullibi accuratus, ingeniosus noster Politicus, in Vespasianô, præprimisque in Agricola habetur, quò te remitto. Altera Civilitas Rationis Statûs in Regno fundato. Augustus Potentiæ securus, *lib.* 3. *Annal. cap.* 28. quæ Triumviratu jusserat, abolet, & jura dat, quis pace & Principe utatur: acriora ex eo Vincula, & inditi Custodes: Imò etiam pacem cum illo sustentare, *lib.* 1. *Annal. c.* 4. nè composita turbentur, cum Tiberio *l.* 2. *Annal. c.* 65. anxium esse, cum Mucianô *l.* 2. *hist.* 5. providere & disponere, maximè necessarium est. Ultima denique Civilitas est etiam in Regno turbato: atque ita alia est in Bello, quod non incipiendum, nisi prioribus firmatis, *l.* 12. *Annal. c.* 32. Quò minus direpta Colonia Agrippinensis, obstabat Ratio Belli *l.* 4. *hist. c.* 63. Eadem belli Ratio obstabat, *lib.* 3. *Hist. c.* 51. quò minus cædem Fratris, à Fratricida ideò præmium poscente factam ulciscerentur: quò nec honorarent Duces, Jus Hominum. Ita *lib.* 1. *Hist. c.* 28. Nocuit Galbæ antiquus Rigor & nimia severitas, cui impares fuerunt Romani, tumultuantibus Militibus, cùm potuerit animos conciliare quantulacunque libe-

liberalitate. Hic non usus Civilitate. Alia est in Pace Civilitas, ubi regnum turbatum. Pax & Quies bonis Artibus indigent, *lib*.4. *Histor. c*.1. quæ causas & Merita spectat, *l*. 1. *Annal. c*.48. ut spectare debet: cum turbatâ Republica quædam ex Necessitate permittenda, quæ aliàs Pace solidè stabilitâ non permitterentur. Vide supra *cap*.6. §. 5. Et hæc ad Definitionis Explicationem.

§. 11. Ratio Status autem est vel Monarchica; vel Aristocratica; vel Politica. Neque enim semper eadem est numerô, licet quandoque specie convenire possit, quatenus ea inest generaliter Reipublicæ omni. Quod ad Monarchicam Statûs Rationem, eam conditionem esse imperandi, inquit sapiens Crispus, *l*. 1. *Annal. c*.6. ut non aliter Ratio constet, quàm si Uni reddatur: cæteras idem habet *l*. 6. *Annal. c*.42. ubi Populi Imperium juxta libertatem; paucorum Dominationem, Regiæ libidini propiorem esse credit & concedit. *Vid. Cap*. 3. *de Division*. Statûs; quæ enim de Statu, eà etiam de Ratione Statûs sub modô dici possunt.

§. 12. Quia, confirmante Senecâ, *ep*.66. Ratio Naturam sequitur: Naturæ enim Imitatio est Ratio; facilè concludere licet, Rationem Statûs non superiorem esse Jure naturali; si nec Jure Naturali, multò minus divinô Jure. Pietatem & Justitiam ex

Regnô amovere, eſt ex Regno facere Latronum & Prædonum Habitaculum, prout notum eſt etiam iis, prima qui civilis prudentiæ Præcepta intelligunt. Benè Imperator. §. 11. *Inſt. de Iur. Natur. Gent. & Civil.* Naturalia Jura, quæ apud omnes Gentes peræquè obſervantur, divinâ quâdam Providentiâ conſtituta, ſemper firma atque immutabilia permanent. Si E. Ratio Statûs hæc pervertit, pervertit ipſam Rationem naturalem pervertit ipſam Rempublicam. Neque ſuperior eſt Jure Gentium. Cave enim Legatos violes, quos ſanctos hoc Jus facit. Ad Milites Germanicus *lib.* 1. *Annal.* *c.* 42. acerrimè: Hoſtium Jus, & ſacra Legationis, & Fas Gentium rupiſtis: Rarum etiam inter Hoſtes, Legatos violare, *d. lib.* 1. *Annal. cap.* 39. judicat Tacitus. Sed num potior Jure communi? Ita quidem videtur. Cum Senatus Romanus inter Filios Tiberii & Leges diſceptat, victa ſine dubio lex, ut Tacito *lib.* 2. *Annal. c.* 51. dicitur. Tiberius etiam pro Ratione Statûs Monarchicâ, ceu callidus & novi Juris Repertor pervertit vetus SCtum, quô Quæſtio in Caput Domini prohibebatur, *lib.* 2. *Ann. c.* 30. Eundem ad modum progreſſus in Accuſatione Silani, *lib.* 3. *Annal. c.* 67. Auguſtus horridam Antiquitatem flectit ad præſentem Uſum, *lib.* 4. *Annal. c.* 16. L. Valerius, Tribu-

Tribunus Plebis apud Livium *lib.* 34. *histor.* decidit hanc Quæstionem, qui Legem perpetuæ Utilitatis causâ latam minimè abrogandam censet, nisi quam aut Usus coarguit, aut Status Reipublicæ inutilem facit. Vix igitur vincet Ratio Statûs, Jus universale, sed potius temperabit, ubi contrarii Casus occurrunt, qui Jus hoc commune offendunt. Non ipsum Jus, sed ipsius Qualitas, non in Universali, sed Particulari flectetur, quomodo adhuc salvum integrumque perstabit Jus commune, & majus Statûs Ratione habebitur. Imò contra Rationem Statûs, tale Jus velle mutare. Mutatum in totum respuit, non temperatum.

§. 13. Tacitus *lib.* 1. *Histor. c.* 4. & Rationem Statûs Romani, & post Causas etiam noscendas apponit. Quod causas impellentes concernit, eas dedimus Cap. VI. Quæ enim Statui, eas etiam Rationi Statûs communes arbitror: Speciales si dandæ, puto Rationem Statûs formare vel Locum, vel Populum, vel Tempus. Sapiens enim inter se omnia comparet, majus ejus opus aut minus fit, quamvis idem sit, Tempore, Locô, Causâ, inquit *Senec. epist.* 81. Et idem ille Sapiens omnia examinat secum: Quantum, à Quô, Quomodo, Quando, Ubi, Quemadmodum, *Epist.* 81.

§. 14. Locus, in quo Regimen, probè

ſervandus apud Animum. Quantum Locus faciat in Natura Populi, *Cicero lib. 2. de Divinat.* prolixè oſtendit, & ſeverior Loci diſciplina firmat ingenium,aptumque,magnis conatibus reddit, inquit Seneca,*ep.* 51. Ipſe Ego de Ratione Statûs ita : Ratio Status in Loco firmat Imperium, aptumque reddit magnis Conatibus. Aliam Rationem Status Romæ, aliam in Hiſpania, aliam in Gallia, Britannia, Africa, Rhætia, Thracia deſcribit *Tacit. d. l.* 1. *Hiſt. c.* 4. *& ſeqq.* Neque Locorum omnium eadem Ratio. Si Ægyptum conſideramus, clariſſimè patet, Locum Rationem Statûs facere. *Tacit. l.* 2. *Annal. cap.* 59. de Auguſto ita : Auguſtus inter alia Dominationis arcana, vetitis, niſi permiſſu, ingredi Senatoribus, aut Equitibus Romanis illuſtribus, ſepoſuit Ægyptum, nè fame urgeret Italiam, quiſquis eam Provinciam, clauſtraque Terræ & Maris, quamvis lævi præſidio, adverſus ingentes Exercitûs inſediſſet. Et curatiùs *lib.* 1. *Hiſtor. cap.* x1. Ægyptum copiaſque, quibus coërceretur, jam inde à Divo Auguſto, Equites Romani obtinent loco Regum. Ita viſum expedire, provinciam aditu difficilem, annonæ fæcundam; ſuperſtitione ac laſcivia diſcordem & mobilem, inſciam Legum, ignaram Magiſtratuum domi retinere. Adde *l.* 12. *Annal. cap.* 60. & pleniùs concludes Rationem

Status

Status ob Locum formatam. *Cicero orat. de L. Agrar. contra Rull.* dicit; Campaniam afferre superbiam. Inde, inquit, illam Arrogantiam & Intolerandam ferociam Ratione & Consilio Majores nostri ad inertissimum & desidiosissimum ocium perduxerunt, Ratio Status ob Locum. Eandem Rationem Status Cræsus Lydiæ imperat, apud *Iustin. lib.* 1. *histor. cap.* 7. Ex Loco. Apud Samios decretô Amphictyonum præcipuum fuit rerum omnium Judicium, quâ tempestate Græci, conditis per Asiam Urbibus orâ maris potiebantur, *l.* 4. *Ann. c.* 14. Ex Locô Ratio Statûs desumta. Quia non omnia fert omnis Tellus, & India mittit Ebur, molles sua thura Sabæi; Commercia in hoc vel illo Regno pro Ratione Statûs formanda. Sic negociati Romani cum Suevis, licet hostibus, *lib.* 2. *Annal. cap.* 62. In *Agricol. cap.* 24. dicit idem, quod Hibernia mediô inter Britanniam atque Hispaniam sita, & Gallico mari opportuna, valentissimam Imperii partem magnis invicem Usibus miscuerit, cujus etiam aditus, portusque per Commercia & Negociatores cogniti. Vide, quomodo Ratio Statûs servata ex Loco in Commerciis. Imò Locus suadet castella, quæ vastatis usque ad Taum Nationibus, Agricola posuit, annotantibus peritis, non alium Ducem opportunitates Locorum

corum ſapientiùs legiſſe, *in Agricol. c.* 22. Suadet Bellum etiam, ubi gerendum. Ex loco format Rationem Statûs bellici contra Romanos pro Antiocho Annibal polito conſilio, apud *Juſtin. lib.* 31. *c.* 5. Tomyris Scytharum Regina contra Cyrum, apud *Eund. lib.* 1. *Hiſt. c.* 6. Suadet Locus alia, quæ in Loco accuratiſſimè penſitat Ratio Statûs. Quædam quæ licent, Tempore & Locô mutatô non licent, Seneca dicit *l.* 4. *Controv.* 25.

§. 15. Secundam cauſam Rationis Statûs dedi Populum. Ut enim Locus ab alio: ita Populus ab altero diverſus: hujus moribus variantibus variatur etiam Regimen & Ratio Statûs ob Populum efformatur. Bellè hîc, ut in omnibus Noſter *lib.*4. *Ann. c.*33. Noſcenda vulgi Natura, & quibus malis temperanter habeatur: Senatuſque & Optimatium Ingenia perdiſcenda: talis faciens callidus temporum & ſapiens creditur. E. in Abſtracto etiam Sapientia & Ratio Statûs, ubi vulgi vel Populi Mores obſervantur. Hoc etiam Ariſtoteles *lib.* 7. *polit. c.* 7. requirit, dum Indolem civium ſcrutari præcipit. Ipſe curioſus eſt in indagandis Populorum moribus & dicit; Europæi & frigida loca incolentes ſunt animoſi, arte tamen & intelligentia minus ſolertes, Libertatis cuſtodes: Aſiani intelligentes ſunt, ſed non animoſi:

mosi : Græcorum Genus utraque Naturâ præditum : Syri & Asiatici Genera Hominum servituti nata, *Liv.l.*36. Regem non sic

——— ——— *Ægyptus & ingens*
Lydia, nec Populi Parthorum, aut Medus Hydaspes
Observant ———

ut canit Maro. Serviunt Syria, Asia, & suetus Regibus Oriens, inquit Civilis ad Gallos *lib.* 4. *Hist.* *c.* 7. Macedones assueti Regio Imperio, sed in majore libertatis Umbra, quàm cæteræ Gentes, *Curt. lib.*6. Cappodes munus Libertatis abnuunt, negantes, vivere Gentem sine Rege posse, *Iustin.l.*38. *c.*2. Parthorum Ingenia sunt tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia. Ipsi in externos aut domesticos Motus inquieti, Natura taciti ad faciendum, quàm ad dicendum promtiores. Fides dictis promissisque nulla, nisi quatenus expedit. Idem *lib.*41.*c.*3. Barbaris, quantò quis audaciâ promtus, tantò magis fidus, rebusque motis potior habetur: inde etiam Arminius, quando bellum suadebat, validior, *lib.* 1. *Ann. c.* 57. Benè E. monet Abbarus Meherdatem, ob Naturam Populi, urgeret cæpta; Barbarorum impetus acres cunctatione lanquescere, aut in perfidiam mutari *lib.* 12. *Annal. cap.* 12. quô non observata periit Meherdates. Arabes dicuntur leves *d. l.* 12. *c.* 14. Thraces *l.*4. *Annal.*

Annal. c. 46. Tacito describuntur, iique multis. Cum Montium editis inculti & ferocius agentes. Super Hominum Ingenium ferox pati delectûs, & validissimum quemque Militiæ Romanæ dare aspernantur: nè Regibus quidem parere, nisi ex Libidine soliti, aut, si Romani mittunt auxilia, suos Ductores præficere, nec nisi adversum Accolas belligerare. Hiberi Albanique saltuosos locos incolentes, duritiæ patientiæque magis insuescunt, *l.* 4. *Annal. c.* 34. Batavi ipsô adhuc terræ suæ sólô & cœlo acrius animantur, de Germanorum Moribus *Noster. c.* 29. Armenii, ut ambiguâ fide, situ terrarum, similitudine Morum, Parthis propiores, concubiisque permisti, ac libertate ignotâ illuc magis ad servitium inclinantes, *lib.* 13. *Annal. c.* 34. Gens mutatu facilis, ut segnis ad pericula, ità infida ad occasiones, *lib.* 14. *Ann. c.* 23. Silurum Gèns non atrocitate, non Clementiâ mutatur, quin bellum exerceat, *l.* 12. *Ann. c.* 32. Jazyges obsidionis impatientes, & proximos per Campos vagi, *d. lib.* 12. *c.* 30. De Romanis Galba ad Pisonem *l.* 1. *Hist. c.* 16. Imperaturus es Hominibus, qui nec totam Servitutem pati possunt, nec totam Libertatem: de Sarmatis *l.* 1. *Hist. c.* 79. judicat Noster, post Mores, quod omnis Sarmatarum virtus, velut extra ipsos. De Britannis refert

Agric.

Agric. c. 8. quod Britanniæ placidius, quàm feroci provinciâ dignum, Verctius Bolanus præfuerit. Artabanus *lib.* 6. *Annal. cap.* 36. ob Parthorum Naturam format Rationem Statûs. In longinqua & contermina Scythiæ fugam maturat, ſpe auxilii : atque interim poſſe Parthos, abſentium æquos, præſentibus mobiles, ad pœnitentiam mutari. Ita Rex Arabum Abbarus *l.* 12. *Annal. c.* 12. Ita pro Ratione Populi informat Meherdatem Claudius *d. lib.* 12. *cap.* x 1. Neque enim Princeps benè regnabit, ubi Súbditorum Ingenia explorata non habebit, quibus forte an ſecundum Virtutes aliorum vult imperare. Peccat Vonones *lib.* 2. *Annal. c.* 1. Romanas Virtutes inter Parthos exercens : etenim ut ignotæ hæ Parthis virtutes fuere nova vitia, & quia ipſorum Moribus aliena, perinde odium pravis & honeſtis. Ex his E. ſatis benè concludere potes, Cauſam ad Rationem Statûs validam eſſe Naturam & Mores Populorum.

§. 14. Tertiam denique cauſam Impellentem ad Rationem Statûs addo Tempus. Tempus quidem non agit, ſed omnia fiunt in Tempore, & qui non obſervat Tempus, ἀπαλιζκῶς agit. Maxima Rerum momenta punctô Temporis vertuntur, ſec. Livium. Habeatur Temporis Ratio, clamat *Senec. epiſt.* 81. In tempore venire, omnium Re-

rum

rum est primum, inquit Comicus, Si ullibi, magna vis Temporis in Republica est, ut Cicero dicit *lib. 2. Epist.7.* Serviendum est Tempori, admonet idem Orator *l. 9. epist. 7.* quod omnes Politici etiam præcipiunt, *sec. Eund. lib. 13. Epist. 50.* Et necesse est in conversioue & Perturbatione omnium Rerum, temporibus potiùs parere quàm moribus. *Id. Orat. Philipp.* XI. ut etiam eæ sententiæ, quas Reipublicæ Status. Inclinatio Temporum, Ratio Concordiæ postulant, defendendæ, *Id. orat. pro Cn. Planc. fin.* Si Tacitum nostrum rursus evolvimus, multa Hic habet pro Tempore. Quasi parùm in Tempore incipientes Principis Curas onerentur Milites rebelles, Blæsus dicit *lib. 1. Annal. c. 19.* Ubi Agrippina Brundusium venit cum Germanici cineribus, voce an silentio, vel quid pro Tempore faciendum, non constabat, *l. 3. Annal. c. 1.* Interim tamen ut illi, Milites, ex mente Blæsi, secus ex ipsorum Consiliô, negligentes, sic hic populus Rom. curiosus fuit Temporis in excipiendis Germanici Cineribus. Tempus igitur observandum Imperium ambienti. Nero arte Matris ad regnum evectus, ubi Milites dissentientes deprenhendit, congruentia Tempori præfatus, promissô Donativô; *l. 12. Annal. c. ult.* Livia non prius Augustum mortuum dicit, donec provisis,

quæ

quæ Tempus monebat,simul excessisse Augustum, & rerum potiri Neronem, fama eadem tulit, *lib.* 1. *Annal. c.* 5. Idem Agrippina facit *d. lib.* 12. *Annal. c.*68. Idem Vespasianus, cui Tempus Locusque versantur ante oculos, *l.* 2. *Hist. c.*80. Ubi cuncta discordiis civilibus fessa,nomine Principis Augustus Imperium accipit, *Tacit. l.* 1. *Annal. cap.* 1. Benè ex tempore. Consilia etiam Tempori applicanda: Ea enim Consilia infelicia,quorum tempus effugit, *l.* 1. *hist. c.* 39. Magna pars Consilii est in Tempore, *sec. Senec. Epist.* 71. Etiam Leges; Placuerunt Leges Oppiæ, sic remporibus Reipublicæ postulantibus, *l.* 3. *Annal. c.*34. Etiam, & Maximè Res dubiæ Peligno, ut Regnum Rhadamistus capessat Autor, oppositus Priscus, rebus turbidis ut pro Tempore consulat, *l.* 12. *Annal. cap.* 49. Sic tumultuante Exercitu Drusus Filius à Tiberio mittitur ad illum, nullis satis certis mandaris, è Re consulturus, *l.* 1. *Annal. c.* 24. Temporis prætereà Rationem habet Phrahater apud *Iustin. lib.*38. *c.* 9. qui Demetrium non misericordiâ vel respectu Cognationis servat, sed quod Regnum Syriæ affectat, usurus Demetriô adversus Antiochum Fratrem, prout Res, vel Tempus, vel Fortuna belli exegerit. Sic Tiberio *l.* 11. *Ann. c.*63. Maroboduus Ravennæ habitus, qui, si quaodo inso-

insolescerent Suevi, quasi rediturus, in regnum ostentabatur. Sic Agricola expulsum seditione domesticâ unum ex Regulis Gentis Hibernæ excepit, ac specie Amicitiæ in occasionem retinebat: *Tacit. in Agric. c.*24. Ita observat Tempus Vologeses in controversiis dirimendis, Locum Tempusque consilio destinatum, quid de Armeniâ, pro Fratribus quidem Pæto rescribens, sed sibi sic, ubi commodum, reservans, *l.*15. *Ann. c.*14. Mithridates in rebus afflictis, qui nullô in armis subsidiô supplex; cultu vultuque quàm maximè ad præsentem Fortunam comparato, Regiam Eunonis ingreditur, genibusque ejus provolvitur, *l.*12. *Annal. cap.*18. sed paulò post ferociùs, quam pro Fortuna, apud Cæsarem differit, *d. l.* XII. *Annal. cap.* XI. ut etiam victus Curactacus *d. l.*12. *c.*37. & Moroboduus, qui ad Cæsaris misericordiam fugiens, non ut profugus & supplex, sed ex memoria prioris Fortunæ scribit, *lib.*2. *Annal. cap.*63. Neuter ex Tempore: Bene autem ex Tempore duo utuntur Politico Lingonum Legati *lib.* 1. *Histor. c.*54. & Suilius *l.*13. *Annal. c.* 42. qui mutatione temporum, non quantùm inimici cuperent, demissus, qui imperitante Claudio terribilis ac venalis fuit. Agricola commendatur *cap.*6. *in Agric.* quod, licet Quæstor & Tribunus Quietem tamen & ocium

ocium amaverit, gnarus ſub Nerone temporum, quibus Inertia pro Sapientia fuit. Peccavit contra Galba *lib. 1. Hiſtor. c. 5. fin.* Temporis non intelligens: ideò odium promeruit. Præter adductas Species actionum Tempori etiam ſervire debet, Simulatio, ut proinde Nero caſtigetur à Tacito *l. 4. Ann. c. 59.* cum Sejanus eum inſectaretur, quid in præſentiarum conduceret, oblitus, quando à Libertis & Clientibus capiſcendæ potentiæ properis extimulatur. Imò & Militia, ſic enim auxilia cohortium ex uſu temporis huc illuc meâſſe, creviſſe numero, vel minuta fuiſſe, docet Idem *lib. 4. Annal. cap. 5.* Et Rei Abſolutio, quomodo T. Vinius ex carcere dimiſſus mutatione Temporum, *l. 1. Hiſtor. c. 48.* Tandem ſi aptum Tempori Mendacium, probari videtur Noſtro *lib. 3. Hiſtor. cap. 75.* vix mihi ſi Rebelles etiam in Tempore ſe efferunt, cum Galliarum Proceribus *l. 3. Annal. c. 41.* contra eat Princeps, & ubi poteſt, omnes vinciat, nocentes & innocentes; fore enim Tempus ipſi credat, quò crimina & innoxius diſcernat, quale Conſilium pro tempore, Germanis rebellionem parantibus, dat Q. Varo Segeſtes *ap. Noſtr. lib. 1. Annal. c. 55.* quo non obſervato miſerè periit Exercitus Romanus. Ultimum Tempus Pax reſpicit: & tunc optimum Tempus de pace agendi, dum ſibi

uterque

uterque confidit, ut judicat Cæſar *l.* 1. *de bell. c.* 10. En! ſotis Rationum pro Ratione Status quoad Tempus formandâ. Atque hæc mea etiam pro Tempore ſcripta. Temporum Moderatori Deo pro Ratione gratiæ agendæ: regat hic præſentia & interiora Tempora, Noſtrumque Statum, qui Mundi & Imperantium Statum ordinat, cui optimam quoque & ad Dei Verbum formatam Statûs Rationem commendamus. Pro hic omnibus & ſingulis

Ieſu, Tibi Gloria!

FINIS.

